

URZĄD GMINY PRZYBIERNÓW

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY PRZYBIERNÓW

Przybiernów, Czerwiec 2004

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Przybiernów
opracował zespół „INTERGRYF” Sp. z o.o.
w składzie:

mgr inż. Andrzej Kużajski
mgr inż. Zygmunt Łuszcz
mgr inż. Feliks Kozakowski
mgr inż. Lucjan Wierzchowski

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE

- 1.1. Podstawa opracowania
- 1.2. Cel i zakres „Programu”

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY PRZYBIERNÓW

- 2.1. Położenie geograficzne
- 2.2. Charakterystyka społeczno – gospodarcza
  - 2.2.1. Struktura gruntów w gminie Przybiernów
  - 2.2.2. Demografia i zatrudnienie
  - 2.2.3. Oświata
  - 2.2.4. Kultura
  - 2.2.5. Służba zdrowia
  - 2.2.6. Rolnictwo
  - 2.2.7. Przemysł
  - 2.2.8. Komunikacja
  - 2.2.9. Rybactwo
  - 2.2.10. Turystyka
- 2.3. Charakterystyka oraz ocena zasobów i walorów środowiska przyrodniczego
  - 2.3.1. Regionalizacja fizyczno – geograficzna, geobotaniczna zoogeograficzna gminy Przybiernów
    - 2.3.1.1. Regionalizacja fizyczno – geograficzna
    - 2.3.1.2. Regionalizacja geobotaniczna
    - 2.3.1.3. Regionalizacja zoogeograficzna
  - 2.3.2. Budowa geologiczna
  - 2.3.3. Geomorfologia
  - 2.3.4. Warunki klimatyczne
  - 2.3.5. Hydrologia
    - 2.3.5.1. Wody stojące
    - 2.3.5.2. Wody płynące
    - 2.3.5.3. Kanały i strugi
  - 2.3.6. Gleby
  - 2.3.7. Zasoby naturalne
  - 2.3.8. Obszary zdegradowane krajobrazowo
  - 2.3.9. Walory krajobrazowe
  - 2.3.10. Zagospodarowanie turystyczne
  - 2.3.11. Siłownie wiatrowe
  - 2.3.12. Potencjalne zagrożenia, mogące wystąpić na terenie gminy Przybiernów
  - 2.3.13. Szata roślinna gminy
    - 2.3.13.1. Lasy i zarośla
    - 2.3.13.2. Zadrzewienia terenów nieleśnych
    - 2.3.13.3. Parki
    - 2.3.13.4. Zadrzewienia cmentarne i przykościelne
    - 2.3.13.5. Strefy gospodarki leśnej
    - 2.3.13.6. Flora
    - 2.3.13.7 Fauna
      - 2.3.13.7.1. Bezkęgowce
      - 2.3.13.7.2. Kęgowce

- 2.4. Infrastruktura techniczna i inne przedsięwzięcia mające istotny wpływ na środowisko
  - 2.4.1. Gospodarka odpadami
  - 2.4.2. Gospodarka wodno – ściekowa
  - 2.4.3. Zaopatrzenie w wodę
  - 2.4.4. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków
  - 2.4.5. Zaopatrzenie w energię ciepłą
  - 2.4.6. Zaopatrzenie w gaz
  - 2.4.7. Elektroenergetyka
  - 2.4.8. Telekomunikacja
  - 2.4.9. Komunikacja
    - 2.4.9.1. Układ drogowy
      - 2.4.9.1.1. Drogi krajowe
      - 2.4.9.1.2. Drogi wojewódzkie
      - 2.4.9.1.3. Drogi powiatowe i gminne
    - 2.4.9.2. Transport kolejowy
  - 2.4.10. Działania związane z poprawą stanu infrastruktury technicznej
  - 2.4.11. Proponowane przedsięwzięcia priorytetowe
    - 2.4.11.1. Drogi i transport
    - 2.4.11.2. Gospodarka wodna
    - 2.4.11.3. Gospodarka ściekowa
    - 2.4.11.4. Gospodarka odpadami
    - 2.4.11.5. Elektroenergetyka
    - 2.4.11.6. Energetyka ciepła
    - 2.4.11.7. Zaopatrzenie w gaz

3. STAN ŚRODOWISKA W GMINIE PRZYBIERNÓW

- 3.1. Stan i tendencje zmian jakości powietrza
  - 3.1.1. Jakość powietrza na obszarze powiatu goleniowskiego według oceny za rok 2002
  - 3.2. Stan i tendencje zmian czystości wód powierzchniowych
    - 3.2.1. Rzeki
    - 3.2.2. Jeziora
    - 3.2.3. Ocena jakości wód przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Goleniowie
    - 3.2.4. Wody podziemne
- 3.3. Hałas
- 3.4. Pole elektromagnetyczne
- 3.5. Obszary zdegradowane i źródła przeobrażeń środowiska przyrodniczego
  - 3.5.1. Potencjalne zagrożenia mogące wystąpić na terenie gminy
    - 3.5.1.1. Zagrożenia dla przyrody i krajobrazu
    - 3.5.1.2. Zagrożenia dla szaty roślinnej zapobieganie im
    - 3.5.1.3. Zagrożenia dla fauny

4. OBSZARY I OBIEKTY CHRONIONE

- 4.1. Istniejące obszary i obiekty chronione na terenie gminy Przybiernów
  - 4.1.1. Rezerваты przyrody
  - 4.1.2. Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe
  - 4.1.3. Pomniki przyrody
  - 4.1.4. Strefy ochronne
- 4.2. Obszary i obiekty proponowane do ochrony prawnej

- 4.2.1. Rezerваты przyrody
- 4.2.2. Obszar chronionego krajobrazu
- 4.2.3. Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe
- 4.2.4. Użytki ekologiczne
- 4.2.5. Proponowane pomniki przyrody
- 4.3. Korytarze i bariery ekologiczne
  - 4.3.1. Korytarze ekologiczne
    - 4.3.1.1. Korytarze liniowe
    - 4.3.1.2. Korytarze pasowe
    - 4.3.1.3. Strefy węzłowe – biocentra
  - 4.3.2. Bariery ekologiczne
- 4.4. Niekonwencjonalne źródła energii
  - 4.4.1. Uprawa roślin energetycznych
- 4.5. Wytyczne w zakresie środowiska przyrodniczego
  - 4.5.1. W zakresie ochrony przyrody
  - 4.5.2. W zakresie gospodarki wodnej
  - 4.5.3. W zakresie łowiectwa, wędkarstwa i turystyki
  - 4.5.4. W zakresie gospodarki leśnej
  - 4.5.5. W zakresie gospodarki rolnej
  - 4.5.6. Parki, cmentarze i inne tereny urządzonej zieleni

5. EDUKACJA EKOLOGICZNA

- 5.1. Ogólne założenia metodyczno – organizacyjne Powszechnego Programu Edukacji Ekologicznej w województwie zachodniopomorskim
- 5.2. Wnioski z analizy dotychczas stosowanych form i metod edukacji ekologicznej
  - 5.3. Propozycje edukacji formalnej i nieformalnej w zakresie edukacji ekologicznej w gminie Przybiernów
- 5.4. Wskazanie nowych metod budowania ekologicznej świadomości – jako zadania programu na lata 2004 – 2007
  - 5.4.1. Ochrona lokalnych siedlisk chronionych gatunków roślin i zwierząt
  - 5.4.2. Nauka poprzez zabawę
  - 5.4.3. Edukacja terenowa jako przykład edukacji bezpośredniej
    - 5.4.4.. Oznaczenie tablicami edukacyjnymi miejsc i obiektów objętych ochroną prawną. Wyznaczenie opiekunów tych miejsc.

6. POLITYKA EKOLOGICZNA, CELE I ZADANIA

- 6.1. Limity racjonalnego wykorzystania środowiska w powiecie do 2010 r
- 6.2. Limity racjonalnego wykorzystania środowiska w gminie do 2010 r.
- 6.3. Zastosowanie okresów przejściowych w obszarze środowiska
- 6.4. Cele polityki ekologicznej powiatu goleniowskiego
- 6.5. Cele polityki ekologicznej gminy Przybiernów
- 6.6. Obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska
  - 6.6.1. Obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska w zakresie gospodarki odpadami
  - 6.6.2. Podstawowe obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska w sferze gospodarki wodno – ściekowej
  - 6.6.3. Podstawowe obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska w sferze emisji zanieczyszczeń do atmosfery
  - 6.6.4. Podstawowe obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska w sferze emisji hałasu

- 6.6.5. Podstawowe obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska w sferze emisji pól elektromagnetycznych

7. MONITORING I ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM ORAZ PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA

- 7.1. Instrumenty zarządzania środowiskiem

- 7.1.1. Instrumenty prawne

- 7.1.2. Instrumenty finansowo – prawne

- 7.1.3. Instrumenty społeczne

- 7.2. Monitoring programu

- 7.2.1. Mierniki realizacji programu dla gminy Przybiernów

8. PLAN DZIAŁAŃ I SZACUNKOWE KOSZTY REALIZACJI „PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY PRZYBIERNÓW W LATACH 2004-2007” ORAZ PLAN DZIAŁAŃ DO ROKU 2015

- 8.1. Plan działań w okresie krótkoterminowym w latach 2004 – 2007

- 8.2. Plan działań w okresie długoterminowym 2004 – 2015

9. LITERATURA

10. INDEKS SKRÓTÓW

1. WPROWADZENIE

Motto:

„Jesteśmy tego świadomi. Ziemia nie należy do człowieka, człowiek należy do ziemi. Tego jesteśmy świadomi. Wszystkie rzeczy są powiązane ze sobą jak członkowie jednej rodziny. Cokolwiek przydarza się ziemi, przydarza się synom ziemi. Jeśli ludzie plują na swoją ziemię plują na siebie”

Slattle – Wódz Indiański, 1854 r.

Organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego mają obowiązek ustawowo zapewnić warunki niezbędne do realizacji zasad zrównoważonego rozwoju oraz przestrzegania przepisów o ochronie środowiska przez podległe im i nadzorowane przez nie jednostki organizacyjne. Gminne programy ochrony środowiska, które gminy mają obowiązek opracować, zgodnie z ustawą Prawo Ochrony Środowiska to instrumenty długofalowego zarządzania środowiskiem. Niezależnie od zmieniających się układów politycznych, programy te powinny stanowić element ciągłości i trwałości w działaniach władz na rzecz ochrony i zrównoważonego rozwoju środowiska.

Termin „zrównoważony rozwój” definiowany jest jako taki rozwój społeczno – gospodarczy, w którym w celu zrównoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych społeczeństw lub ich obywateli – zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń – następuje proces integrowania działań politycznych gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych. Dlatego wszelkie działania dążące do rozwoju, tak w skali lokalnej (gminy, powiat, subregion), jak i regionalnej i globalnej, mające charakter polityczny, społeczny lub gospodarczy nie powinny zubażać zasobów przyrodniczych w sposób trwały.

Zrównoważony rozwój to rodzaj rozwoju społeczno – gospodarczego, który stwarza szansę równego dostępu do środowiska poszczególnych społeczeństw lub obywateli. W wyniku realizacji zrównoważonego rozwoju regionów następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych gwarantujących zachowanie równowagi przyrodniczej. Ochrona środowiska jest jednym z podstawowych obowiązków władz publicznych i całego społeczeństwa.

Gminny program ochrony środowiska obejmuje takie główne elementy, jak:

- cele i zasady polityki ekologicznej gminy,
- ogólną charakterystykę i ocenę środowiska przyrodniczego,
- opis infrastruktury technicznej,
- opis działań niezbędnych w edukacji ekologicznej oraz dobrych przykładów w tym zakresie,
- określenie szans i zagrożeń wynikających z istniejących zasobów i walorów środowiska i zrównoważonego rozwoju,
- edukację ekologiczną,
- opis ochrony zasobów środowiska oraz metod monitoringu i zarządzania,
- określenie kosztów realizacji programu ochrony środowiska.

Dla tworzenia programów środowiska podstawowym dokumentem jest „Agenda 21”. Dokument ten zawiera program działań, jakie należy popierać na rzecz ekorozwoju w skali globalnej, krajowej, regionalnej i lokalnej. „Agenda 21” zaleca budowanie kompleksowych programów ekorozwoju na poziomie kontynentów, krajów, gmin oraz miejscowości. Ich celem jest określenie warunków dla wszechstronnego rozwoju oraz harmonijnej koegzystencji człowieka i przyrody. Opracowane wg zaleceń „Agendy 21” programy będą szczególnie pomocne dla wyodrębnienia indywidualnych cech danego regionu i określenia jego specjalnych uwarunkowań oraz kierunków rozwoju.

„Agenda 21” to program działań na rzecz zrównoważonego rozwoju w XXI wieku, który zmierza w kierunku wprowadzenia i integracji ładów:

- ekologicznego,
- społecznego,
- ekonomicznego,
- przestrzennego.

Ukierunkowanie procesów rozwojowych w subregionie na ekorozwój, może pomóc w uzyskaniu:

- aktywnego włączenia się mieszkańców w zarządzanie,
- ochrony własnych zasobów przyrody i dóbr kultury,
- harmonijnego rozwoju gospodarczego z wykorzystaniem istniejących zasobów przyrodniczych,
- sposobów lepszego wykorzystania zasobów przyrodniczych w gminie,
- środków finansowych na ekorozwój gminy,
- polepszenia warunków zdrowotnych mieszkańców,
- poprawy warunków życia,
- poprawy nastrojów społecznych.

Politykę ekologiczną państwa przyjmuje się na 4 lata z tym, że przewidziane w niej działania w perspektywie obejmują kolejny 4-letni okres (art. 140). W art. 17 ustawy zapisano, że w celu realizacji polityki ekologicznej państwa zarządy wojewódzkie, powiatowe i gminne sporządzą programy ochrony środowiska, uwzględniając wymagania, o których mowa w art. 14.

W celu stworzenia warunków niezbędnych do ochrony środowiska weszło w życie nowe Prawo ochrony środowiska (ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r.). W dziale III tej ustawy określono politykę ekologiczną państwa. Polityka ekologiczna państwa ma na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska (art. 13).

Polityka ekologiczna państwa, na podstawie aktualnego stanu środowiska, określa w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

1.1. Podstawa opracowania

Podstawą opracowania „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Przybiernów” była szczegółowa analiza poniższych dokumentów:

- „Narodowa strategia ochrony środowiska na lata 2002 – 2006”,
- „Planowanie i wdrażanie polityki ochrony środowiska 2001 - 2006”,
- „Raport o stanie środowiska w województwie zachodniopomorskim w latach 1999, 2000, 2001”,
- „Program ochrony środowiska w województwie zachodniopomorskim”,
- „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego”,
- „Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2015”,
- Rocznik Statystyczny Województwa Zachodniopomorskiego 2003, Urząd Statystyczny w Szczecinie, 2003r.,
- „Program ochrony środowiska dla powiatu goleniowskiego”,
- „Waloryzacja przyrodnicza gminy Przybiernów”.
- „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Przybiernów”, czerwiec 2002r.;

1.2. Cel i zakres „Programu”

Głównym celem „Programu Ochrony Środowiska dla gminy Przybiernów” jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju jej w okresie krótkoterminowym (lata 2004 – 2007) i w okresie długoterminowym (do 2012 roku).

W „Programie” odzwierciedlone są cele polityki ekologicznej państwa, w tym zasady:

- zasady zrównoważonego rozwoju,
- zasady równego dostępu do środowiska,
- zasady uspołecznienia i subsydiarności,
- zasady przezorności,
- zasady „zanieczyszczający” płaci,
- zasady prewencji,
- zasady skuteczności efektywności ekologicznej i ekonomicznej.

Program Ochrony Środowiska będzie spełniał na szczeblu gminy następujące podstawowe funkcje:

- realizacja polityki ekologicznej państwa na obszarze gminy,
- strategiczne zarządzanie gminą w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami,
- wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju,
- zbieranie informacji w zakresie stanu i zasobów środowiska przyrodniczego,
- diagnozowanie stanów zagrożeń ekologicznych,
- pomoc w rozwiązywaniu problemów w zakresie ochrony środowiska,
- pomoc przy opracowywaniu budżetu gminy i innych dokumentów planistycznych.

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY PRZYBIERNÓW

2.1. Położenie geograficzne

Gmina Przybiernów położona jest w północnej części powiatu goleniowskiego i w północno – zachodniej części województwa zachodniopomorskiego na wschód od Zalewu Szczecińskiego. Gmina Przybiernów od wschodu graniczy z gminą Nowogard, od zachodu i południa z gminami Stepnica i Goleniów, od północy z gminami Wolin i Golczewo.

Siedzibą władz gminnych jest wieś Przybiernów. Obszar gminy wynosi 229 km² a ludność 5157 osób, co daje zaludnienie 23 osoby na 1 km². W skład gminy wchodzi 29 miejscowości, w tym 15 wsi sołeckich. Wsiami sołeckimi są Przybiernów, Babigoszcz, Brzozowo, Budzieszewice, Czarnogłowy, Dzisna, Kartlewo, Sobieszewo, Moracz, Włodzisław, Zabierzewo.

2.2. Charakterystyka społeczno gospodarcza

Gmina ma charakter rolniczy. Ważnym elementem gospodarczym jest rolnictwo, leśnictwo, przemysł drzewny oraz powoli rozwijająca się turystyka i wypoczynek, co związane jest z posiadaniem dużych obszarów leśnych.

2.2.1. Struktura gruntów w gminie Przybiernów

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	% ogólnej powierzchni gminy	% w poszczególnych grupach
Użytki rolne	8229	36,0	100,0
w tym:			
– grunty orne	5799	x	70,5
– sady	13	x	0,1
– łąki	1618	x	19,7
– pastwiska	799	x	9,7
Lasy i grunty leśne	12850	56,2	x
Wody	366	1,6	x
Tereny osiedlowe	297	1,3	x
Pozostałe grunty	1126	4,9	x
Obszar ogółem	22868	100,0	x

Źródło: Rocznik Statystyczny 2003 i dane gminne.

Największy obszar powierzchni zajmują lasy i grunty leśne 56,2%, a użytki rolne 36,0%. W strukturze użytków rolnych duży procent zajmują użytki zielone, które wynoszą 29,4%.

2.2.2. Demografia i zatrudnienie

Ludność gminy wynosi 5157 osób (Rocznik Statystyczny 2003 r.). Ważnymi wsiami na obszarze gminy jest wieś Przybiernów, w której koncentrują się elementy obsługi ludności na poziomie gminnym. Do większych miejscowości należy wieś Czarnogłowy, Łoźnica i Budzieszewice.

Ogólna ilość ludności w gminie 5157 osób przedstawia się następująco:

- przedprodukcyjnym – 1311 osób,
- produkcyjnym – 3107 osób,
- poprodukcyjnym – 739 osób

Saldo migracji w roku 2002 było ujemne i wyniosło 15 osób.

W gospodarce narodowej w roku 2002 pracowało 385 osób, w tym rolnictwo i leśnictwo 96 osób, w przemyśle i budownictwie 129 osób i w usługach ogółem 160 osób.

W gminie istnieje znaczne bezrobocie. Powodem tego jest przebudowa ustroju rolnego, co wiąże się z likwidacją Państwowych Gospodarstw Rolnych.

2.2.3. Oświata

Na terenie gminy znajdują się trzy szkoły podstawowe, w których uczy się 456 uczniów oraz jedno gimnazjum w Przybiernowie, do którego uczęszcza 269 uczniów. Do przedszkoli uczęszcza 103 dzieci.

2.2.4. Kultura

W Przybiernowie znajduje się Gminny Ośrodek Kultury, Biblioteka Gminna oraz dwie filie przy szkołach podstawowych.

2.2.5. Służba zdrowia

W Przybiernowie znajduje się Ośrodek Zdrowia oraz jedna apteka, która obsługuje ludność całej gminy.

2.2.6. Rolnictwo

Rolnicza przestrzeń produkcyjna charakteryzuje się słabymi glebami. Grunty klasy od V do VII z wynoszą 50,4%, a klasy III b 9,1%. Użytki zielone występują przeważnie w klasie IV i V i stanowią 92,4% całego obszaru użytków rolnych.

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej rolnictwo ma większe szanse na rozwój. Gmina posiada sprzyjające warunki (czyste gleby) do rozwoju gospodarstw ekologicznych. Na terenie gminy nie występują duże gospodarstwa rolne i duże fermy zwierząt.

2.2.7. Przemysł

Na terenie gminy nie występują większe zakłady przemysłowe, poza małymi zakładami przemysłu drzewnego we wsi Kartlewo, Rokita, Brzozowo i Świętoszewo, Zakładem Przetwórstwa Rybnego w Budzieszewicach, branży budowlanej w Przybiernowie oraz chemicznej we Włodzisławiu i Przybiernowie.

2.2.8. Komunikacja

Przez gminę Przybiernów przebiega trasa drogi krajowej nr 3 (E-65) relacji Szczecin – Świnoujście (16,4 km). Ogólna ilość dróg powiatowych i gminnych wynosi 119 km.

Przez obszar gminy przebiega trasa komunikacji kolejowej relacji Szczecin – Świnoujście. Na obszarze gminy znajduje się również trasa kolejki wąskotorowej Stepnica – Golczewo, obecnie nieczynnej.

2.2.9. Rybactwo

Zgodnie z uwarunkowaniami lokalnymi prowadzona jest gospodarka rybacka. Występujące jeziora jak: Przybiernowskie, Czarne, Lewino oraz odcinki rzek Gowienica,

Grzybnica i Wołczenica są własnością Skarbu Państwa, a użytkownikiem Polski Związek Wędkarski. Teren gminy objęty jest nadzorem ze strony Państwowej Straży Rybackiej w Szczecinie.

Na terenie Łoźnicy znajduje się jedno gospodarstwo stawowe, w którym prowadzona jest hodowla pstrąga.

W gminie Przybiernów są duże możliwości prowadzenia stawów rybnych w oparciu o wody Gowienicy i Wołczenicy.

2.2.10. Turystyka

Gmina Przybiernów ze względu na swe położenie geograficzne (bliskie położenie Szczecina), dużą powierzchnię lasów stanowi atrakcyjny obszar do rozwoju turystyki i wypoczynku. Na obszarze gminy można rozwijać gospodarstwa agroturystyczne.

2.3. Charakterystyka oraz ocena zasobów i walorów środowiska przyrodniczego

2.3.1. Regionalizacja fizyczno – geograficzna, geobotaniczna i zoogeograficzna gminy Przybiernów

2.3.1.1. Regionalizacja fizyczno – geograficzna

Zgodnie z podziałem fizyczno – geograficznym Polski (Kondracki 1994 r.) położenie gminy Przybiernów przedstawia się następująco:

- prowincji – **Niż Środkowoeuropejski**
- podprowincji – **Pobrzeże Południowobałtyckie**
- makroregionu – **Pobrzeże Szczecińskie**
- mezoregionu – **Równina Goleniowska** – która obejmuje cały obszar gminy.

2.3.1.2. Regionalizacja geobotaniczna

Według regionalizacji geobotanicznej (Szafer 1972) gmina Przybiernów znajduje się w następujących jednostkach:

- państwa – **Holarktyka**
- obszar – **Eurosyberyjski**
- prowincja – **Niżowo-Wyżynna Środkowoeuropejska**
- dział – **Bałtycki**
- poddział – **Pas Równin Przymorskich i Wysoczyzn Pomorskich**
- kraina – **Nizina Szczecińska**

2.3.1.3. Regionalizacja zoogeograficzna

Według regionalizacji zoogeograficznej (Kostrowicki 1991 r.) gmina Przybiernów należy do:

- państwa – **Holarktyka**
- podpaństwa – **Palearktyka**
- krainy – **Eurosyberyjskiej**
- prowincji – **Nemorolnej**
- obszaru – **Europejskiego**
- regionu – **Środkowoeuropejskiego**

- podregionu – Środkowego

2.3.2. Budowa geologiczna

Podstawą powierzchniowej budowy geologicznej obszaru gminy stanowią czwartorzędowe utwory, związane z fazą pomorską ostatniego zlodowacenia bałtyckiego. Do nich należą: piaski i żwiry rzeczno – lodowcowe, gliny zwałowe i piaski gliniaste.

Według Mikołajskiego (1966 r.) obszar gminy zalicza się do jednostki zwanej niecką szczecińską, która należy do wyznaczenia mezozoicznego, stanowiącego południowo – zachodnie obrzeże bruzdy duńsko – polskiej.

2.3.3. Geomorfologia

Obszar gminy zlokalizowany jest na terenie, którego krajobraz został utworzony w wyniku działalności lądolodu w czasie ostatniego zlodowacenia bałtyckiego. W krajobrazie gminy Przybiernów występują formy płaskie lub lekko falistej moreny dennej. W części gminy występują tereny pagórkowate.

2.3.4. Warunki klimatyczne

Według podziału województwa szczecińskiego na krainy klimatyczne (wg Prawdziwca) to obszar gminy w około 90% położony jest w III Krainie i w 10% w I Krainie Zalewu Szczecińskiego, który obejmuje miejscowości (Brzozowo, Rzysnowo, Zabierzewo, Miodowice i Machowica). Obszar ten położony jest w północno – zachodniej części gminy wznosi się od 0-20 m n.p.m.

Obszar krainy III jest falisty, który wznosi się od 20-100 m n.p.m.

Klimat gminy charakteryzuje się następującymi danymi:

Wyszczególnienie	Kraina I	Kraina III
Średnia temperatura roczna	7,0 ÷ 7,6 ^o C,	8,0 ÷ 8,1 ^o C,
Średnia temperatura okresu V – VII	14,0 ÷ 15,0 ^o C,	14,5 ÷ 15,2 ^o C,
Suma opadów atmosferycznych w roku	550 – 600 mm	550 – 600 mm
Suma opadów atmosferycznych w V – VII	180 – 190 mm	170 – 180 mm
Okres wegetacyjny	210 – 217 dni	215 – 220 dni
Liczba dni z pokrywą śniegu	50 - 55	50 - 55

Na terenie gminy przeważają wiatry zachodnie i północno – zachodnie.

2.3.5. Hydrologia

Obszar gminy Przybiernów nie jest zasobny w wody powierzchniowe. Warunki hydrologiczne związane są z rzeźbą terenu wyznaczającą powierzchniowy układ sieci wodnej. Ogólna powierzchnia pod wodami wynosi 366 ha, to jest 1,6% całej powierzchni.

2.3.5.1 Wody stojące

Na terenie gminy do jezior powyżej 1 ha zalicza się:

- Jezioro Przybiernowskie o powierzchni 88,9 ha, położone w zlewni rzeki Wołcenicy, która jest dopływem rzeki Dziwny. Jest to największe jezioro w gminie, którego maksymalna głębokość wynosi 5,3 m, średnio 2,8 m.
- Jezioro Czarne o powierzchni 2,6 ha (położone w Nadleśnictwie Rokita),
- Jezioro Lewino o powierzchni 3,2 ha (położone koło Leśniczówki Borowik),
- Jeziora Czarnogłowskie, które powstały na skutek zalania wyrobisk dawnych kopalni wapienia. Największe jezioro ma powierzchnię 44,0 ha, a dwa pozostałe o powierzchni 2,8 i 2,0 ha.

2.3.5.2. Wody płynące

Na terenie gminy znajdują się cztery rzeki, do których należą:

- Rzeka Gowienica przepływa przez obszar wsi Babigoszcz, Dzisna, Budzieszewice i Łoźnica. Rzeka Gowienica upływa do Roztoki Odrzańskiej w miejscowości Stepnica. Większym dopływem rzeki Gowienicy jest rzeka Stepnica.
- Rzeka Grzybnica upływająca do jeziora Ostrowo (poza gminą),
- Rzeka Wołcenica przepływa w granicach gminy przez obszary wsi Czarnogłowy i Moracz,
- Rzeka Gardzianka płynie w kierunku północnym, wyznaczając zachodnią granicę gminy.

2.3.5.3. Kanały i strugi

Na terenie gminy znajdują się następujące kanały i strugi:

- Kanał Bytowski o długości 2,8 km,
- Struga Henrykowska o długości 6,8 km,
- Struga Przybiernowska o długości 6,5 km,
- Struga Brzozowska o długości 6,3 km,
- Struga Karwia o długości 9,0 km,
- Struga Kartewska o długości 6,3 km,
- Struga Drzeszkowska o długości 4,3 km

Długość kanałów i strug podano w granicach gminy.

2.3.6. Gleby

Gleby obszaru gminy to utwory powstałe w konsekwencji ostatniego zlodowacenia bałtyckiego. Typy gleb tworzą się jako produkt różnorodnych związków między podłożem, klimatem, warunkami hydrograficznymi i morfologicznymi, światem roślinnym i zwierzęcym oraz działalnością człowieka. Na terenie gminy występują gleby bielcowo – piaskowe, wytworzone z piasków luźnych, słabo gliniastych i gliniastych oraz z glin zwałowych. Obszary gleb słabych V i VI zajmują przeważnie kompleksy leśne.

2.3.7. Zasoby naturalne

Na terenie gminy znajdują się zasoby surowców mineralnych. Należą do nich:

- Złoże ropy naftowej i gazu ziemnego w miejscowości – Wysoka Kamieńska,
- Złoże wapieni w rejonie Czarnogłów,
- Piaski w rejonie Miodowic, Brzozowa i Kartlewa,
- Złoże torfów i kredy jeziornej. Wszystkie złoże torfowe na terenie gminy podlegają ochronie,
- Wody zmineralizowane
W rejonie Przybiernowa, płytkie występowanie podłoża kredowego stwarza możliwości ujęcia na głębokości 100 – 150 m p.p.t. wód o podwyższonej mineralizacji na Cl – Ca – Mg z możliwością ich wykorzystania.

2.3.8. Obszary zdegradowane krajobrazowo

Mimo dobrego stanu środowiska przyrodniczego gminy Przybiernów dostrzega się zmiany ekologiczne prowadzące do obniżenia walorów przyrodniczych, turystycznych i estetycznych krajobrazu. Spowodowane jest to głównie przekształceniami, związanymi z działalnością człowieka w sferze gospodarki rolnej i leśnej oraz wydobywaniem surowców mineralnych.

Obszarami degradującymi wpływającymi na krajobraz są:

- droga krajowa oraz drogi powiatowe i gminne,
- nasypy linii kolejowych,
- sieć energetyczna, szczególnie wysokiego napięcia,
- funkcjonowanie starego systemu melioracyjnego (głównie w lasach) za pomocą, którego odwadniane jest wiele cennych mokradel i oczek wodnych,
- dzika zabudowa rekreacyjna,
- dzikie wydobywanie piasku, żwiru i innych surowców,
- dzikie wysypiska śmieci w kilku wsiach przy drogach, w starych żwirowniach i na obrzeżach lasu,
- zdewastowana i opuszczona zabudowa po byłych PGR, częściowo zawałona i porośnięta dziką roślinnością.

2.3.9. Walory krajobrazowe

Krajobraz gminy charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem elementów rzeźby terenu, który ukształtował się w wyniku radykalnych zmian klimatycznych oraz procesów rzeźbotwórczych w okresie lodowcowym i polodowcowym. Duża ilość lasów, rzek i małych cieków wodnych tworzy charakterystyczny krajobraz obszaru gminy. Gmina posiada dobry stan środowiska przyrodniczego.

2.3.10. Zagospodarowanie turystyczne

Obszar gminy jest słabo zaludniony, co stwarza dogodne warunki do rozwoju turystyki przez budowę bazy turystycznej i wypoczynkowej. W ramach zagospodarowania turystycznego należy preferować budowę ośrodków kempingowych, małych pensjonatów, ośrodków wypoczynkowych i lokalizacji zespołów ogólnodostępnych form zagospodarowania rekreacyjnego (plaże, ośrodki sportów wodnych pola namiotowe, tereny sportowe, parkingi, itp.). Dla wszystkich projektowanych stref turystycznych należy

opracować studium chłonności i pojemności rekreacyjnej środowiska przyrodniczego w rejonie jezior.

Strefą agroturystyki należy objąć m.in. wsie: Przybiernów, Rokita, Zabierzewo, Świętoszewo, Babigoszcz, Żychlikowo, Czarnogłowy.

2.3.11. Siłownie wiatrowe

Korzystne parametry występowania wiatrów na terenie części gminy (prędkość i kierunek) umożliwiają inwestowanie w energetykę wiatrową. Obszarami korzystnymi do budowy elektrowni wiatrowych są obszary wsi: Moracz, Włodzisław, Czarnogłowy, Świętoszewko oraz w dalszej kolejności obszary wsi Brzozowo, Łoźnica.

Podane wyżej preferowane obszary do lokalizacji elektrowni wiatrowych zostały podane na podstawie opracowania specjalistycznego, wykonanego dla gminy, zgodnie z którymi brana jest pod uwagę lokalizacja około 30 elektrowni wiatrowych po 0,7 MW każda.

2.3.12. Potencjalne zagrożenia mogące wystąpić na terenie gminy Przybiernów

W celu zapewnienia społeczności powiatu goleniowskiego funkcjonowania istotnych systemów infrastruktury i instytucji przez zapewnienie systemowego skoordynowanego i efektywnego reagowania na zagrożenia lub zdarzenia, które mogą spowodować sytuacje kryzysowe o dużej skali, zostało powołane Centrum Kryzysowe w Goleniowie. Powiat posiada opracowany Powiatowy Plan Reagowania Kryzysowego, który określa i ustala procedury reagowania na wypadek zagrożenia.

1. Zaistnienie sytuacji kryzysowej w przypadku wystąpienia dużych pożarów ma bezpośredni związek z następującymi czynnikami:
  - występowanie długotrwałych susz,
  - pożary leśne i blisko położonych zabudowań,
  - zwarta zabudowa budynków mieszkalnych i innych budynków zbudowanych z materiałów łatwopalnych.
2. Na obszarze gminy dużym zagrożeniem dla środowiska oraz zdrowia ludności może być awaria w Zakładach Chemicznych POLICE.
3. W skutek błędów w organizacji zbiorowego żywienia możliwe są masowe zachorowania wirusowe i zbiorowe zatrucia salmonellą. Na terenie mogą również wystąpić masowe zachorowania zwierząt na choroby zakaźne.
4. Na drogach o dużym natężeniu ruchu, szczególnie w sezonie letnim, przy niesprzyjających warunkach atmosferycznych duże zagrożenie stanowią katastrofy drogowe, które mogą spowodować znaczne skażenie środowiska naturalnego ze względu na przewóz ładunków ropopochodnych i innych szczególnie niebezpiecznych dla środowiska. Awaryjne uszkodzenia głównych linii przesyłowych energii elektrycznych i gazu mogą pozbawić dostawy tych nośników na obszarze gminy.

2.3.13. Szata roślinna gminy

Szate roślinną stanowi flora oraz roślinność występująca w gminie oraz roślinność, czyli zbiorowiska roślinne, związane z określonymi biotypami. Zbiorowiska o charakterystycznym składzie gatunkowym uzyskują kategorie zespołów roślinnych. Walory przyrodnicze świata roślin są odzwierciedleniem różnych elementów środowiska.

2.3.13.1. Lasy i zarośla

Lasy są najbardziej naturalną formacją przyrodniczą, związaną z krajobrazem oraz niezbędnym czynnikiem równowagi środowiska przyrodniczego. Szczególną rolę w ochronie ekosystemów leśnych, ich biocenoz oraz zachodzących naturalnych procesów przyrodniczych odgrywają tereny chronione i rezerваты leśne.

Lasy spełniają bardzo różnorodne funkcje w sposób naturalny, którymi są:

- **funkcje ekologiczne** (ochronne), zapewniające stabilizację stosunków wodnych, ochronę gleb przed erozją, kształtują klimat, stabilizują układ atmosfery, tworzą warunki do zachowania potencjału biologicznego gatunków i ekosystemów, zachowują różnorodność i złożoność krajobrazu,
- **funkcje produkcyjne**, polegające na pozyskiwaniu drewna z zachowaniem odnawialności, pozyskiwaniu nieдрzewnych użytków z lasu, prowadzeniu gospodarki łowieckiej,
- **funkcje społeczne**, które służą kształtowaniu korzystnych warunków zdrowotnych i rekreacyjnych dla społeczeństwa.

Lasy mają istotne znaczenie gospodarcze i są kluczowym elementem bezpieczeństwa ekologicznego oraz mają szczególne znaczenie w ochronie środowiska naturalnego.

Lasy i grunty leśne w gminie Przybiernów zajmują obszar 12850 ha, co stanowi 56,2% całej powierzchni gminy. W powiecie Goleniów największą lesistość posiada gmina Przybiernów. Na terenie gminy lasy są administrowane przez Nadleśnictwo Goleniów, Rokita i Nowogard. Większość lasów w gminie obejmuje Puszcza Goleniowska.

Na terenie gminy występują następujące typy siedlisk:

- siedliska borów,
- siedliska borów mieszanych,
- siedliska lasów mieszanych,
- siedliska lasów wilgotnych,
- siedliska olszowe.

Dominującym gatunkiem w lasach jest sosna zwyczajna około 70% oraz olsza czarna, brzoza brodawkowa i inne odmiany. Pod względem kategorii użytkowania lasy gminy należą do lasów gospodarczych, jedynie około 280 ha stanowią lasy ochronne (wodochronne). Na terenach podmokłych nizinnych występują w przewadze lasy liściaste. Na podkreślenie zasługuje ogromna rola kompleksów szuwarowo – łożowiskowych i łęgów w oczyszczaniu wód. W lasach absorpcja pyłów wynosi 30 – 50%, a tłumienie fal akustycznych (w łęgach 100 m od źródła dźwięku) wynosi 70 – 100%, a także następuje absorpcja substancji gazowych w olszynach do 85% (azotanów, tlenu i dwutlenku siarki).

2.3.13.2. Zadrzewienia terenów nieleśnych

Zadrzewienie terenów poza lasami ma szczególne znaczenie na terenach osiedlowych i na terenach otwartych, co stanowi ważny element stabilizacji ekologicznej w krajobrazie.

Zadrzewienia naturalne w gminie tworzą siedliska, głównie łęgowe – olszowe z zaroślami łożowymi tworzące kępowe lub pasmowe zbiorowiska roślinne, występujące w dolinie Gowienicy i innych dolinach rzek i cieków wodnych oraz na terenach podmokłych. Drugim ważnym elementem są zadrzewienia przydrożne, które odgrywają ważną rolę ze względu na walory krajobrazowe, wiatrochronne o ekologiczne (korytarze ekologiczne) oraz zadrzewienia śródpolne (kępy drzew rosnące przeważnie nad oczkami wodnymi).

Zadrzewienia przydrożne znajdujące się w obszarach wewnątrz wsi, jak również między poszczególnymi miejscowościami i przy drogach polnych należy otoczyć szczególną opieką.

2.3.13.3. Parki

Na obszarze gminy Przybiernów znajduje się 9 zespołów parkowych lub pozostałości parków podworskich, które znajdują się w następujących miejscowościach: Leszczno – za ruinami pałacu, Buk, Machowica, Budzieszewice, Łoźnica, Rzystnowo (zdegradowany), Brzozowo (pozostałości parkowe), Rokita, Włodzisław. Wyżej podane zespoły parkowe wymagają opieki konserwatorskiej i nadzoru ze strony władz gminnych. W parkach tych znajdują się cenne okazy drzew, które po uprzednio sporządzonej dokumentacji należy wpisać na listę pomników przyrody.

2.3.13.4. Zadrzewienia cmentarne i przykościelne

Zadrzewienia cmentarne to ważny obszar na terenie wsi oraz są cennymi fragmentami drzewostanów z pomnikowymi okazami drzewami. Ponadto w ich obszarach licznie rosną gatunki prawnie chronione, niespotykane już w warunkach naturalnych.

Wartościowe zadrzewienia cmentarne znajdują się w miejscowościach: Dżisna, Łoźnica, Świętoszewo, Przybiernów, Czarnogłowy, Buk, Włodzisław, Rzystnowo.

Do cenniejszych przyrodniczo zadrzewień należy zaliczyć zadrzewienia przykościelne w następujących miejscowościach: Łoźnica, Moracz, Przybiernów, Czarnogłowy, Buk, Włodzisław, Rzystnowo.

2.3.13.5. Strefy gospodarki leśnej

Na terenie gminy należy przeznaczyć do zalesienia obszary o niskiej klasie bonitacyjnej oraz niskiej przydatności rolniczej zagrożonych erozją. Zalesienia należy wprowadzać również w celu wyrównania granicy rolno – leśnej.

Gmina posiada duże możliwości rozwoju przemysłu drzewnego w oparciu o miejscowy potencjał.

2.3.13.6. Flora

Flora roślin naczyniowych gminy Przybiernów charakteryzuje się bardzo dużym zróżnicowaniem fito-geograficznym. Flora naczyniowa gminy liczy 722 gatunki. Na szczególną uwagę zasługują gatunki prawnie chronione, rzadkie i zagrożone znajdujące się w Czerwonej Księdze Roślin.

Zgodnie z opracowaną „Waloryzacją Przyrodniczą” dla gminy Przybiernów podaje się poniżej gatunki podlegające różnym formom ochrony:

- gatunki prawnie chronione – 32, w tym częściowo chronione – 10,
- gatunki wymierające i zagrożone wg Czerwonych Ksiąg Roślin – 16,
- gatunki rzadko spotykane, proponowane do włączenia do lokalnej Czerwonej Listy Roślin – 30

2.3.13.7. Fauna

Gmina Przybiernów położona jest w dość bogatej faunistycznie strefie podregionu środkowego.

Na terenie gminy osiedliły się liczne gatunki bezkręgowców i kręgowców.

- I. Bezkręgowce
  - mięczaki
  - owady
- II. Kręgowce
  - kręgowce
  - ryby
  - płazy
  - gazy
  - ptaki
  - ssaki

2.3.13.7.1. Bezkręgowce

Z przeprowadzonej inwentaryzacji do waloryzacji przyrodniczej na obszarze gminy Przybiernów ustalono, że gatunkami objętymi ochroną są:

- ✓ ślimak winniczek,
- ✓ dwadzieścia gatunków chrząszczy,
- ✓ dwa gatunki motyli, tj. mieniak strażnik, mieniak tęczowiec.

2.3.13.7.2. Kręgowce

Na terenie gminy występuje jeden przedstawiciel kręgowstnych minog strumieniowy, który jest objęty ochroną prawną

Ryby

Na terenie gminy występuje 19 gatunków ryb, z czego kiełb białopłatowy podlega ochronie prawnej, a dziewięć podlega częściowej ochronie gatunkowej.

Płazy

Na terenie gminy stwierdzono 13 gatunków płazów i sześć gatunków gadów. Wszystkie występujące płazy i gady są pod ochroną prawną.

Ptaki

Na terenie gminy występują 154 gatunków ptaków, z których 38 objęto ochroną gatunkową.

Ssaki

Na terenie gminy Przybiernów, zgodnie z literaturą występuje 32 gatunki ssaków. Pod ochroną prawną znajduje się bóbr, kret, ryjówka aksamitna, wydra, wilk, łoś. Obszar gminy jest bogaty w zwierzynę łowną, jak jelenie, sarny i dziki.

2.4. Infrastruktura techniczna i inne przedsięwzięcia mające istotny wpływ na środowisko

2.1.1. Gospodarka odpadami

Istotną rolę w powstaniu zagrożeń ekologicznych odgrywają odpady. Głównie chodzi o odpady, które deponowane są na składowiskach. Są one potencjalnym zagrożeniem dla zdrowia ludzi oraz środowiska tj. wód, powietrza i gleby. Odpady te w większości przypadków są nie segregowane, a więc nie odzyskuje się surowców wtórnych.

Na terenie gminy nie ma legalnie działającego składowiska odpadów. Odpady komunalne wywożone są na podstawie indywidualnych umów specjalistycznym transportem przez firmy PGK Sp. z o.o. Goleniów i Usługi Komunalne Urszula Rutkowska w Stepnicy na składowisko w gminie Goleniów.

Gmina Przybiernów z uwagi na swój rolniczy charakter charakteryzuje się niewielkim „strumieniem” odpadów komunalnych.

2.4.2. Gospodarka wodno – ściekowa

Zasoby wodne gminy Przybiernów stanowią wody powierzchniowe, które na terenie gminy zajmują obszar 366 ha tj. 1,6% powierzchni gminy. Obejmują one zarówno naturalne jak i sztuczne cieki oraz zbiorniki wodne.

Według podziału hydrograficznego Polski gmina Przybiernów leży na obszarze 2 zlewni głównych: Zalewu Szczecińskiego (pole nr 301) i Dziwny (pole nr 302). Należą do nich:

- Rzeki: Gowienica, Wołczenica, Grzybnica, Stawna, Wola Struga,
- Jeziora: Przybiernowskie, Czarne, Lewino, Henrykowskie, Żychlikowo oraz śródpolne i śródleśne oczka wodne
- Stawy kopalniane: Czarnogłowy Duże, Czarnogłowy Średnie
- Stawy rybne w miejscowościach Łoźnica, Derkacz, Babigoszcz, Kartlewo, Budzieszewice i Rzystnowo

Podstawowy układ hydrograficzny uzupełniają mniejsze rzeki i strumienie mające swoje źródła na terenie gminy Przybiernów.

2.4.3. Zaopatrzenie w wodę

Na obszarze gminy Przybiernów woda na potrzeby gospodarstw domowych dostarczana jest za pomocą wodociągowej sieci rozdzielczej o łącznej długości 51,8 km. Niewielkie osady czy małe osiedla korzystają z lokalnych studni głębinowych lub studni kopanych.

Można stwierdzić, że stopień zwodociągowania Gminy jest średni, do sieci podłączone są 564 obiekty. Zużycie wody na terenie gminy w skali roku wynosi 167400 m³, co w przeliczeniu na jednego mieszkańca daje 32 m³/rok.

Ludność gminy zaopatrywana jest w wodę pitną z następujących systemów sieci wodociągowych:

- Wodociągi grupowe – Przybiernów-Zabierzewo; Kłęby (Gm. Golczewo) Włodzisław-Czarnogłowy-Moracz-Świetoszewo-Świetoszewko-Leszczno,
- Wodociągi zbiorowe – Rokita, Łoźnica, Brzozowo, Kartlewo, Babigoszcz
- Lokalne studnie przyzagrodowe – Budzieszewice, Dżisna, Miodowice, Rzystnowo, Dżieszkowo, Buk, Derkacz, Sobieszewo, Sosnowice i Żychlikowo.

Zasoby wody pitnej w gminie wystarczają na zaspokojenie potrzeb lokalnych.

Jakość wody z większości ujęć zlokalizowanych na terenie Gminy nie pozwala na jej bezpośrednie użycie do celów gospodarczych bez wcześniejszego uzdatnienia ze względu na zawartość żelaza i manganu.

Użytkowy poziom wodonośny związany jest z osadami jurajskimi, kredowymi, trzeciorzędowymi i czwartorzędowymi.

2.4.4. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Sytuacja w gospodarce ściekowej w gminie Przybiernów jest zróżnicowana i uzależniona od miejscowości w której ścieki są odbierane w ograniczonym ilościowo i jakościowo zakresie.

Gmina Przybiernów posiada sieć kanalizacyjną o długości 13,7 km do której przyłączone są 163 obiekty.

Zbierane ścieki przez funkcjonującą na terenie gminy sieć kanalizacyjną oczyszczane są w dwóch oczyszczalniach ścieków zlokalizowanych w:

- Miejscowości Zabierzewo „BIOBLOK WS-400” o maksymalnej przepustowości 320 m³/d przyjmuje ścieki w ilości 110 m³/d. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest strumień Wola Struga,
- Miejscowości Łoźnica typu Imhoff o przepustowości projektowanej 80 m³/d przyjmuje ścieki w ilości 12m³/d. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rów melioracyjny dopływ rz. Gowienicy.

W miejscowościach gdzie nie ma sieci kanalizacyjnej ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych bądź bezpośrednio wywożone na pola, zrucane do gruntu lub okolicznych rowów.

2.4.5. Zaopatrzenie w energię cieplną

Na terenie gminy Przybiernów wytwarzanie ciepła dla potrzeb ogrzewania budynków mieszkalnych jest rozwiązane poprzez system lokalnych źródeł ciepła ogrzewających poszczególne obiekty.

Zakłady produkcyjne oraz obiekty użyteczności publicznej swoje potrzeby w zakresie zapotrzebowania na energię cieplną zaspakajają także poprzez własne kotłownie wbudowane bądź jako obiekty sąsiadujące.

Do ogrzewania stosuje się paliwa stałe, płynne bądź gazowe. Rodzaj paliwa używanego zarówno w kotłowniach lokalnych jak i indywidualnych wynika z decyzji użytkowników, opartych o indywidualne kalkulacje ekonomiczne. Największy udział w paliwach ma nadal węgiel i koks, następnie paliwa płynne oraz drewno.

2.4.6. Zaopatrzenie w gaz

Na terenie gminy Przybiernów aktualnie trwają prace związane z wybudowaniem sieci gazowej obejmujące obszar gminy. Gazociąg został już wykonany w miejscowościach Przybiernów, Zabierzewo, Miodowice oraz Rzystnowo.

W końcowej fazie realizacji jest budowa sieci gazowej w miejscowościach Rokita, Moracz i Czarnogłowy.

Gmina Przybiernów ma w sumie 22 km sieci średniego ciśnienia gazu z 343 przyłączami gazowymi do której przyłączono łącznie 71 odbiorców.

Mieszkańcy gminy pozbawieni możliwości korzystania z gazu przewodowego zaopatrywani są w gaz płynny w butlach. Dystrybucją gazu zajmują się prywatni dostawcy, którzy jeżdżą po terenie gminy lub przyjmują zgłoszenia na telefon.

2.4.7. Elektroenergetyka

Gmina Przybiernów zasilana jest z krajowej sieci elektroenergetycznej liniami napowietrznymi średnich napięć [15 kV] z GPZ Moracz o mocy 6,3 MW oraz z terenu gmin sąsiednich:

- ✓ Stepnicy
- ✓ Goleniowa
- ✓ Golczewa

Przez teren gminy przebiegają linie napowietrzne NN o znaczeniu wojewódzkim i WN o znaczeniu ponadgminnym:

- Linia Reclaw [gm. Wolin] – Morzyczyn [gm. Kobylanka] – 220 kV [pracująca na napięciu 110 kV]
- Linia Reclaw – Moracz – Goleniów – 110 kV

Poszczególne jednostki osadnicze na obszarze gminy zasilane siecią napowietrzną średniego napięcia częściowo pracującą w układzie promieniowym bez rezerwacji zasilania.

W przypadku wystąpienia awarii na liniach nastąpi przerwa w dostawach energii elektrycznej, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Natomiast sieć magistralna średniego napięcia na terenie gminy ma powiązania i współpracuje z sieciami 15 kV w gminach sąsiednich, co zapewnia możliwość dwustronnego zasilania.

Siec niskiego napięcia [0,4 kV] zaopatrująca w energię elektryczną poszczególnych odbiorców zasilana jest za pośrednictwem stacji transformatorowych 15/0,4 kV w ilości 69 szt. rozlokowanych na terenie gminy. Rozmieszczenie stacji transformatorowych jest na ogół dobre.

Według wskaźnika mocy zainstalowanej w stacjach transformatorowych do liczby mieszkańców obsługiwanych przez te stacje można uznać, że sytuacja jest niezadowalająca ze względu na małe rezerwy mocy lub ich brak dla znacznej części miejscowości położonych na terenie gminy.

2.4.8. Telekomunikacja

Obszar gminy obsługiwany jest przez trzy centrale telefoniczne, zlokalizowane w miejscowościach: Przybiernów, Łoźnica, Czarnogłowy oraz centralę spoza gminy, w Goleniowie.

Sieć telekomunikacyjna na terenie gminy funkcjonuje w systemie automatycznym.

Podstawowe potrzeby mieszkańców gminy w zakresie dostępu do łączności telefonicznej są zaspokajane w stopniu zadowalającym.

Sieć telefonii przewodowej na terenie gminy jest prowadzona liniami kablowymi podziemnymi oraz liniami napowietrznymi.

Dostępność mieszkańców gminy Przybiernów do usług telekomunikacyjnych została uzupełniona i zwiększona przez dynamicznie rozwijający się system telefonii bezprzewodowej różnych sieci.

Na terenie gminy są rozlokowane cztery stacje bazowe telefonii komórkowej.

Rozmieszczenie powyższych urządzeń w terenie przedstawia się następująco:

- Przybiernów – 2 szt.
- Rejon Babigoszczy – 2 szt.

2.4.9. Komunikacja

Całkowita długość wszystkich dróg na terenie Gminy wynosi 252,3 km.

Stan ilościowy dróg na terenie gminy zamieszczono w tabeli poniżej:

Rodzaj drogi	Długość w km
Krajowa	16,414
Powiatowe	102,5
Gminne	16,35
Wewnętrzne	34,45
Zakładowe	82,6
Razem :	252,314

Gmina Przybiernów położona jest w północno-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego przy drodze krajowej nr 3 (E-65) relacji Świnoujście – Jakuszyce.

2.4.9.1. Układ drogowy

W gminie Przybiernów powiązanie z krajem i województwem zapewniają droga krajowa nr 3 oraz układ dróg powiatowych, a obsługę transportową wewnątrz gminy zapewniają drogi gminne i wewnętrzne.

Prognoza dla ruchu zamiejskiej sieci dróg krajowych do roku 2015, opracowana przez Transprojekt – Warszawa określa wielkość ruchu na lata 2005 – 2015 w sposób następujący:

- ✓ w 2005 r. – 10,104 p – SDR
- ✓ w 2010 r. – 12,182 p – SDR
- ✓ w 2015 r. – 14,265 p - SDR

2.4.9.1.1. Drogi krajowe

Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 3 która należy do sieci dróg międzynarodowych E-65. Droga krajowa nr 3 jest jedną z ważniejszych dróg północnej części kraju.

Jak wynika z badań ruchu , na drodze E-65 ma on charakter rekreacyjny, tzn. że jego wahania są o ok. 20 % większe w niedziele i święta od średnio dobowego w dni robocze.

Zgodnie z Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23.01.1996 r.- Dziennik Ustaw nr 12/96 droga krajowa nr 3 została podniesiona do rangi drogi ekspresowej S-3 , co wpłynie na podwyższenie standardu powiązań zewnętrznych gminy.

Główny ruch samochodowy w gminie przebiega na tej drodze ze względu na lokalizację przeprawy promowej Świnoujście-Ystad. Jest to głównie ruch tranzytowy z dużym udziałem samochodów ciężarowych wielkogabarytowych.

Decydujące znaczenie w sprawności układu transportowego w gminie mają droga krajowa nr 3 wraz z drogami powiatowymi, ponieważ to one przenoszą największy ruch kołowy.

2.4.9.1.2. Drogi wojewódzkie

Przez teren gminy nie przebiegają drogi wojewódzkie.

2.4.9.1.3. Drogi powiatowe i gminne

Drogi powiatowe i gminne to sieć dróg uzupełniających, które obsługują bezpośredni ruch w gminie i łączą poszczególne miejscowości. Uzupełnieniu w drogi lokalne wymagać będą tereny przeznaczone pod przyszłe inwestycje. Część dróg niższej rangi umożliwia utworzenie systemu ścieżek rowerowych z częściowym wykorzystaniem dróg o małym natężeniu ruchu samochodowego.

Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Przybiernów zamieszczono w tabeli poniżej:

L.p.	Nr drogi	Nazwa drogi	od km	do km	Długość
1.	41 – 181	Golczewo-Przybiernów	4,549	15,29	10,741
2.	41 – 182	Wysoka Kam.-Rokita	3,375	6,702	3,327
3.	41 – 227	Stepnica-Brzozowo	9,388	27,027	17,639
4.	41 – 228	Widzeńsko-Przybiernów	2,313	5,09	2,777
5.	41 – 231	Jarszewko-Przybiernów	0	10,264	10,264
6.	41 – 232	Derkacz-Moracz	0	1,389	1,389
7.	41 – 233	Przybiernów-Budzieszewice	0	9,707	9,707
8.	41 – 234	Leszczno-Moracz	0	3,292	3,292
9.	41 – 235	Moracz-Czarnogłowy	0	2,257	2,257
10.	41 – 236	Wodzisław-Czarnogłowy-	0	3,29	3,29
11.	41 – 237	Wodzisław-Czarnogłowy-	0	6,197	6,197
12.	41 – 238	Moracz-Babigoszcz	0	16,305	16,305
13.	41 – 239	Łoźnica-Czermnica	0	5,16	5,16
14.	41 – 240	Dzisna-Sobieszewo	0	1,825	1,825
15.	41 – 241	Dzisna-Dzieszkowo	0	3,296	3,296
16.	41 – 242	Łoźnica-Żółwia Błoc	0	2,5	2,5
17.	41 – 257	Brzozowo-Domanie	0	0,97	0,97
18.	41 – 382	Trzchel-Świątoszewo	2,148	3,723	1,575
19.	stary przebieg dr nr 3 m. Przybiernów		0	2,697	2,697
20.	stary przebieg dr nr 3 m. Babigoszcz		0	0,88	0,88
RAZEM					106,088

Stan ilościowy dróg gminnych i dojazdowych w gminie Przybiernów zamieszczono w tabeli poniżej:

Wyszczególnienie	Ogółem stan w km	w tym: utwardzone w km	Wskaźnik gęstości km/100 km ²
Drogi gminne (bez lokalnych miejskich)	16,0	1,0	7,0

Drogi dojazdowe do gruntów rolnych i leśnych	124,3	1,5	54,2
Ogółem	140,3	2,5	61,2

2.4.9.2. Transport kolejowy

Linia kolejowa o symbolu E-59 relacji Świnoujście – Szczecin Dąbie – Poznań przechodząca przez gminę należy do europejskiej sieci kolejowej zapewniającej przewozy pasażersko-towarowe relacji północ-południe. Jest to linia dwutorowa zelektryfikowana. Na terenie gminy znajdują się dwie stacje kolejowe w miejscowości Rokita i Łoźnica.

2.4.10. Działania związane z poprawą stanu infrastruktury technicznej

Gmina Przybiernów jest średnio wyposażona w infrastrukturę techniczną. Stopień wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej decyduje o rozwoju gospodarczym regionu. Im bardziej zaawansowany jest stan infrastruktury, tym wyższy jest poziom gospodarczy gminy i wyższy poziom ekonomiczny jej mieszkańców, dlatego też zaplanowano szereg przedsięwzięć na terenie gminy celem podniesienia poziomu wyposażenia w infrastrukturę techniczną.

Najważniejsze zagadnienia z zakresu infrastruktury technicznej, a tym samym z ochrony środowiska, jakie się rozwiązuje lub należy rozwiązać to przede wszystkim:

- **Gospodarka odpadami komunalnymi**

W miejscowości Przybiernów w celu segregacji odpadów w wyznaczonych miejscach wystawione są pojemniki przeznaczone do selektywnej zbiórki odpadów (tworzywa sztuczne i szkło). Przyszłościowo należy doprowadzić do jak najpełniejszej segregacji odpadów „u źródła” przez udostępnienie mieszkańcom możliwości rozdziału odpadów na: tworzywa sztuczne, papier, szkło kolorowe, szkło białe oraz inne odpady. Działania w tym zakresie będą podejmowane zgodnie z opracowanym Planem Gospodarki Odpadami dla Celowego Związku Gmin R-XXI.

- **Gospodarka wodno-ściekowa**

W zakresie gospodarki wodno-ściekowej sytuacja jest zróżnicowana i wiąże się z odległością zamieszkania od istniejących sieci wodociągowych. W przypadku domostw odosobnionych oraz położonych na koloniach dostawa wody jest realizowana z indywidualnych ujęć wody.

Należy zwrócić uwagę na podniesienie jakości dostarczanej wody pitnej mieszkańcom gminy, co wiąże się z częściową modernizacją sieci wodociągowej.

Natomiast poważnym problemem jest odbiór i oczyszczanie ścieków, który w gminie został rozwiązany poprzez przystąpienie do realizacji koncepcji przebudowy oczyszczalni ścieków oraz fakt zwiększenia stężenia zanieczyszczeń w ściekach dostarczanych.

Ponadto utworzenie Gminnego Zakładu Usług Komunalnych, którego zadaniem będzie obsługa gminnych urządzeń wodociągowych i oczyszczalni ścieków oraz utrzymanie czystości na ulicach miejscowości położonych na terenie gminy wpłynie korzystnie na ogólny stan sanitarny gminy.

• **Zaopatrzenie w energię ciepłą**

Obiekty mieszkalne jak i użyteczności publicznej na terenie gminy są zasilane z indywidualnych źródeł ciepła.

Mając na uwadze zrównoważony rozwój gminy należałoby dążyć do wyeliminowania systemów ciepłowniczych, które w znaczny sposób zanieczyszczają atmosferę.

Samorząd gminy powinien wspierać efektywne i innowacyjne przedsięwzięcia zmierzające do zmniejszenia ilości zużywanych paliw oraz powodujące redukcję pyłów np. SO₂, NO_x, ze źródeł energetycznych.

2.4.11. Proponowane przedsięwzięcia priorytetowe

2.4.11.1. Drogi i transport

Poprawę sytuacji w zakresie infrastruktury technicznej na terenie gminy Przybiernów można uzyskać poprzez realizację następujących priorytetowych inwestycji:

- Modernizację drogi krajowej nr 3 do parametrów drogi ekspresowej
- Budowę obejścia miejscowości Brzozowo
- Budowę węzłów drogowych częściowo bezkolizyjnych w miejscowościach Brzozowo, Przybiernów, Babigoszcz
- Częściową modernizację ulic w miejscowości Przybiernów

2.4.11.2. Gospodarka wodna

W zakresie poprawy gospodarki wodnej zakłada się realizację następujących zadań:

- Realizację inwestycji związanej z przygotowaniem ujęcia w Buku – gm. Przybiernów do zaopatrywania w wodę miejscowości obsługiwanych dotychczas przez ujęcie w Kłębach, gm. Golczewo
- Zaopatrzenie w wodę wsi Miodowice i Rzystnowo z wodociągu grupowego z ujęciem w Przybiernowie
- Budowę stacji wodociągowej w Łoźnicy i Babigoszczy
- Wybudowanie wodociągów w miejscowości Łoźnica, Budzieszewice, Sobieszewo, Dzieszkowo, Dzisna, Babigoszcz oraz Żychlikowo.

2.4.11.3. Gospodarka ściekowa

Gospodarkę ściekową w gminie usprawni się poprzez realizację następujących przedsięwzięć priorytetowych:

- Rozbudowa istniejącej oczyszczalni ścieków w Zabierzewie do funkcji oczyszczalni gminnej
- Wybudowanie sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Zabierzewo, Przybiernów, Rokita, Moracz, Czarnogłowy, Derkacz, Włodzisław oraz Świętoszewko
- Wybudowanie sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Miodowice, Rzystnowo, Kartlewo oraz Brzozowo
- Wybudowanie oczyszczalni ścieków w Leszcznie, Świętoszewie i Łoźnicy
- Wybudowanie sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Leszczno, Świętoszewo, Łoźnica, Budzieszewice, Dzisna, Babigoszcz, Sobieszewo, Dzieszkowo i Żychlikowo

2.4.11.4. Gospodarka odpadami

Priorytetowym przedsięwzięciem w tym zakresie dla gminy Przybiernów jest systematyczne wdrażanie systemu selektywnej zbiórki odpadów „u źródła” ich powstania. Szczegółowe rozwiązania w zakresie gospodarki odpadami w gminie Przybiernów zostały określone w Planie gospodarki odpadami Celowego Związku Gmin R-XXI.

2.4.11.5. Elektroenergetyka

Planowane są następujące zadania:

- Modernizację oświetlenia drogowego w miejscowościach na terenie gminy
- Modernizację i rozbudowę systemu oświetlenia drogowego na terenach wiejskich
- Budowa farm elektrowni wiatrowych
- Modernizację i przebudowę istniejących linii wysokiego napięcia na terenie gminy Przybiernów

2.4.11.6. Energetyka ciepła

Lokalne źródła ciepła eksploatowane na terenie gminy w większości przypadków wymagają prac remontowych przeprowadzonych pod kątem zwiększenia ich sprawności oraz z uwagi na spełnienie aktualnych norm ochrony środowiska. Ponadto należałoby przedsięwziąć prace termomodernizacyjne budynków, które w znacznym stopniu wpływają na zmniejszenie zużycia energii potrzebnej do ich ogrzania szacunkowo o 20 – 40 %.

2.4.11.7. Zaopatrzenie w gaz

Priorytetowym przedsięwzięciem w zakresie dalszej gazyfikacji gminy Przybiernów jest budowa gazociągu Moracz – Łoźnica w połączeniu z jednoczesną gazyfikacją miejscowości Świętoszewko, Świętoszewo, Żychlikowo, Łoźnica, Budzieszewice, Dzisna i Babigoszcz

Notowany w ostatnich latach sukcesywny proces przechodzenia użytkowników indywidualnych jak i zakładów produkcyjnych na system ogrzewania gazowego jest zjawiskiem na wskroś pozytywnym ze względu na wysoką efektywność energetyczną i pozytywne efekty ekologiczne w porównaniu z dotychczas powszechnie stosowanym paliwem stałym.

3. STAN ŚRODOWISKA W GMINIE PRZYBIERNÓW

3.1. Stan i tendencje zmian jakości powietrza

Zanieczyszczenie powietrza, a szerzej atmosfery uznawane jest powszechnie za główną przyczynę globalnych zmian środowiska. Zanieczyszczeniem jest każda substancja i każde działanie, które powoduje zaburzenia stanu naturalnego atmosfery.

Jakość powietrza atmosferycznego zależy przede wszystkim od emitowanych, czyli wprowadzanych do tego powietrza, bezpośrednio lub pośrednio, substancji powstających wyniku działalności człowieka. Główne rodzaje i ilości zanieczyszczeń emitowanych do

atmosfery powstają w wyniku spalania różnego rodzaju paliw. Substancje chemiczne wprowadzane do powietrza w największych ilościach to: CO₂, SO₂, NO₂, pył, CO.

Emisja zanieczyszczeń w Goleniowie i w powiecie goleniowskim ma istotny wpływ na stan środowiska w gminie Przybiernów. Można więc założyć, że stan środowiska w gminie jest taki jak w powiecie goleniowskim. Podane wyniki są zatem miarodajne dla gminy Przybiernów. Emisję zanieczyszczeń do atmosfery na terenie powiatu goleniowskiego w latach 2000-2001 przedstawiają poniższe tabele.

Rodzaj zanieczyszczenia	2000 r.	2001 r.
	[Mg]	
Dwutlenek siarki	246	236
Dwutlenek azotu	95	83
Pyły ogółem	255	249
Dwutlenek węgla	21304	42269

Źródło: WIOŚ

Jak wynika z danych statystycznych GUS dominującą rolę w emisji do atmosfery zanieczyszczeń pyłowych i gazowych mają trzy sąsiadujące z powiatem goleniowskim powiaty: gryfiński, policki i aglomeracja szczecińska.

Na podstawie wieloletnich wyników z lat 1996-2000, WIOŚ w Szczecinie ocenił stan powietrza atmosferycznego powiecie goleniowskim następująco:

- Analiza pomiarów z wielolecia 1996-2000 w punkcie zlokalizowanym w Goleniowie nie wykazała występowania przekroczeń dopuszczalnych wartości stężeń 24-godzinnych i średniorocznych podstawowych zanieczyszczeń: SO₂, NO₂ i pyłu zawieszonego;
- Maksymalne 24-godzinne stężenie SO₂ oznaczone w ciągu 5 lat wynosiło 98 µg/m³, tj. 65,3 % wartości dopuszczalnej dla tego czasu uśrednienia, a maksymalnie średnioroczne stężenie wynosi 18 % NDS. Zauważa się spadkową tendencję stężeń SO₂ – w 2000 r. Wartość stężenia średniorocznego wynosiła 4,5 % NDS, a w 1996 r. – 18 % NDS;
- Nie są również przekraczane stężenia dopuszczalne NO₂, chociaż utrzymują się ona cały czas na dość wysokim poziomie i wykazują tendencję rosnącą. Wartość średnioroczna stanowiła około 39,8 % NDS. Wynik modelowania matematycznego wskazuje na możliwość przekroczenia dopuszczalnych stężeń krótkookresowych przez stężenia NO₂, szczególnie w pobliżu ciągów komunikacyjnych.
- Pomiarzy nie wykazały przekroczeń wartości dopuszczalnej dla pyłu zawieszonego ogółem, natomiast wyniki matematycznego modelowania dla pyłu zawieszonego PM10 wskazują na możliwość występowania dość wysokich jego stężeń. W związku z tym przy modernizacji monitoringu planuje się wymiany pyłomierza mierzącego pył ogółem w istniejącym stanowisku pomiarowym WSSE na pyłomierz mierzący PM10.

Jak wynika z oceny poziomów substancji w powietrzu oraz wyników klasyfikacji stref województwa zachodniopomorskiego za 2003 r. powiat goleniowski został zakwalifikowany do następujących stref:

Powiat/ Strefa	Klasa strefy dla zanieczyszczeń (według oceny)						
	SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	CO	Benzen	O ₃

Powiat goleniowski	IIIb	IIIb	I	IIIb	IIIb	IIIb	I
-----------------------	------	------	---	------	------	------	---

Źródło: Ocena poziomów substancji w powietrzu oraz wyniki klasyfikacji stref województwa zachodniopomorskiego za 2003 rok, WIOŚ Szczecin, marzec 2004 r.

W dokonanej klasyfikacji stref pod kątem ocen bieżących jakości powietrza brano pod uwagę kryteria:

- ochronę zdrowia,
- ochronę roślinności i ekosystemów,
- zanieczyszczenia:
  - dwutlenek siarki (SO₂),
  - dwutlenek azotu (NO₂),
  - pył zawieszony (PM10),
  - ołów (Pb),
  - tlenek węgla (CO),
  - benzen,
  - ozon (O₃).

Wymagane metody ocen bieżących w zależności od poziomu stężeń zanieczyszczenia aglomeracji lub innej strefy

Najwyższe stężenia zanieczyszczenia w aglomeracji/strefie	Obszar	Zanieczyszczenie	Klasa aglomeracji /strefy	Wymagania dotyczące metod ocen bieżących
Powyżej górnego progu oszacowania	Aglomeracje i inne strefy	SO ₂ , NO ₂ , PM10, Pb, CO, benzen, O ₃	I	Pomiary wysokiej jakości. Wyniki pomiarów mogą być uzupełniane informacjami z innych źródeł, takich jak: pomiary wskaźnikowe, modelowanie matematyczne, obiektywne metody szacowania
Pomiędzy górnym i dolnym progiem oszacowania	Aglomeracje i inne strefy	SO ₂ , NO ₂ , PM10, Pb, CO, benzen	II	Pomiary – program mniej intensywny. Wyniki pomiarów uzupełniane informacjami z innych źródeł, takich jak: pomiary wskaźnikowe, modelowanie matematyczne, obiektywne metody szacowania

Poniżej dolnego progu oszacowania	Aglomeracje	SO ₂ , NO ₂ , O ₃	III a	Przynajmniej jedno stanowisko pomiarowe w aglomeracji w połączeniu z pomiarami wskaźnikowymi, modelowaniem matematycznym, obiektywnymi metodami szacowania
	Aglomeracje	PM10, Pb, CO, benzen	III b	Wystarczające mogą być: modelowanie matematyczne, obiektywne metody szacowania, pomiary wskaźnikowe
	Inne strefy	SO ₂ , NO ₂ , PM10, Pb, CO, benzen		
	Inne strefy	O ₃	III c	Pomiary – w ograniczonym zakresie, w połączeniu z innymi metodami oceny

Źródło: WIOŚ

Emisja zanieczyszczeń w powiecie goleniowskim w roku 2002 wynosiła:

Rodzaje i wielkość emisji w powiecie goleniowskim w roku 2002, w Mg

Nazwa strefy	Emisja SO ₂				Emisja NO ₂				Emisja CO				Emisja pyłu			
	Punktowa	powierzchniowa	Linio wa	suma	punktowa	powierzchniowa	linio wa	suma	punktowa	powierzchniowa	linio wa	suma	punktowa	powierzchniowa	liniowa	suma
powiat goleniowski	373	852	54	1279	116	354	1081	1551	1905	852	1997	4754	406	2890	49	3345

Źródło: Ocena poziomów substancji w powietrzu oraz wyniki klasyfikacji stref województwa zachodniopomorskiego za 2002 rok, WIOŚ Szczecin, marzec 2003 r.

3.1.1. Jakość powietrza na obszarze powiatu goleniowskiego według oceny za rok 2002

1. W marcu 2003 r. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Szczecinie wykonał obowiązkową coroczną ocenę jakości powietrza za 2002 rok, na obszarze powiatów województwa zachodniopomorskiego (w tym powiatu goleniowskiego). Ocenę przeprowadzono dla następujących substancji:
  - dwutlenku siarki (SO₂),
  - dwutlenku azotu (NO₂) i tlenków azotu (NO_x),
  - pyłu zawieszonego o średnicy ziaren poniżej 10 mikronów (pył PM10),
  - benzenu (C₆H₆),
  - ołowiu (Pb),
  - tlenku węgla (CO),
  - ozonu (O₃).

Ocena przeprowadzona pod kątem wartości kryterialnych określonych dla celu ochrony zdrowia oraz ochrony roślin/ekosystemów, została wykonana zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi:

- Ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska wraz z późniejszymi zmianami (ustawa z dnia 3 października 2003 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw);
  - Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. „w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu”;
  - Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. „w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji”.
1. W roku 2002 monitoring jakości powietrza w powiecie goleniowskim realizowany był poprzez:
    - pomiary wskaźnikowe - metoda pasywna SO₂ i NO₂, wykonywane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie, w 6 punktach powiatu, w miejscowościach: Goleniów, Maszewo, Nowogard, Osina, Przybiernów, Stepnica;
    - oprócz pomiarów, do oceny jakości powietrza wykorzystano inne, dopuszczone prawem techniki, jak: obiektywne szacowanie stężeń na podstawie wielkości emisji oraz obliczenia matematyczne rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w powietrzu (modelowanie).
  2. Klasyfikacja stref województwa zachodniopomorskiego, będąca wynikiem bieżącej oceny jakości powietrza za rok 2002 wykazała, iż na obszarze powiatu goleniowskiego nie wystąpiły przekroczenia dopuszczalnych wartości stężeń, dla wszystkich objętych oceną zanieczyszczeń. Wszystkim zanieczyszczeniom przypisana została "klasa A", co oznacza, iż w roku 2003 nie obowiązuje na tym obszarze tworzenie programów naprawczych jakości powietrza.

3.2. Stan i tendencje zmian czystości wód powierzchniowych

Do najważniejszych czynników mających wpływ na jakość wód powierzchniowych należą uwarunkowania naturalne, takie jak: warunki klimatyczne i hydrologiczne, zdolności ich samooczyszczania oraz presje antropogeniczne.

W gminie Przybiernów wody powierzchniowe zajmują stosunkowo nieduży obszar – łączna powierzchnia wód wynosi 366 ha, tj. 1,6% całej powierzchni gminy.

Główne zagrożenie dla wód to zanieczyszczenia pochodzące ze źródeł przemysłowych i komunalnych oraz spływy wód powierzchniowych zawierających związki biogenne, środki ochrony roślin, a także wypłukiwane frakcje gleb. Nieoczyszczane wody opadowe stanowią także istotne źródło zanieczyszczeń wód.

Zanieczyszczenia obszarowe w sposób znaczący wpływają na jakość wód powierzchniowych. Źródłem tych zanieczyszczeń jest rolnictwo, w tym chów zwierząt gospodarskich.

Jakość wód powierzchniowych określa się w trzech klasach czystości, tj. I, II i III odpowiednio różnych poziomach wymagań dotyczących jakości wód dla poszczególnych klas, a mianowicie:

- klasa pierwsza – to wody nadające się do:
  - zaopatrzenia ludności w wodę do picia,
  - zaopatrzenia zakładów wymagających wody o jakości wody pitnej,
  - bytowania w warunkach naturalnych ryb łososiowatych.
- klasa druga – to wody nadające się do:
  - bytowania w warunkach naturalnych ryb łososiowatych,
  - chowu i hodowli zwierząt gospodarskich,
  - celów rekreacyjnych, uprawiania sportów wodnych oraz urządzania zorganizowanych kąpielisk.
- klasa trzecia – to wody nadające się do:
  - zaopatrzenia zakładów innych niż wymagające wody o jakości wody do picia,
  - nawadniania terenów rolniczych wykorzystywanych do upraw ogrodnich, upraw pod szkłem i pod osłonami z innych materiałów.

Wody, których parametry nie spełniają wymagań dla III klasy czystości określa się jako pozaklasowe, nie odpowiadające normatywom (n.o.n.).

W nowym Prawie wodnym obowiązującym od stycznia 2002 r. wprowadzono nowe określenie oceniające jakość wód: „dobry stan ekologiczny”. Dobry stan ekologiczny wód oznacza ich przydatność do:

- zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia,
- bytowania ryb w warunkach naturalnych i możliwość ich migracji,
- rekreacji oraz uprawiania sportów wodnych.

3.2.1. Rzeki

Przez teren gminy przepływają niewielkie rzeki, z których do największych należą:

- Rzeka Gowienica (przepływa przez obszar wsi Babigoszcz, Dzisna, Budzieszewice, Łoźnica),
- Rzeka Wołczenica (przepływa przez obszary wsi Czarnogłowy i Moracz),
- Rzeka Grzybica,
- Rzeka Gardzianka.

Na terenie gminy znajdują się również inne mniejsze ciek wodne, a mianowicie:

- Kanał Bytowski,
- Struga Przybiernowska,
- Struga Przybiernowska,
- Struga Brzozowska,
- Struga Karwia,
- Struga Kartewska,
- Struga Drzeszkowska.

których łączna długość na terenie gminy wynosi około 42,0 km.

W ramach monitorowania krajowego rzek nie prowadzono badań rzek i innych cieków wodnych na terenie gminy. Główne źródła zanieczyszczeń stanowią ścieki bytowe i spływy rolnicze, spowodowane przedawkowaniem w latach osiemdziesiątych nawożenia azotowo – fosforowego. Należy stwierdzić, że poważne zmniejszenie nakładów chemizacyjnych w rolnictwie jakie ma miejsce od początku lat dziewięćdziesiątych w znacznym stopniu redukuje to zagrożenie.

Ocena jakości wód w latach 2000 – 2001 w wyniku badań prowadzonych przez WIOŚ w Szczecinie potwierdza tendencję poprawy jakości wód na terenie powiatu goleniowskiego.

3.2.2. Jeziora

Na terenie gminy Przybiernów do jezior o powierzchni powyżej 1 ha zalicza się jeziora:

- Przybiernowskie (największe na terenie gminy – 88,9 ha, średnia głębokość 2,8 m, a największa 5,3 m),
- Czarne (2,6 ha),
- Lewino (3,2 ha),
- Czarnogłowskie, powstałe na skutek zalania wyrobisk dawnych kopalni wapienia (44,0 ha, 2,8 ha, 2,0 ha).

3.2.3. Ocena jakości wód przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Goleniowie

Na terenie gminy Przybiernów znajduje się kąpielisko, które jest pod stałym nadzorem Powiatowego Inspektoratu Sanitarnego w Goleniowie w zakresie wykonywanych badań przed i w czasie sezonu.

Wyniki badań wskazują, że kąpielisko w Przybiernowie w zakresie badań fizyko-chemicznych i bakteriologicznych odpowiada warunkom określonym w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 16 października 2002 roku w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach.

W zakresie badań mikrobiologicznych obejmujących określenie:

- liczby bakterii grupy coli typu kałowego,
  - ogólnej liczby bakterii grupy coli w 100 ml wody,
  - liczby paciorkowców kałowych w 100 ml wody,
  - obecności pałeczek Salmonelle w 1 l wody
- nie stwierdzono odchyień od najwyższych wartości dopuszczalnych wskaźników.

W zakresie badań fizykochemicznych obejmujących:

- odczyn,
  - barwę,
  - zapach,
  - tlen rozpuszczony,
  - BZT₅,
  - wskaźniki organoleptyczne
- nie stwierdzono odchyień o najwyższych wartości dopuszczalnych parametrów.

3.2.4. Wody podziemne

Na terenie gminy Przybiernów położona jest znaczna część Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 123 Stargard – Goleniów. Pozostała część tego zbiornika położona jest na terenie powiatu stargardzkiego. Jest to obszar wysokiej ochrony. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne w tym zbiorniku wynoszą 83 tys. m³/d, a średnia głębokość ujęć 45 m. Biorąc pod uwagę stopień naturalnej izolacji wód podziemnych, głównie pod względem ich wrażliwości na zanieczyszczenia, podzielono je na wody wglębne i wody gruntowe.

Jakość wód podziemnych ocenia się według następujących klas:

- Klasa Ia – wody o najwyższej jakości,
- Klasa Ib – wody wysokiej jakości,
- Klasa II – wody średniej jakości,
- Klasa III – wody niskiej jakości.

Do wód wglębnych zalicza się wody poziome wodonośnego o charakterze subartezyjskim lub artezyjskim oraz o dobrej i średniej izolacji przed wpływem zanieczyszczeń. Do wód gruntowych zalicza się poziomy wodonośne o swobodnym zwierciadle wody.

Na terenie gminy Przybiernów jest punkt pomiarowy, należący do krajowej sieci monitoringu wód podziemnych wglębnych oznaczony numerem 1095. Jakość tych wód w latach 1996 – 2001 przedstawiała się następująco:

Rok badań	1997	1998	1999	2000	2001
Klasa	Ib	Ib	Ib	Ib	Ib

Źródło: WIOŚ

3.3. Hałas

Hałas jest zanieczyszczeniem środowiska i pochodzi z licznych źródeł oraz charakteryzuje się powszechnością występowania. Długotrwałe występowanie hałasu wywołuje zmęczenie, podatność na stres, bezsenność, a więc jego wpływ na człowieka jest zdecydowanie negatywny. Głównym źródłem hałasu uciążliwego dla środowiska przyrodniczego i ludzi jest komunikacja. Uciążliwość hałasu zależy od jego poziomu, pory i częstotliwości od jego trwania. Ciągły wzrost ilości pojazdów, zarówno osobowych, jak i ciężarowych, powoduje wzrost hałasu w środowisku. W wyniku prowadzonych systematycznie przez WIOŚ pomiarów stwierdzono, że hałas przemysłowy charakteryzuje się tendencją wzrostową. W zakresie hałasu drogowego prowadzone były przez WIOŚ w Szczecinie długookresowe jego pomiary w Przybiernowie – droga nr 3 (trasa do Świnoujścia).

Wyniki pomiarów hałasu komunikacyjnego w Przybiernowie

Lp.	Data pomiaru	Godzina pomiaru	Ilość pojazdów na godzinę	Udział taboru uciążliwego (%)	L_{eq} na linii zabudowy mieszkaniowej [dB(A)]
pora dnia					
1	25.08.99	6-7	258	30	66,9
2		7-8	342	30	69,2
3		8-9	438	17	71,5
4		9-10	653	29	73
5	19.09.99	10-11	643	24	70,8
6		11-12	633	10	73,1
7		12-13	697	19	73,5
8		13-14	750	15	73,9
średnia dla 8 godzin pory dziennej			552	21	72

Źródło: WIOŚ

Dopuszczalny poziom hałasu komunikacyjnego wynosi 60 [dB(A)].

Celem skutecznej ochrony środowiska przed nadmiarem hałasu między innym należy:

- zinventaryzować źródła emisji hałasu do środowiska;
- wyszukiwać tzw. „obszary szczególnej uciążliwości dla środowiska”;
- kontynuować ciągłe badania (monitoring) w środowisku chronionym akustycznie;
- kontynuować systematycznie pomiary hałasu komunikacyjnego i przemysłowego;

- wdrażać technologie (urządzenie) charakteryzujące się niskimi emisjami hałasu do środowiska;
- stosować maszyn i urządzeń o obniżonej hałaśliwości;
- budować ekrany akustyczne w miejscach o dużej uciążliwości hałasu drogowego;
- zakładać pasy zieleni ochronnej (izolacyjne).

3.4. Pole elektromagnetyczne

Pola i fale elektromagnetyczne otaczają przestrzeń życiową człowieka zewsząd. Wytwarzane są przez linie energetyczne, stacje przekaźnikowe telefonii bezkomórkowej, telefony komórkowe, stacje radiowe i telewizyjne, urządzenia domowe, samochody i przez wiele innych źródeł. Fale elektromagnetyczne o rozmaitych częstotliwościach stwarzają różne zagrożenia dla ludzi i środowiska przyrodniczego. Na co dzień najczęściej występuje pole elektromagnetyczne o niskich częstotliwościach (poniżej 300 kHz). Wytwarzają je urządzenia przemysłowe, energetyczne linie przesyłowe, transformatory, stacje rozdzielcze, elektryczne urządzenia domowe.

Na obszarze gminy Przybiernów, podobnie jak w innych regionach, głównym źródłem emisji pól elektromagnetycznych o szkodliwym promieniowaniu niejonizującym są napowietrzne linie elektryczne. Przy obecnym stanie wiedzy i badań w tym zakresie, określenie wpływu fal elektromagnetycznych na środowisko i zdrowie ludzi na danym obszarze jest niemożliwe. Bardzo ważna jest świadomość nawet niewielkiego zagrożenia, która powinna być wykorzystana do racjonalnej ochrony przed ich szkodliwym działaniem. Natężenie pól wokół linii przesyłowych – 400 kW – zmniejsza się znacznie w odległości 40 m. W strefach ochronnych linii przesyłowych nie należy lokalizować obiektów mieszkalnych i produkcyjnych.

3.5. Obszary zdegradowane i źródła przeobrażeń środowiska przyrodniczego

Mimo dobrego stanu środowiska przyrodniczego gminy, dostrzega się także zmiany ekologiczne prowadzące do obniżenia walorów przyrodniczych, turystycznych i estetycznych krajobrazu. Dokonujące się przekształcenia związane są głównie z działalnością człowieka oraz z gospodarką rolną i leśną, wydobywaniem surowców mineralnych, rozwojem urbanizacji i niewłaściwym zagospodarowaniem turystycznym. W wyniku działalności człowieka zachodzą zmiany w rzeźbie terenu, szacie roślinnej i stosunkach wodnych.

Do obszarów degradująco wpływających na krajobraz gminy należą:

- drogi o znaczeniu krajowym i lokalnym
- sieć elektro-energetyczna wysokiego napięcia;
- odkrywkowa eksploatacja surowców mineralnych;
- nieczynne wyrobiska, które nie zostały właściwie zrehabilitowane i potencjalnie mogą stać się miejscem dzikiego składowania odpadów;
- oczyszczalnie ścieków;
- nielegalne wysypiska śmieci;
- inne „dzikie” wysypiska śmieci, które spotkać można często na poboczach polnych dróg, nad jeziorami, w wąwozach, na terenach leśnych, czy na nasypach kolejowych;

- funkcjonowanie starego systemu melioracyjnego (głównie w lasach), za pomocą którego wciąż odwadnianych jest wiele cennych mokradel i oczek wodnych;
- nieuregulowana gospodarka wodno-ściekowa;
- zanieczyszczone jeziora i zbiorniki wodne,
- porzucone obiekty porolnicze.

Tak jak w innych gminach regionu do głównych i potencjalnych zagrożeń na terenie gminy Przybiernów można zaliczyć: rolnictwo i leśnictwo, urbanizację, transport i komunikację, wypoczynek i rekreacja, skażenia środowiska oraz zmiany stosunków wodnych. Ma to negatywny wpływ na przyrodę nieożywioną i krajobraz oraz szatę roślinną i faunę gminy.

3.5.1. Potencjalne zagrożenia mogące wystąpić na terenie gminy

W celu zapewnienia społeczności podstawowych warunków życia oraz funkcjonowania istotnych systemów infrastruktury i instytucji przez zapewnienie systemowego skoordynowania i efektywnego reagowania na zagrożenia lub zdarzenia, które mogą spowodować sytuacje kryzysowe o dużej skali w powiecie zostało powołane „Centrum Kryzysowe”, które obejmuje cały powiat.

Do potencjalnych zagrożeń na terenie gminy, które mogą wystąpić należą:

•Pożary

Zaistnienie sytuacji kryzysowej, związanej z wystąpieniem dużych pożarów, mają wpływ następujące czynniki:

- występowanie długotrwałych susz,
- pożary kompleksów leśnych, zagrażających miejscowościom blisko położonym,
- zwarta zabudowa budynków mieszkalnych i innych zabudowań z materiałów łatwo palnych.

•Zagrożenia epidemiologiczne

Na skutek błędów w organizacji zbiorowego żywienia możliwe są masowe zachorowania wirusowe i zbiorowe zatrucia salmonellą. Na terenie gminy mogą wystąpić masowe zachorowania zwierząt na choroby zakaźne (pryszczycyca, pomór bydła i świń).

•Zagrożenia awariami i katastrofami technicznymi

W ostatnich latach gwałtowny rozwój transportu drogowego spowodował pojawienie się nowych zagrożeń dla środowiska. Wzrost liczby środków transportu samochodowego towarzyszy niedostateczny rozwój sieci dróg. Powoduje to zatory, a więc i większą emisję substancji gazowych i pyłu oraz hałasu do środowiska. Spaliny i hałas komunikacyjny stwarzają duże zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzi.

Na drodze o dużym natężeniu, szczególnie w okresie letnim, przy niesprzyjających warunkach atmosferycznych, katastrofy drogowe stanowią duże zagrożenie. W sezonie letnim gwałtownie wzrasta zagrożenie ruchu drogowego, spowodowane wzrostem ruchu turystycznego. Katastrofa drogowa może spowodować znaczne skażenie środowiska naturalnego ze względu na przewóz ładunków ropopochodnych i innych stwarzających zagrożenie terenu.

Zagrożenie środowiska spowodowane transportem drogowym mogą stopniowo znacznie pogarszać jakość życia mieszkańców. W przypadku awarii (uszkodzenia) cystern lub w następstwie katastrofy drogowej istnieje realne zagrożenie skażenia środowiska wokół

wymienionych tras przewozu. Zagrożenie dla ludności gminy stwarzają również zakłady, które w procesie technologicznym wykorzystują gazy toksyczne, a także stacje dystrybutory paliw płynnych i gazowych.

Awarie głównych linii przesyłowych energii elektrycznej i gazu mogą pozbawić dostawy tych nośników na obszarze gminy.

Na terenie gminy nie występują urządzenia wytwarzające pola elektromagnetyczne stałe o częstotliwości 50 Hz oraz promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące w zakresie 0,001 – 300 000 MHz. Źródłem promieniowania elektromagnetycznego są linie wysokiego napięcia oraz związane z nimi stacje elektroenergetyczne.

Punktowe źródła promieniowania niejonizującego to także:

- pojedyncze nadajniki radiowe,
- stacje telefonii komórkowej analogowej i cyfrowej,
- różnego rodzaju urządzenia emitujące pole elektromagnetyczne (zakłady przemysłowe, obiekty medyczne, urządzenia wojskowe, urządzenia będące w dyspozycji policji i straży pożarnej).

W przypadku stacji bazowych telefonii komórkowej pola elektromagnetyczne są wypromieniowywane na bardzo dużych wysokościach, w miejscach niedostępnych dla ludzi. Brak stałego monitoringu w zakresie elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego uniemożliwia ocenę stopnia zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego wokół obiektów i urządzeń będących jego źródłem.

3.5.1.1. Zagrożenia dla przyrody i krajobrazu

Zagrożenia dla przyrody i krajobrazu są następujące:

- wycinanie lasów w obrębie stromych wąwozów i jarów oraz w obrębie nisz źródłiskowych, jak i wzdłuż cieków wodnych;
- osuszanie terenów bagiennych (mokradeł) w lasach poprzez funkcjonowanie starych systemów melioracyjnych;
- wycinanie drzewostanów wokół jezior;
- usuwanie martwych i starych drzew;
- zalesianie cennych przyrodniczo podmokłych łąk i torfowisk oraz wszystkich ugorów bez pozostawiania enklaw;
- zaniechanie wypasania i koszenia podmokłych łąk oraz niektórych torfowisk w dolinach rzecznych.
- zalewanie podmokłych łąk i torfowisk na stawy rybne;
- zalewanie i piętrzenie wody w stromych wąwozach;
- budowa stawów pstrągowych w obrębie cennych przyrodniczo rzek i źródlisk;
- hodowlą ryb w bardzo cennych zbiornikach wodnych w krajobrazie leśnym i rolniczym;
- wędkarstwo – budowanie „dzikich” pomostów nad zbiornikami wodnymi.
- wydobywanie piasku i żwiru bez pozwoleń;
- wydobywanie torfu bez pozwoleń;
- brak rekultywacji na wyeksploatowanych obszarach.
- budowanie infrastruktury (domków letniskowych) nad cennymi przyrodniczo jeziorami;
- składowanie śmieci – „dzikie wysypiska”.

- drogi krajowe i niższej kategorii;
- nasypy kolejowe;
- urządzenia do przesyłania energii.
- infrastruktura turystyczna nad jeziorami,
- infrastruktura turystyczna w pasie nadmorskim,
- wydeptywanie i niszczenie roślinności wydm i pasa nadmorskiego,
- zanieczyszczanie wód,
- zanieczyszczanie powietrza.
- funkcjonowanie starych systemów melioracyjnych, zwłaszcza w lasach;
- zalewanie podmokłych łąk i torfowisk w celu hodowli ryb;
- regulowanie koryta rzek, budowanie tamy i wałów na rzekach oraz mniejszych ciekach wodnych,
- ograniczanie alimentacji warstw wodonośnych, np. w wyniku przyspieszenia odpływu wód powierzchniowych,
- naruszenie systemów krążenia wód gruntowych.

3.5.1.2. Zagrożenia dla szaty roślinnej i zapobieganie im

Wszystkie podane niżej zagrożenia odnoszą się do wszystkich gmin powiatu goleniowskiego, a więc również do gminy Przybiernów. Największym zagrożeniem dla cennej flory jest zmiana warunków siedliskowych lub ich bezpośrednie niszczenie.

Łąki

Zagraża im głównie:

- przekształcanie się w szuwały i wilgotne ziołorośla lub zarastanie w inny sposób w wyniku zarzucenia koszenia. Należy utrzymać koszenie tam gdzie funkcjonuje, przywrócić koszenie niektórych łąk, zwłaszcza śródleśnych i przyleśnych. Wymaga to działania gminy w zakresie promocji rolnictwa (manipulacje podatkiem rolnym, dofinansowania ze środków pomocowych – programy rolno-środowiskowe, promocja przedsięwzięć gospodarczych stwarzających popyt na siano - biokotłownie) lub działań ze strony kół łowieckich. Najcenniejsze obiekty objąć ochroną rezerwatową;
- intensyfikacja zagospodarowania, powodująca przekształcanie się łąk w ubogie gatunkowo łąki kłosówkowe i śmiałkowe, niekiedy w pola uprawne. Należy zapobiec przesuszeniu łąk i utrzymywać je jako zmiennowilgotne z płatami wilgotnymi, a nawet zabagnionymi. Kosić ruń łąkową wysoko;
- zabudowa i zajmowanie płatów łąk na inne cele, np. zalesianie, stawy rybne, do celów pseudoretencji, przekształcanie na pola uprawne.

Torfowiska

W gminie są to biotopy o zróżnicowanym stopniu zagrożenia. Zagraża im:

- Eutrofizacja - w wyniku działań w bezpośredniej zlewni torfowisk. Zręby w bezpośredniej zlewni powodują wahania poziomu wód na torfowisku oraz zmywanie gleby mineralnej na powierzchnię złoża torfowego. W przypadku torfowisk śródpolnych eutrofizacja jest powodowana przez spływy z pól. Procesy eutrofizacji (jej objawem jest np. masowy rozwój sitów i trzęślicy na mszarach) dotyczą przede wszystkim przejściowych i wysokich torowisk śródleśnych. Obowiązywać powinna

zasada niewykonywania cięć rębnych na stokach mis torfowisk i w ogóle w odległości trzech wysokości drzewostanu od granicy zerowej złoża torfu. Najcenniejsze obiekty chronić w formie rezerwatów;

- Przesuszenie - w wyniku odwodnienia, „konserwacji” i oczyszczania rowów odprowadzających wodę. Procesy przesuszenia – efektem, których jest murszenie i „bezpłomieniowe spalanie” złoża torfu, a tym samym zmniejszanie zdolności retencyjnej torfowiska - dotyczą bardzo silnie niskich torfowisk dolinowych, zajętych pod użytki zielone. Nie należy konserwować rowów melioracyjnych. Zaniechanie konserwacji rowów odwadniających traktować jako programowe działanie na rzecz małej retencji wody; dopuścić pewne straty gospodarcze (np. niedostępność fragmentów drzewostanów) z tym związane.
- Funkcjonowanie starych systemów melioracyjnych w lasach, które powodują niekontrolowane odwadnianie wielu cennych mokradeł. Propagować programy małej retencji - budowanie zastawek z naturalnych materiałów;
- Eksploatacja - powoduje bezpośrednie niszczenie złóż torfu. Zagrożenie to nie jest jednak obecnie w subregionie istotne, ze względu na niezbyt korzystne parametry eksploatacyjne złóż,
- Budowa stawów rybnych - może zagrażać torfowiskom dolinowym. Należy ochronić torfowiska i złoża torfu w planowaniu przestrzennym.

3.5.1.3. Zagrożenia dla fauny

Na obszarze powiatu, w tym gminy Przybiernów, głównymi stwierdzonymi zagrożeniami dla fauny są:

- Utrata części zasobów wodnych poprzez źle przeprowadzone w przeszłości melioracje i obniżanie się poziomu wód gruntowych obserwowane m.in. poprzez spadek poziomu wody w wielu zbiornikach wodnych;
- Zanieczyszczenie wód powierzchniowych, m.in. w efekcie nieprawidłowości w gospodarce wodno-kanalizacyjnej, w tym odprowadzania nie oczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych lub też nieczystości z dziurawych szamb do wód gruntowych;
- Dzikie wysypiska śmieci oraz wylewiska nieczystości, przyczyniające się w pierwszej kolejności do zanieczyszczenia wód powierzchniowych i gruntowych;
- Wypalanie łąk, pól, trzcinowisk i wielu innych miejsc, powodujące ginięcie tak bezkręgowców, jak i kręgowców;
- Presja obecności ludzkiej (łowiectwo, wędkarstwo, turystyka);
- Rozwój transportu i ruchu kołowego na drogach przecinających naturalne szlaki wędrówek i migracji zwierząt;
- Kłusownictwo łowieckie oraz rybackie i wędkarskie.

W kontekście powyższego fauna w gminie nie wydaje się być szczególnie zagrożona. Występujące zagrożenia nie stwarzają niebezpieczeństwa powstania zdarzeń mogących w drastyczny sposób wpłynąć na różnorodność i liczebność poszczególnych gatunków. Mogą one być systematycznie eliminowane i wpływać na poprawę warunków dla występujących na obszarze gminy zwierząt.

Pełną gwarancję utrzymania wysokich walorów przyrodniczych gminy powinno zapewnić powołanie proponowanych obszarów chronionych.

4. OBSZARY I OBIEKTY CHRONIONE

W każdej gminie ważną rolę powinna odgrywać ochrona przyrody, gdyż to właśnie walory środowiska naturalnego danego obszaru decydują nie tylko o turystycznej atrakcyjności danego regionu, ale i również gospodarczej. Ochrona przyrody to wszelkie działania, których celem jest zapobieganie zniszczeniom lub uszkodzeniom elementów przyrody: dziko występujących gatunków zwierząt i roślin, utworów przyrody nieożywionej, np. jaskiń czy głązów narzutowych, a także zespołów tych utworów o wybitnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, chronionych w postaci rezerwatów i parków narodowych oraz parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. Ochrona przyrody w rozumieniu Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Z 2004r. Nr 92, poz. 880) polega na:

- utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów,
- zachowanie różnorodności biologicznej,
- zachowanie dziedzictwa geologicznego i paleontologicznego;
- zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wraz z ich siedliskami, przez ich utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony;
- ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień;
- utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody;
- kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody.

Zakres działań dotyczących ochrony przyrody jest szeroki – obejmuje on prace inwentaryzacyjne, działania prawne, prace naukowo-badawcze dotyczące stanu i przeobrażeń przyrody, wyznaczenie chronionych obiektów przyrody i ich granic, opracowanie zasad ich użytkowania i udostępniania dla społeczeństwa, a także działań na rzecz ochrony terenów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych przed wszelkimi formami skażeń i dewastacji.

Cele ochrony przyrody są realizowane przez:

- ❖ uwzględnianie wymagań ochrony przyrody w polityce ekologicznej państwa, programach ochrony środowiska przyjmowanych przez organy jednostek samorządu terytorialnego, koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategiach rozwoju województw, planach zagospodarowania przestrzennego województw, strategiach rozwoju gmin, studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej oraz w działalności gospodarczej i inwestycyjnej;
- ❖ obejmowanie zasobów, tworów i składników przyrody formami ochrony przyrody;
- ❖ opracowywanie i realizację ustaleń planów ochrony dla obszarów podlegających ochronie prawnej, programów ochrony gatunków, siedlisk i szlaków migracji gatunków chronionych;
- ❖ realizację krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z programem działań;

- ❖ prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej w dziedzinie ochrony przyrody;
- ❖ prowadzenie badań naukowych nad problemami związanymi z ochroną przyrody.

4.1. Istniejące obszary i obiekty chronione na terenie gminy Przybiernów

4.1.1. Rezerваты przyrody

Rezerваты przyrody powoływane są do zachowania niezwykle cennych gatunków roślin w przekształconym środowisku naturalnym i zachowanie ginących gatunków zwierząt.

Na terenie gminy istnieją dwa rezerваты przyrody:

- ✓ Rezerwat przyrody „Cisy Rokickie” o powierzchni 15,89 ha, położony na krańcu kompleksu leśnego, zwanego Puszcą Goleniowską, utworzony zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych M.P. nr 5 z 15.02.1988 r.,
- ✓ Rezerwat przyrody „Przybiernowski Bór Bagienny” o łącznej powierzchni 58,99 ha, położony w Nadleśnictwie Rokita, utworzony rozporządzeniem nr 15/2004 r. Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 05.05.2004 r.

Rezerваты obejmują obszary przyrody, na których ekosystemy zachowane są w stanie naturalnym lub mało zmienionym. W obrębie rezerwatów zabronione jest prowadzenie działalności, nie związanej z ochroną cennych elementów środowiska przyrodniczego.

4.1.2. Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe

Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2004r. Nr 92, poz. 880) określa, iż zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne. Działalność na terenach objętych tą formą ochrony uwarunkowana jest opracowaniem dla nich planu zagospodarowania przestrzennego.

Na terenie gminy znajdują się dwa zespoły przyrodniczo – krajobrazowe:

- Zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Bór Bagienny”, na podstawie rozporządzenia nr 7/96 Wojewody Szczecińskiego z dnia 24.04.1996 r. Obszar wynosi 59,51 i znajduje się w Leśnictwie Błotno, Nadleśnictwo Rokita
- Zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Cisy Przybiernowskie” – powołane rozporządzeniem nr 14/93 Wojewody Szczecińskiego z dnia 31.12.1993 r. Celem powołania jest ochrona cisa pospolitego oraz występujących cennych elementów flory. Zespół ten położony jest w Nadleśnictwie Rokita koło Sosnowicy.

4.1.3. Pomniki przyrody

W brzmieniu Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2004r. Nr 92, poz. 880) pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Do pomników przyrody żywej należą: pojedyncze krzewy, drzewa i grupy drzew odznaczające się sędziwym wiekiem, wielkością, niezwykłymi kształtami lub innymi cechami, a także zabytkowe aleje drzew. Natomiast do pomników przyrody nieożywionej należą: największe głązy narzutowe, tzw. erratyki oraz interesujące formy powierzchni ziemi np. - źródła, wodospady, jary, skałki, wywierzyska, przełomy rzeczne, jaskinie, odkrywki itp.

Na terenie gminy znajdują się dwa zarejestrowane pomniki przyrody, a mianowicie:

Lp.	Opis obiektu	Lokalizacja	Uwagi
1.	Sosna pospolita o obwodzie 240 cm,	Nadleśnictwo Goleniów	Zarządzenie nr 46/89 Wojewody Szczecińskiego z dnia 18.08.1989 r.
2.	Głaz naturalny „Flemingaw” o obwodzie przy ziemi 141 cm i wysokości nad ziemią 210 cm.	Położony w polu, około 1200 m od miejscowości Rokita	Zarządzenie nr 46/89 Wojewody Szczecińskiego z dnia 18.08.1989 r.

4.1.4. Strefy ochronne

W strefach ochronnych obowiązuje zakaz dokonywania zmian obejmujących wycinanie drzew i krzewów, prowadzenia robót melioracyjnych, wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji oraz wykonywania innych prac, mających ujemny wpływ na ochronę miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków chronionych.

Na obszarze gminy Przybiernów występują strefy powołane Zarządzeniem Wojewody 71/98 z dnia 10.04.1998 r.:

- ✓ 5 stanowisk bociana czarnego:
  - 2 w L-ctwie Moracz – N-ctwo Rokita,
  - 2 w L-ctwie Błotno – N-ctwo Rokita
  - 1 w L-ctwie Kartlewo – N-ctwo Rokita
- ✓ 4 stanowiska orlika krzykliwego
  - 4 w L-ctwie Kartlewo – N-ctwo Rokita
- ✓ 2 stanowiska bielika:
  - 1 w L-ctwo Przybiernów – N-ctwo Rokita
  - 1 w L-ctwo Wiejkówko – N-ctwo Rokita

- ✓ 3 stanowiska kani rudej:
  - 1 w L-ctwie Kartlewo – N-ctwo Rokita
  - 1 w L-ctwie Zabierzewo – N-ctwo Rokita
  - 1 w L-ctwie Przybiernów – N-ctwo Rokita
- ✓ 3 stanowiska rybołowa:
  - 1 w L-ctwie Przybiernów – N-ctwo Rokita
  - 2 w L-ctwie Błotno – N-ctwo Rokita

4.2. Obszary i obiekty proponowane do ochrony prawnej

Na podstawie analizy przeprowadzonej waloryzacji przyrodniczej i materiałów posiadanych w Urzędzie Gminy, proponuje się do ochrony następujące obiekty:

- rezerwaty przyrody,
- obszary chronionego krajobrazu,
- pomniki przyrody,
- użytki ekologiczne,
- zespoły przyrodniczo – krajobrazowe,
- obszary cenne pod względem przyrodniczym.

4.2.1. Rezerwaty przyrody

Proponuje się objęcie ochroną prawną:

- ✓ Rezerwat „**Jeziro Czarcie**”, położone w Nadleśnictwie Rokita, którego celem jest ochrona zbiorowisk torfowiskowych, ochrona roślinności wodnej oraz żeremie bobrów,
- ✓ Rezerwat „**Las z długoszem królewskim**” koło Czernicy, położony w Nadleśnictwie Nowogard. Celem ochrony jest przyroda florystyczno – leśna,
- ✓ Rezerwat „**Torfowisko i jezioro Lewino**” położone w Nadleśnictwie Goleniów. Celem jest ochrona ekosystemów wodnych i podmokłych,
- ✓ Rezerwat „**Przełomowa Dolina Gowienicy**” położony na południowo – zachodnim krańcu gminy. Celem jest ochrona walorów krajoznawczych.

4.2.2. Obszary chronionego krajobrazu

Obszar chronionego krajobrazu wg Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2004r. Nr 92, poz. 880) obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Obszary chronionego krajobrazu są przeznaczone głównie na rekreację, a działalność gospodarcza podlega tylko niewielkim ograniczeniom (zakaz wznoszenia obiektów szkodliwych dla środowiska i niszczenia środowiska naturalnego).

Zaproponowano dwa obszary chronionego krajobrazu, a mianowicie:

- „Dolina Gowienicy”,
- „Dolina Gowienicy i Świdniarki”.

4.2.3. Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe

Na terenie gminy zaproponowano następujące ZPK:

- ZPK – „Wiejkowski Las bis”,
- ZPK „Jezioro Czarnogłowy”,
- ZPK „Cisy Przybiernowskie BIS”

4.2.4. Użytki ekologiczne

Użytkami ekologicznymi w rozumieniu Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2004r. Nr 92, poz. 880) są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Istotnym powodem tworzenia użytków ekologicznych jest potrzeba objęcia ochroną niewielkich powierzchniowo obiektów, ale cennych pod względem przyrodniczym. Nie mogły one być objęte ochroną rezerwatową ze względu na niewielką powierzchnię i zazwyczaj mniejszą rangę ich walorów przyrodniczych.

Gospodarka na użytkach ekologicznych powinna zmierzać do zachowania istniejących warunków środowiska, które gwarantują zachowanie cennych biotypów. Obowiązkiem ustawowym jest uwzględnienie użytków ekologicznych przy opracowaniu planów zagospodarowania przestrzennego.

Do proponowanych użytków ekologicznych należą:

- ✓ użytek ekologiczny „Żwirowania”,
- ✓ użytek ekologiczny „Łozowisko przy Kolonii Rzystnowo”,
- ✓ użytek ekologiczny „Olszyna bagienna w lasach koło Zabierzowa”,
- ✓ użytek ekologiczny „Kompleks bagienna – olszowy koło Machowicy”,
- ✓ użytek ekologiczny „Torfowiska przy Sosnowicach”,
- ✓ użytek ekologiczny „Mszar przejściowy w lasach koło Przybiernowa”,
- ✓ użytek ekologiczny „Torfowiska mszarne koło Ośrodka Myśliwskiego Orlikowo”
- ✓ użytek ekologiczny „Rokicka osobliwa brzezina”,
- ✓ użytek ekologiczny „Rokicki kompleks olszowy na dawnym mszarze”,
- ✓ użytek ekologiczny „Ładowiejące jezioro koło Żychlikowa”,
- ✓ użytek ekologiczny „Oczko wodne koło Łóżnicy”,
- ✓ użytek ekologiczny „Śródleśny mszar w Leśnictwie Borowik”,
- ✓ użytek ekologiczny „Śródpolny kociołek koło Łóżnicy”
- ✓ użytek ekologiczny „Kompleks mszarów w lasach Leśnictwa Czernica”.

4.2.5. Proponowane pomniki przyrody

W brzmieniu Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2004r. Nr 92, poz. 880) pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

Do pomników przyrody żywej należą: pojedyncze krzewy, drzewa i grupy drzew odznaczające się sędziwym wiekiem, wielkością, niezwykłymi kształtami lub innymi cechami, a także zabytkowe aleje drzew. Natomiast do pomników przyrody nieożywionej należą: największe głazy narzutowe, tzw. erratyki oraz interesujące formy powierzchni ziemi np. - źródła, wodospady, jary, skałki, wywierzyska, przełomy rzeczne, jaskinie, odkrywki itp.

Lp.	Położenie	Ilość drzew	Nazwa Gatunkowa	Obwód pierśnicy (cm)	Forma ochrony
1.	Koło Kartlewa, Nadleśnictwo Rokita	1	buk zwyczajny	370	ściśła
2.	Przy południowej stronie szosy, na odcinku od lasu do wsi Leszczno	4	dąb szypułkowy	380, 260, 310, 320	częściowa
3.	Przy szosie Moracz – Leszczno, około 800 m na południowy zachód od Rokity do Leszczna,	1	dąb szypułkowy	390	częściowa
4.	Kartlewo, przy posesji nr 43	1	dąb szypułkowy	350	częściowa
5.	Na działce warzywnej w obrębie wsi Brzozowo	1	dąb szypułkowy	440	częściowa
6.	Przy budynkach w obrębie wsi Brzozowo	2	wiąz szypułkowy	250, 260	częściowa
7.	W obrębie wsi Brzozowo	1	wiązowiec zachodni	220	częściowa
8.	Na zakręcie szosy, około 50 m przed tablicą miejscowości Rzystnowo	1	wierzba krucha	490	częściowa
9.	Na rozdrożu drogi asfaltowej i polnej, po drugiej stronie szosy asfaltowej przy kościele w miejscowości Rzystnowo	1	dąb szypułkowy	450	częściowa
10.	Na pastwisku w obrębie wsi Rzystnowo	1	miłorząb	275	częściowa
11.	Na pastwisku nad zarastającym stawem na lekkim wzniesieniu koło wsi Rzystnowo	1	dąb szypułkowy	540	częściowa

12.	Na pastwisku w obrębie wsi Rzystnowo	1	dąb szypułkowy	375	częściowa
13.	Przy rzece w miejscowości Derkacz	1	grab zwyczajny	200	częściowa
14.	Przy szosie w N-ctwie Rokita	1	dąb szypułkowy	410	ściśla
15.	W lasach, na południowy zachód od Rokity	1	dąb szypułkowy	325	ściśla
16.	Przy ogrodzeniu na brzegu pola, 20 m od szosy, zachodni kraniec wsi Świętoszówko	1	topola czarna	500	częściowa
17.	Południowa strona wsi Buk, przy transformatorze	1	dąb szypułkowy	390	częściowa
18.	W obrębie zagrody przy zabudowaniach gospodarskich we wsi Machowica	1	dąb szypułkowy	540	częściowa
19.	We wsi Machowica na północ od zabudowań, przy zwartym zadrzewieniu	1	dąb szypułkowy	515	częściowa
20.	Na południe od zabudowań wsi Machowica, w obrębie małego parku przylegającego do lasu	1	dąb szypułkowy	455	częściowa
21.	Na południe od zabudowań wsi Machowica, w obrębie małego parku przylegającego do lasu	1	dąb szypułkowy	420	częściowa
22.	10 m od leśnej drogi (duktu), N-ctwo Goleniów	1	dąb szypułkowy	460	ściśla
23.	10 m od leśnej drogi (duktu), N-ctwo Goleniów	1	dąb szypułkowy	500	ściśla
24.	Przy leśnej drodze w N-ctwie Rokita, Ośrodek Myśliwski „Orlik”	1	dąb szypułkowy	415	ściśla
25.	10 m od leśnej drogi, N-ctwo Rokita	1	buk zwyczajny	330	ściśla
26.	Na północny zachód skraju wydzielania w N-ctwie Rokita	1	buk zwyczajny	330	ściśla
27.	Na stromej skarpie północnej przy łuku	1	buk zwyczajny	390	ściśla

	Gowienicy, w sąsiedztwie wywierzysk. Około 2 km na zachód od Babigoszczy, N-ctwo Goleniów				
28.	W lesie na krawędzi torfowiska, około 1,5 km na zachód od Babigoszczy, N-ctwo Goleniów	3	buk zwyczajny	470, 305, 285	ściśła
29.	Babigoszcz, samotne drzewo na małym pagórku przy szosie (skrzyżowanie Szczecin – Świnoujście – Łoźnica)	1	lipa drobnolistna	420	częściowa
30.	Na końcu wsi Dzisna, przy starym cmentarzysku, po stronie lasu, tuż przy przejeździe kolejowym	1	lipa drobnolistna	350	częściowa
31.	Na końcu wsi Dzisna, przy starym cmentarzysku, po stronie lasu, tuż przy przejeździe kolejowym	3	dąb szypułkowy	360, 390, 430	częściowa
32.	Na poboczu drogi, 600 m na południowy wschód od Dzieszkowa	1	dąb szypułkowy	315	częściowa
33.	Skarpa nad Gowienicą, 1,8 km na północny wschód od Łoźnicy	2	topola czarna	400, 440	ściśła

▪ Aleje i szpalery

Lp.	Lokalizacja	Opis	Obwód pierśnicy (cm)	Forma ochrony
34.	W odległości 1,2 km na południowy zachód od Ostrowic	lipa drobnolistna	do 275	częściowa
35.	W odległości około 1,7 km na południowy zachód od Ostromic	dąb szypułkowy, jesion wyniosły, brzoza brodawkowata, kasztanowiec zwyczajny	do 335	częściowa
36.	Od skrzyżowania we wsi Leszczno, w kierunku północno – zachodnim do granicy lasu	dąb szypułkowy, grab zwyczajny, jesion wyniosły, topola biała, topola osika, brzoza brodawkowata, olsza czarna	od 180 do 450	częściowa
37.	Biegająca prostopadle od	topola czarna	do 190	częściowa

	główniej szosy do wsi Brzozowo			
38.	Wzdłuż polnej drogi biegnącej od głównej szosy do osady Brzozowo	lipa drobnolistna (45 sztuk)	od 125 do 260	ściśła
39.	Rzystnowo, przy polnej drodze biegnącej prostopadle do drogi asfaltowej, na jej zakręcie	lipa drobnolistna (10 sztuk), dąb szypułkowy (3 sztuki), topola czarna (2 sztuki), kasztanowiec zwyczajny (2 sztuki)	do 515	ściśła
40.	Na krawędzi lasu przy polach uprawnych na zachód od Rokity	dąb szypułkowy (12 sztuk),	do 350	ściśła
41.	Przed pałacem, siedzibą N-ctwa Rokita	lipa srebrzysta	od 95 do 235	częściowa
42.	We wschodniej części wsi Włodzisław	grab zwyczajny (34 sztuki), brzoza zwyczajna, klon jawor	od 90 do 260	częściowa
43.	Droga z Buku do Czarnogłów, zachodni skraj wsi	dąb szypułkowy (24 sztuki)	od 215 do 375	częściowa
44.	Droga z Łoźnicy do Żychlikowa	dąb szypułkowy, grab zwyczajny	od 220 do 490	częściowa
45.	Droga około 1 km od Łoźnicy na południowy wschód do Świętoszewa	dąb szypułkowy, kasztanowiec zwyczajny, jesion wyniosły	do 465	częściowa
46.	We wsi Łoźnica, od przejazdu kolejowego w kierunku na zachód	lipa drobnolistna (8 sztuk), topola czarna (5 sztuk),	od 180 do 410	częściowa
47.	Przy drodze od skrzyżowania we wsi Łoźnica (krzyż), w kierunku na południe do Niewiadowa	dąb szypułkowy (32 sztuki), jesion wyniosły (155 sztuk)	od 150 do 380	częściowa
48.	We wsi Łoźnica, koło cmentarza i dalej za parkiem, do skrzyżowania dróg	lipa drobnolistna	od 160 do 340	częściowa
49.	Za skrzyżowaniem dróg na wschód od Łoźnicy, droga do Czermnicy	dąb szypułkowy	od 140 do 280	częściowa

W odniesieniu do drzew i alei pomnikowych zalecany jest ich podział na dwie kategorie ochronne (ściśła i częściowa), wynikającą z celu ochrony i roli obiektu chronionego.

Po uzupełnieniu koniecznej dokumentacji w/w obiekty powinny zostać uznane pomnikami przyrody przez Wojewodę lub Radę Gminy.

Wskazania konserwatorskie:

- dla powyższych obiektów należy sporządzić metryki wg wzoru stosowanego w dokumentacji pomników przyrody dla województwa zachodniopomorskiego w zasobach Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody;
- oznakować, otoczyć opieką konserwatorską, chronić przed wycięciem i uszkodzeniem,
- opisać i rozpowszechnić informacje wśród miejscowej ludności.

4.3. Korytarze i bariery ekologiczne

4.3.1. Korytarze ekologiczne

Korytarzem ekologicznym jest droga przepływu materii, energii i migracji organizmów. Pełni funkcje przewodząco – łącznikową (generująco – zbierającą). Korytarze ekologiczne są łącznikami pomiędzy, niekiedy odległymi, terenami zasiedlanymi przez różne populacje zwierząt i umożliwiają im migracje i ekspansję na nowe obszary. Naturalne drogi wędrówek wiążą się przede wszystkim z lasami oraz obszarami bagiennymi i dolinami rzecznyymi. Wzdłuż brzegów rosną najczęściej drzewa i krzewy, a na terenach bagiennych szuwały, ziołorośla i łożowiska. Zaletą cieków wodnych są przepusty, zbudowane pod drogami i szosami, ułatwiające przemieszczanie się zwierząt.

Rozróżniamy dwa typy korytarzy:

- liniowe
- pasowe.

4.3.1.1. Korytarze liniowe

Korytarze liniowe stanowią przede wszystkim układy biocentryczne tras komunikacyjnych, dróg gruntowych, dróg o twardych nawierzchniach, tras kolejowych, doliny małych cieków wodnych oraz miedze śródpolną, itp. Ich struktura w bardzo dużym stopniu jest kształtowana przez otoczenie, którym są przeważnie krajobrazy antropogeniczne. Ich rola w utrwalaniu przyrodniczych funkcji krajobrazu jest dużo mniejsza niż korytarzy parowych.

4.3.1.2. Korytarze pasowe

Korytarze pasowe w odróżnieniu od liniowych mają odpowiednio wyższy poziom organizacji. Stanowią układ na tyle obszerny przestrzennie, że w jego obrębie może się rozwinąć mozaika zbiorowisk różnych kręgów dynamicznej roślinności. Korytarze o charakterze parowym to strefy wododziałowe i dolinne. Na terenie gminy do lokalnych korytarzy należy zaliczyć dolinę rzeki Gowienicy, dolinę rzeki Grzybnicy i Wołczenicy, które łączą lokalne strefy węzłowe.

4.3.1.3. Strefy węzłowe- biocentra

Obszary węzłowe stanowią tereny o złożonej, mozaikowatej strukturze krajobrazowej z występującymi obok siebie różnymi ekosystemami. Cechuje je dominacja zbiorowisk naturalnych, a także obecność ugrupowań, związanych z nimi szeregami ekologicznymi i sukcesyjnymi. W ich skład wchodzi roślinność z różnymi stanowiskami gatunków prawnie chronionych oraz rzadkich regionalnie. Obiekty te posiadają wysokie walory wizualne, np. związane z obecnością wad, osi widokowych. Do stref węzłowych na terenie gminy można zaliczyć ostoje kompleksową Puszczy Goleniowskiej oraz ostoje cząstkowe, jak ostoja Czarnogłowy i ostoja Przybiernów, które mają znaczenie lokalne. Na terenie gminy nie występują obszary węzłowe wyższego rzędu.

4.3.2. Bariery ekologiczne

Sztucznymi barierami ekologicznymi są szosy i drogi. Przegradzają one wszystkie korytarze ekologiczne. Intensywna działalność ludzka wpływa na otaczające środowisko. Rośliny i zwierzęta żyjące w otoczeniu człowieka, coraz częściej poddawane są jego presji, a rośliny i zwierzęta dziko żyjące w naturalnym środowisku, popadają w konflikt z potrzebami rozwijającej się gospodarki ludzkiej.

Bariery ekologiczne ze względu na ich pochodzenie można podzielić na bariery sztuczne i bariery naturalne. Przez obszar gminy przebiega droga szybkiego ruchu, łącząca Szczecin ze Świnoujściem oraz ważna linia kolejowa Szczecin - Świnoujście. Oba te szlaki stanowią istotne bariery ekologiczne.

W takiej sytuacji należy budować odpowiednie przepusty przy wszystkich ciekach wodnych, przejścia i wiadukty, pod którymi będzie możliwe przemieszczanie się zwierząt wprowadzając odpowiednie osłony na szosie.

Na rzekach, na których są spiętrzane wody należy pamiętać o budowie efektywnych przepływów dla wędrujących ryb.

Dla ptaków istotnym zagrożeniem są wszelkie trakcje napowietrzne. Bariery naturalnymi, dla zwierząt wodnych i związanych z wodą, jest ruch fragmentów lodu.

4.4. Niekonwencjonalne źródła energii

Racjonalne wykorzystanie energii ze źródeł niekonwencjonalnych jest jednym z istotnych komponentów rozwoju regionów, a tym samym i państwa, przynosząc także wymierne efekty ekologiczne. Ich wykorzystanie wzmacnia przede wszystkim bezpieczeństwo energetyczne w sieci lokalnej i przyczyniać się będzie do poprawy zaopatrzenia w energię na terenach o słabo rozwiniętej infrastrukturze energetycznej.

Odnawialne źródła energii mogą stanowić istotny udział w bilansie energetycznym poszczególnych gmin. Mogą także przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego powiatu, a także gminy Przybiernów.

Potencjalne największym odbiorcą energii ze źródeł odnawialnych w subregionie może być rolnictwo, a także mieszkalnictwo i komunikacja. W powiecie goleniowskim, także w gminie Przybiernów, gdzie występuje duże bezrobocie, odnawialne źródła energii stwarzają szczególnie nowe możliwości w zakresie powstawania miejsc pracy. Natomiast tereny rolnicze, zwłaszcza gleby słabe i zdegradowane, mogą być przeznaczone do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji biopaliw.

Komisja Europejska w, tzw. Białej Księdze przyjętej 11.11.1997 roku nadała tytuł : „Energia dla przyszłości: Odnawialne źródła energii”. Księga powstała dla podkreślenia konieczności zwiększenia energii odnawialnej w bilansie paliwowo – energetycznym Unii Europejskiej. Określa w niej cel minimum, tj. uzyskanie 12% energii pochodzącej z odnawialnych źródeł do 2010 roku.

Za kluczowe korzyści, wynikające z wykorzystania energii odnawialnej, Biała Księga uważa:

- wzrost bezpieczeństwa energetycznego (szacuje się, że import paliw i energii stanowi obecnie w Unii Europejskiej 50% całkowitego zapotrzebowania, a może zachowany będzie obecny model rozwoju i dotychczasowe sposoby zapotrzebowania w paliwa i energię),
- promocję regionalnego rozwoju gospodarczego,
- korzyści ekologiczne na rzecz ochrony środowiska,
- tworzenie nowych miejsc pracy, zwłaszcza w małych i średnich przedsiębiorstwach,
- modułowy charakter technologii w energetyce odnawialnej, dzięki czemu instalacje są łatwe do finansowania.

Biała Księga zawiera szereg dodatkowych uwag co do perspektyw wzrostu wykorzystania poszczególnych źródeł energii do 2010 roku, a które w całości mogą się odnosić do gminy Przybiernów:

- ✓ wzrost produkcji biopaliw stałych wymaga wykorzystania odpadów rolnych, leśnych, przemysłu drzewnego i pozostałych strumieni odpadów oraz upraw roślin energetycznych w rolnictwie i leśnictwie,
- ✓ znaczący wzrost udziału, energii wiatru wymaga rozwiązań organizacyjnych i finansowych, ułatwiających podłączenie elektrowni wiatrowych do europejskiej sieci elektro-energetycznego,
- ✓ zwiększenie mocy systemów fotowoltanicznych będzie dotyczyło głównie układów zintegrowanych z budynkami, a w pewnym stopniu także systemów centralnych,
- ✓ wzrost wykorzystania pasywnych systemów słonecznych wymaga zmian prawa budowlanego i warunków odbioru budynków dla promocji systemów wykorzystujących biernie energię słoneczną przy modernizacji starych i budowie nowych domów,
- ✓ wykorzystanie kolektorów słonecznych daje możliwość dalszej redukcji kotłów poprzez zwiększenie skali produkcji i postęp w technologii oraz marketingu,
- ✓ mała energetyka wodna może być rozwijana zwłaszcza poprzez modernizację nieczynnych obecnie elektrowni, co zapewni stosunkowo niskie koszty.

Ustawa „Prawo energetyczne” stanowi istotny krok w kierunku ustalenia obowiązków i praw administracji publicznej organów samorządowych i podmiotów gospodarczych w zakresie gospodarki energetycznej. Ustawa ta na organy administracji publicznej nałożyła obowiązek określania założeń polityki energetycznej w horyzoncie nie krótszym niż 15 lat. Gminom przyznała prawo decydowania o sposobie pokrywania lokalnych potrzeb energetycznych. Przedsiębiorstwom energetycznym zezwoliła na osiąganie przychodów pokrywających uzasadnione koszty.

Władze gminne sporządzając założenia do planu zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i gaz w jak najszerszym zakresie powinny uwzględniać niekonwencjonalne i odnawialne źródła energii, w tym ich walory ekologiczne i gospodarcze dla danego terenu.

Proponowane zadania strategiczne w zakresie rozwoju energetyki niekonwencjonalnej i odnawialnej dla regionu , a także dla gminy Przybiernów to przede wszystkim:

zwiększenie udziału energii ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych w bilansie energetycznym powiatu do:

7,5% do roku 2010,

12% do roku 2015,

14% do roku 2020, (w UE jest to 20%)

- przeznaczenie do 2010 ok. 3800 ha użytków rolnych pod uprawę, tzw. roślin energetycznych, a w przypadku gminy Przybiernów jest to 500 ha,
- modernizacja do roku 2010 istniejących konwencjonalnych systemów grzewczych o mocy powyżej 500 kW na skojarzone systemy energetyczne dla których podstawowym nośnikiem energii będą paliwa pochodzące ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych.

Uwarunkowania zawarte w nowym „Prawie energetycznym” sprzyjają rozwojowi nowych źródeł energii o mocach od kilkunastu kW do kilku, a nawet kilkunastu MW, głównie wytwarzających energię na potrzeby lokalnej grupy odbiorców. Lokalne źródła energii elektrycznej i niewielkiej koncentracji mocy zainstalowanej (poniżej 1 MW) określa się jako źródła generacji rozproszonej lub źródła zdecentralizowane. Na rozwój energetyki lokalnej, opartej na odnawialnych źródłach energii, ma niewątpliwie wpływ dokonany w ostatnich postęp technologiczny, umożliwiający budowę stosunkowo tanich urządzeń wytwórczych o parametrach spełniających wymagania w zakresie sprawności energetycznej, niezawodności działania oraz bezpieczeństwa tych urządzeń, co przyczynia się do dużej efektywności ekonomicznej lokalnych źródeł energii.

4.4.1. Uprawa roślin energetycznych

Na terenie gminy znajduje się znaczny obszar gleb niskiej klasy bonitacyjnej V i VI klasy mało przydatnych do upraw rolniczych. Na obszarach tych poza zalesieniem należy wprowadzić do uprawy rośliny energetyczne. Rośliny te mają małe wymagania środowiskowe.

Do zakładania plantacji energetycznych, m.in. należą takie rośliny, jak:

- wierzba wiciowa (Salix Viminalis)
- róża (Rosa multiflora)
- ślazowiec pensylwański (Lida chermorhrodyta)

Na terenach piaszczystych i ubogich można uprawiać różę, a na terenach niżej położonych o wyższym poziomie wody gruntowej wierzbę. Proponowana wielkość nasadzeń to około 800 ha. Poza wyżej wymienionymi nasadzeniami biomasę może stanowić drewno opałowe i odpadowe o niskiej wartości pozyskiwane w lasach. Zagospodarowanie biomasy będzie się wiązało z powstawaniem specjalistycznego przedsiębiorstwa, zajmującego się pozyskiwaniem i przetwórstwem biomasy oraz jej energetycznym zagospodarowaniem.

4.5. Wytyczne w zakresie środowiska przyrodniczego

Prawo polskie zawiera szereg przepisów i aktów różnej rangi, które są podstawą do praktycznej i planowej ochrony zasobów przyrody. Określają one przedmioty i zakres ochrony, wykonywanie ochrony przyrody na drodze rozwiązań bezpośrednich (ochrona gatunkowa fauny i flory) jak również pośrednich przez ustalenie zasad planowania przestrzennego, tworzenia strategii rozwoju i szczegółowych działań wpływających na stan środowiska i przyrody, dla których nadrzędna jest zasada dostosowywania się do wymogów ochrony przyrody i środowiska.

Obecnie każdy akt prawny mający skutki w planowaniu przestrzennym (plany zagospodarowania przestrzennego, prawo miejscowe) musi uwzględnić uwarunkowania przyrodnicze.

Odniesienia w prawie polskim, dotyczące szaty roślinnej i fauny, w szczególności jej ochrony, uwzględnione zostały w poszczególnych rozdziałach niniejszego opracowania.

Wykorzystane zostały następujące akty prawne:

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. w zakresie ustalenia kategorii obszarów proponowanych do ochrony, relacje między ustaleniami planistycznymi, a ustaleniami wynikającymi z faktu istnienia obszarów chronionych;
- Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska z dnia 6 kwietnia 1995 r. w sprawie określenia listy gatunków rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową (Dz. U. Nr 130/01, poz. 1232 – ANEKS) – w zakresie wyboru gatunków chronionych, ochrony ich miejsc rozrodu, wyznaczenia stref rozrodu określonych gatunków;
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z 14 sierpnia 2001 r. w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie (Dz. U. Nr 92, poz. 1029 z 3 września 2001 r. – ANEKS) – w zakresie wyboru siedlisk podlegających ochronie i możliwości realizacji tej ochrony w ramach zaproponowanych obiektów chronionych;
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. Nr 49 z 1994 r., poz. 196, ostatnie zmiany Dz. U. Nr 100, poz. 1085 z 2001 r.) w zakresie konieczności uwzględnienia w opracowaniach planistycznych utrzymania równowagi przyrodniczej i racjonalnej gospodarki zasobami przyrodniczymi środowiska, wymogi w zakresie przekształcenia i użytkowania roślinności przyczyniającej się do oczyszczania środowiska, zasady kształtowania terenów zieleni, sposób wykonywania ochrony przyrody w parkach, kierunki działań ratunkowych wobec gatunków;
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78 ostatnie zmiany z 2001 r. Dz. U. Nr 86, poz. 875, Nr 100, poz. 1085 – ANEKS) – w zakresie nakazu zachowań torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych;
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. Nr 101, poz. 444; ostatnie zmiany z 2000 r. Dz. U. Nr 86, poz. 958, Nr 122, poz. 1268) – w zakresie nakazu zachowania śródleśnych naturalnych bagien, łąk i torfowisk, ustalenie kierunków zalesień;
- Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z 26 lipca 2001 r. o ogłoszeniu Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju (MP nr 26 z 2001 r., poz. 432) sankcjonującego program NATURA 2000 jako „jedyne obligujące prawnie i politycznie Polskę zadanie, jeśli chodzi o tworzenie sieci ekologicznej”. Obwieszczenie to określa również rolę i znaczenie sieci ECONET-PL.

Zachowanie i ochrona walorów przyrodniczych na terenie gminy należy w głównej mierze do władz gminy. Na poziomie gminy jedną z najważniejszych form działania w tym kierunku jest planowanie przestrzenne.

Analiza zaprezentowanego wyżej materiału bez wątpienia pozwoli na dostosowanie nowych planów zagospodarowania przestrzennego do potrzeb i wymogów ochrony zasobów przyrodniczych. Wydaje się, że respektując zawarte poniżej wytyczne, można pogodzić interesy potencjalnych inwestorów z wymogami ustawowymi, dotyczącymi ochrony przyrody.

Dotychczas plany zagospodarowania przestrzennego sprowadzają ochronę środowiska naturalnego do ochrony i zagospodarowania rekreacyjnego parków wiejskich, ochrony zadrzewień śródlądowych i przydrożnych, określania kierunków obszarów do zalesień. Dzieje się tak na skutek braku analizy stanu i diagnozy zagrożeń oraz potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego. Wobec różnorodności i ilości problemów zakresu ochrony środowiska przyrodniczego, będących wynikiem szczegółowej inwentaryzacji i waloryzacji, tak skromne zapisy planistyczne są daleko niewystarczające.

Stosowanie się do wymienionych poniżej wskazań umożliwi zachowanie walorów przyrodniczych gminy i jednocześnie renaturalizację środowiska tam, gdzie jest to jeszcze możliwe. Są to jednak zalecenia ogólne wypracowane na bazie doświadczeń ekologii. Mogą one być pomocne w kwestiach opracowywania strategii gospodarczych, jak i przy rozwiązywaniu problemów szczegółowych, dotyczących zagospodarowywania.

Generalnie w nowych miejscowych planach zagospodarowywania przestrzennego gminy oraz innych dokumentach planistycznych należy uwzględnić kwestie różnorodności krajobrazu. Zapisy należy tak skonstruować, aby wyeliminować lub ograniczyć zagrożenia już występujące oraz zapobiec tym, które mogą dopiero wystąpić. Podejmowane zabiegi powinny mieć na celu przywrócenie naturalnych walorów obszarom cennym przyrodniczo.

Realizacji tych celów mają służyć wymienione poniżej wskazania:

4.5.1. W zakresie ochrony przyrody:

- Z chwilą wejścia w życie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 sierpnia 2001 r. w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie (Dz. U. Nr 92, poz. 1029 z 3 września 2001 r.) należy uwzględnić siedliska prawnie chronione na terenie gminy;
- Ponadto należy uwzględnić szereg gatunków ważnych z punktu widzenia Unii Europejskiej oraz Konwencji Międzynarodowych;
- W dokumentach planistycznych należy ująć zidentyfikowane cenne obiekty przyrodnicze. Do czasu powołania powierzchniowych form ochrony należy zapisać, odnośnie tych obszarów, zakaz zmiany form użytkowania gruntów w miarę możliwości wskazania konserwatorskie wymienione dla każdego z obszarów. W szczególności uwzględnić propozycje: parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, obszarów chronionego krajobrazu, zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, użytków ekologicznych i pomników przyrody;
- Należy chronić obecny areał użytków zielonych i obecny sposób ich użytkowania; dążyć do przywrócenia ekstensywnego koszenia porzuconych łąk. Protegować systemy rolnictwa zrównoważonego wykorzystujące niewielkie i rozproszone w krajobrazie użytki zielone;

- W opracowaniach planistycznych wyłączyć z zalesień tereny, dla których byłoby to przyczyną degradacji ich walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Dotyczy to przede wszystkim łąk i cennych torfowisk. Bezwzględnie należy chronić przed zalesieniem tereny otwarte w dolinach rzecznych. Obszary proponowane do zalesienia powinny posiadać ekspertyzy przyrodnicze;
- Propozycje lasu i przestrzeni otwartej w gminie są obecnie prawdopodobnie zbliżone do optymalnych punktu widzenia ekologicznej funkcji lasu i ochrony różnorodności biologicznej. Ewentualne zalesienia gruntów porolnych powinny być planowane z najwyższym umiarem, często z pozostawieniem otwartych przestrzeni;
- Zachować pełną reprezentację typów ekosystemów – biotopów, charakterystyczną dla gminy. Pozostawić wszystkie naturalne struktury przyrodnicze, w tym ustawowo chronione zadrzewienia i zakrzewienia, oczka, bagna, torfowiska, itp. Utrzymywać wszystkie, choćby najmniejsze fragmenty leśne, w krajobrazach antropogeniczno – łąkowo – pastwiskowych, polnych i osadniczych. Stanowią one bazę do procesów regeneracji roślinności na terenach pozbawionych naturalnej szaty roślinnej;
- Jedną z form utrzymania działalności gospodarczej na tych terenach powinno być promowanie turystyki i działalności edukacyjnej z wykorzystaniem walorów przyrodniczych. Wymaga to opracowania koncepcji rozbudowy infrastruktury – tras pieszych, rowerowych i konnych, np. w oparciu o wycofane z użytkowania drogi gospodarcze, leśne i linie kolejowe;
- Wprowadzić całkowity zakaz budowy urządzeń hydrotechnicznych, przegradzających koryta rzek i cieków;
- Pomiędzy rozproszonymi ekosystemami podobnego typu, kształtować korytarze ekologiczne (pomosty, łączniki), aby zlikwidować ich izolację przestrzenną. Umożliwi to migrację flory i fauny – wymianę zasobów genowych oraz podniesie odporność systemu przyrodniczego na degradację. Na przykład dwa fragmenty lasów podobnego typu należy połączyć pasem zadrzewień;
- Działalność zadrzewieniową należy prowadzić zgodnie z poniższymi zasadami:
  - do nasadzeń należy używać rodzimych, zgodnie z siedliskiem gatunków drzew i krzewów,
  - zadrzewienia należy kształtować wraz z odpowiednią granicą polno – leśną z okrajkiem i oszybkim,
  - wykorzystać istniejący „potencjał renaturalizacyjny” w postaci pozostawionych samych sobie fragmentów słabo przekształconych zarośli, łąk i ugorów,
  - wprowadzić nowe zadrzewienia i zakrzewienia wzdłuż ciągów komunikacyjnych.
- Ograniczyć należy inwestycje przecinające wskazane korytarze ekologiczne, a w przypadku inwestycji niezbędnych zminimalizować ich wpływ na środowisko przyrodnicze planując odpowiednie przepusty osłony nasadzenia, itp.;
- Na odcinkach cieków, poza zwartą zabudową, pozwolić na spontaniczne kształtowanie się koryta oraz w miarę możliwości nie usuwać zwalonych drzew z koryt rzek;
- Na obszarach zajmowanych przez roślinność przyczyniającą się do oczyszczania środowiska naturalnego zakazać inwestycji, mogących wpłynąć negatywnie na pokrywą roślinną;
- Likwidować grunty orne dochodzące do zbiorników i koryt rzek. Zamieniać je na trwałe użytki zielone bądź zalesiać;

- Pozostawić do spontanicznego zarastania roślinnością nieużytki powstałe po eksploatacji kruszywa mineralnego (po ewentualnej uprzedniej częściowej rekultywacji technicznej);
- Przeprowadzić weryfikację potencjalnych obszarów wydobywania surowców potencjalnych złóż (piasków, torfów). Każda taka inwestycja musi mieć wykonaną ocenę oddziaływania na środowisko. Gospodarkę eksploatacji surowców mineralnych należy prowadzić zgodnie z ustawą „prawo geologiczne i górnicze” z 1994 r.;
- Rozwiązać problem odpadów i ścieków przez wdrożenie systemu selektywnego;
- Utrzymywać, wokół zbiorników wód stojących oraz wzdłuż cieków, trwałe użytki zielone w pasie przynajmniej 15 metrów. Ograniczają one spływ substancji biogenych (pochodzących z nawozów) – działają jako naturalna bariera biogeochemiczna. Są też miejscem gniazdowania cennej ornitofauny wodno – błotnej;
- Nie dopuszczać do osuszania i zasypywania lokalnych mokradeł na dnach dolin;
- Grunty słabsze, o bardzo niskiej przydatności rolniczej, przeznaczyć pod zalesienie lub w zależności od charakteru siedlisk (zwłaszcza o skrajnych warunkach ekologicznych) pozostawić w formie nieużytków podlegających spontanicznym procesom regeneracyjnym;
- Ponadto w dokumentach planistycznych powinny się również znaleźć następujące zapisy respektujące wartości przyrodnicze i krajobrazowe tj:
  - lokalizacja zabudowy (w tym rekreacyjnej) tylko w obrębie istniejących jednostek osiedleńczych, w szczególności w granicach proponowanych obszarów chronionych,
  - dopuszczenie do budowy tylko obiektów zharmonizowanych z tradycjami kulturowymi tego regionu,
  - takie kształtowanie struktury przyrodniczej krajobrazu – jego fizjonomii, aby nie tracić osi i panoram widokowych o szczególnych walorach estetycznych,
  - wzdłuż dróg należy kształtować zadrzewienia, gdyż pełnią one funkcje krajobrazową (harmonia widoku), a także przyrodniczą – korytarzy ekologicznej,
  - w krajobrazach polnych, związanych z obszarami uprawy ekstensywnej (tradycyjnej), utrzymać miedze i drogi gruntowe, związane z drobnopowierzchniowym rozłogiem pól. Są to cenne, funkcjonujące korytarze ekologiczne najniższego rzędu (liniowe). Nie dopuszczać do nadmiernego scalania gruntów, niszczącego te struktury przyrodnicze,
  - nie lokować, w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów chronionych, obiektów intensywnej hodowli, a w pasie 500 m szerokości stosować technologie gospodarstwa ekologicznego.
- Popularyzować ochronę przyrody w społeczeństwie;
- Prowadzić rejestr pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych oraz zespołów przyrodniczo – krajobrazowych;
- Lepiej sprawować kontrolę nad przestrzeganiem przepisów o ochronie przyrody w trakcie gospodarczego wykorzystywania zasobów;
- Powołać społecznych opiekunów przyrody oraz organizację przyrodniczą jako organ opiniodawczy.

4.5.2. W zakresie gospodarki wodnej:

- Zapobieżenie dewastacji brzegów zbiorników wodnych – nie zezwalać na wycinkę drzew przy samym brzegu;
- Podniesienie retencji wód na kompleksach torfowisk i łąk;
- Wyeliminowanie w granicach gminy źródeł skażenia cieków, uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej;
- Zwiększenie liczby, powiększenie parametrów oraz utrzymanie drożności przepustów pod drogami dla migracji płazów i gadów;
- Nie piętrzyć cieków na terenie chronionym, ani bezpośrednio poniżej niego;
- Nie zezwalać na regulowanie cieków wodnych, pozwolić na spontaniczne kształtowanie się koryta rzeki lub strumienia, w wodzie w miarę możliwości pozostawiać powalone drzewa;
- Nie niszczyć roślinności strefy litoralu zbiorników wód, zarówno stojących jak i płynących, z uwagi na znaczący udział tej roślinności w procesie biologicznego oczyszczania wód, także ze względu na pełnienie roli bariery biogeochemicznej. Strefy litoralu jezior lobeliowych wyłączyć spod presji wędkarskiej i kąpielisk;
- Nie zezwalać na hodowlę ryb w oczkach śródleśnych i śródpolnych;
- Nie rozbudowywać urządzeń hydrotechnicznych w dolinach rzecznych jeżeli nie służą ochronie przyrody;
- Wnikliwie analizować wszystkie pozwolenia wodno-prawne, w szczególności tworzenia stawów rybnych, zbiorników przeciwpowodziowych i zbiorników retencyjnych;
- Nie wydawać pozwoleń wodno-prawnych na budowę stawów pstrągowych w obrębie cennych przyrodniczo dolin rzecznych;
- Nie pozwalać na ujmowanie wód bezpośrednio ze źródeł;
- Należy w szerszym zakresie podawać do publicznej wiadomości informacje o wszczęciu postępowania wodno-prawnego i włączyć do postępowania organizację przyrodniczą;
- Kontrolować funkcjonowanie stawów pstrągowych w obrębie cennych przyrodniczo dolin rzecznych;
- Wnikliwie rozpatrywać pozwolenia wodno-prawne na odbudowę, rozbudowę, przebudowę lub rozbiórkę urządzeń wodnych w obrębie cennych przyrodniczo obszarów.

4.5.3. W zakresie łowiectwa, wędkarstwa i turystyki:

- Zmniejszenie liczby polowań w obrębie cennych obszarów faunistycznych, szczególnie w okresie rozrodu;
- Zrezygnowanie z polowań i wędkowania w obrębie korytarzy ekologicznych;
- Określenie pojemności turystycznej najcenniejszych przyrodniczo obszarów;
- Wyznaczenie szlaków turystycznych i ścieżek przyrodniczych w obrębie obszarów chronionych, do których nie jest zabroniony wstęp oraz w obrębie cennych obszarów proponowanych do ochrony;
- Rozmieszczenie ośrodków wypoczynkowych i urządzeń obsługi ruchu turystycznego poza obszarami przewidzianymi do ochrony na obrzeżach, a nie w ich centrum;
- Fragmenty brzegów chronionych zbiorników wodnych i cieków wyłączyć spod presji wędkarzy.

4.5.4. W zakresie gospodarki leśnej:

- Utrzymanie przewagi lasów ochronnych w obrębie dolin rzecznych i jezior;

- Utrzymanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych, szczególnie na torfowiskach oraz w olsach i łągach;
- Przebudowa lasów w kierunku zgodnym z typem siedliskowym;
- Podniesienie wieku rębności głównych gatunków lasotwórczych w obrębie obszarów chronionych;
- Preferowanie w obszarach chronionych rębni gniazdowych a w miarę możliwości stosowanie rębni przerębowych oraz nie stosowanie zrębów zupełnych;
- Nie wykonywać zrębów drzewostanów dotykających linii brzegowej jezior i rzek. Wycinanie lasów osłabia między innymi: rolę terenów przybrzeżnych jako korytarzy ekologicznych, poziom retencji wód, a także obniża udział roślinności w procesie biologicznego oczyszczania wód;
- Ograniczyć zalesianie luk w drzewostanie;
- Nie „uproduktywiać” żadnych śródleśnych bagienek ani łąk;
- Na obszarach leśnych dążyć do wyrównania linii zewnętrznej granicy lasu. Ograniczyć to wnikanie elementów obcych lasom, wypierających gatunki rodzime;
- W strefie granicy lasu z polami uprawnymi pozostawiać szerokie, nie orane pasy. Kształtuje się wówczas strefa ekotonowa, złożona z różnego typu zbiorowisk roślinnych oszyjkowych i okrajkowych, wnosząca duże bogactwo flory i fauny. Jest to strefa szczególnie ważnych biotopów między innymi dla ptaków;
- Maksymalnie ograniczyć stosowanie środków chemicznych w gospodarce leśnej i ochronie lasu;
- W przypadku przejmowania gruntów porolnych pozostawić przynajmniej część do samorzutnego zarośnięcia;
- Wnikliwie uzgadniać i wydawać decyzje o przeznaczeniu gruntów do zalesienia – nie zalesiać łąk i torfowisk.

4.5.5. W zakresie gospodarki rolnej:

- Promowanie rolnictwa ekologicznego;
- Utrzymanie lub sanacja stosunków wodnych;
- Zachowanie ekstensywnie zagospodarowanych użytków zielonych lub też odtwarzanie gospodarki kośno – pastwiskowej na tych terenach, gdzie jej zaniechano;
- Dostosowanie poziomu nawożenia do zdolności sorpcyjnych gleb;
- Ograniczyć stosowanie chemicznych środków ochrony;
- Nie stosować chemicznych środków ochrony roślin ani nawozów w pasie przybrzeżnym zbiorników wodnych;
- Pozostawiać w stanie niezmienionym miedzę, zarośla i zadrzewienia śródpolne;
- Nie wypalać resztek roślinności;
- Nie osuszać i nie zasypywać śródpolnych oczek wodnych;
- Obniżyć stopień intensywności upraw monokulturowych drogą działań sprzyjających wykształceniu się zbiorowisk chwastów, tj. agrofitocenozy;
- Różnicować skład gatunkowy roślin uprawnych na polach monokulturowych, co będzie sprzyjało różnorodności spontanicznie pojawiającej się flory i fauny;
- Torfowiska: nie osuszać i nie zalesiać, pozostawić wokół torfowisk otuliny z nie naruszoną roślinnością, nie prowadzić melioracji w sąsiedztwie torfowisk, strzec przed wypalaniem;

- Łąki, murawy, pastwiska: pod żadnym pozorem nie zamieniać na pola orne ani nie zalesiać, prowadzenie wypasu zwierząt w celu utrzymania układów półnaturalnych (łąki różnego rodzaju), racjonalne nawożenie uzupełniające powstałej w wyniku koszenia straty materii organicznej, nie intensyfikować zagospodarowania łąk, nie odwadniać łąk wilgotnych, w kompleksach łąkowo – pastwiskowych utrzymywać koszenie.

4.5.6. Parki, cmentarze i inne tereny urządzonej zieleni:

- Dążyć do odtworzenia dawnej kompozycji parków;
- W nowych założeniach parkowych dążyć do tworzenia zadrzewień o możliwie wielu cechach naturalnych (pod względem składu drzewostanu, krzewów i roślin runa oraz ze względu na sposób kształtowania układu parku);
- Nie usuwać starych, próchniejących ani martwych drzew,
- Nie leczyć próchniejących drzew, z wyjątkiem okazów o szczególnym znaczeniu kulturowym,
- Nie usuwać podszytu z całej powierzchni zaniedbanych parków pozostawić część jego powierzchni jako „matecznik dzikości „;
- Zezwolenia na wycinkę drzew nie związaną z inwestycjami i zmianą przeznaczenia terenu wydawać wyłącznie w formie warunkowej, pod warunkiem wprowadzenia nowych nasadzeń;
- Strzec całości dawnych kompozycji zadrzewieniowych, np. alei przydrożnych;
- Wprowadzać nie tylko zadrzewienia ale i zarośla krzewów nawiązujące składem do spontanicznych zbiorowisk zaroślowych;
- Wprowadzić zadrzewienia i zakrzewienia wzdłuż wszystkich ciągów komunikacyjnych;
- Nie stosować nasadzeń gatunków obcego pochodzenia które mają tendencję do dziczenia i rozprzestrzeniania się.

5. EDUKACJA EKOLOGICZNA

Ważnym elementem strategii realizacji Programu Ochrony Środowiska jest prowadzenie szerokiej akcji edukacyjnej, która jest ważnym składnikiem edukacji powszechnej. Główną funkcją edukacji jest wzrost świadomości społecznej w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska i akceptacji zasad zrównoważonego rozwoju.

Jednym z najważniejszych wyzwań w dziedzinie edukacji ekologicznej, stojących przed naszym krajem, jest opracowanie i wdrożenie Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej (dalej NSEE). Edukacja ekologiczna nie jest tylko wewnętrzną sprawą naszego kraju, ale znajduje odzwierciedlenie w licznych zobowiązaniach międzynarodowych i konwencjach.

Do najważniejszych międzynarodowych spotkań dotyczących edukacji ekologicznej należały:

- Konwencja Narodów Zjednoczonych „Człowiek i Środowisko” w Sztokholmie (1972);
- Międzynarodowy Kongres UNESCO – UNDP w Moskwie (1978);
- Konwencja Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój” w Rio de Janeiro (1992);
- Międzynarodowa konferencja IUCN i UNESCO w Gland – Szwajcaria (1994);
- Międzynarodowa konferencja w Arhus - Dania (1998) i inne.

Polska od samego początku aktywnie uczestniczyła w międzynarodowych spotkaniach, co stało się inspiracją do opracowania NSEE. W trakcie konferencji powołany został zespół redakcyjny, którego zadaniem było wstępne opracowanie Strategii. W czerwcu 1995 roku przygotowana została pierwsza wersja, która została poddana szerokiej konsultacji społecznej.

W 1996 roku zbierano i analizowano zgłoszone z całego kraju komentarze i uwagi, które pozwoliły nadać powyższemu dokumentowi ostateczny kształt. W 1997 roku Strategia została przyjęta przez MOŚZNiL i MEN, zaś w 1998 była przedmiotem Sejmowej i Senackiej Komisji Ochrony Środowiska, która zaakceptowała zawarte w niej treści. W 1999 i w 2000 roku podjęto prace nad uaktualnieniem dokumentu oraz dostosowaniem do nowych uwarunkowań związanych z wprowadzeniem kolejnych reform w Polsce.

Podstawowym celem NSEE jest:

- upowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek;
- wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej;
- tworzenie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej, stanowiących rozwinięcie NPEE;
- promowanie nowych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej.

Program Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej nakłada na instytucje państwowe, w tym wojewódzkie, powiatowe i gminne szereg nowych zadań w zakresie edukacji ekologicznej, z których najważniejsze jest:

- stworzenie na wszystkich szczeblach administracji programów edukacji ekologicznej;
- wdrożenie powszechnej edukacji ekologicznej na wszystkich szczeblach edukacyjnych;
- uczynienie z edukacji nieodłącznego elementu całego procesu edukacyjnego;
- zapewnienie środków do realizacji powszechnej, jednakowej dla wszystkich, edukacji ekologicznej, zwłaszcza realizowanej w systemie edukacji formalnej.

Założenia aktualnej NSEE spowodowały konieczność przeanalizowania i przewartościowania dotychczasowych zasad funkcjonowania i realizacji edukacji ekologicznej w kraju oraz opracowanie i wdrożenie koncepcji powszechnego programu edukacji ekologicznej w województwie zachodniopomorskim.

5.1. Ogólne założenia metodyczno-organizacyjne Powszechnego Programu Edukacji Ekologicznej w województwie zachodniopomorskim.

Powszechny Program Edukacji Ekologicznej (dalej PPEE) w województwie zachodniopomorskim opierać się ma na nowych zasadach koncepcyjno-organizacyjnych, które uwzględniają założenia NSEE oraz zalecenia Ministerstwa Edukacji Narodowej (dalej MEN).

Ogólne założenia metodyczno-organizacyjne obejmują:

- analizę dotychczas stosowanych form i metod edukacji ekologicznej (formalnej i nieformalnej) oraz wyciągnięcie wniosków do nowych rozwiązań koncepcyjno-

- organizacyjnych;
- wskazanie nowych metod budowania świadomości ekologicznej społeczeństwa województwa;
- wskazanie nowych możliwości organizacyjnych zajmujących się edukacją ekologiczną w województwie, powiecie i gminie;
- wskazanie oczekiwanych efektów proponowanych rozwiązań metodyczno-organizacyjnych;
- opracowanie zarysu Powszechnego Programu Edukacji Ekologicznej (dalej PPEE) na terenie województwa zachodniopomorskiego na poziomie szkół gimnazjalnych.

Założenia te ukazują prosty mechanizm, za pomocą którego można będzie prowadzić edukację ekologiczną na terenie całego województwa we wszystkich grupach społecznych, w tym:

- edukację ekologiczną w formalnym systemie kształcenia (wychowanie przedszkolne, szkoły podstawowe i ponadpodstawowe, szkolnictwo wyższe, edukacja dorosłych);
- edukacja w strukturach pozaszkolnych (edukacja w samorządach powiatowych i gminnych, edukacje w Administracji Lasów Państwowych, edukacja organizatorów wypoczynku i turystyki, wraz z agroturystyką, edukacja rolników w zakresie programów rolno-środowiskowych).

5.2. Wnioski z analizy dotychczas stosowanych form i metod edukacji ekologicznej

Techniki edukacji ekologicznej stanowią odrębne, złożone zagadnienia, którym można poświęcić wiele miejsca. Jednak szczególną uwagę należy zwrócić na następujące elementy:

1. Podstawowym warunkiem skuteczności edukacji ekologicznej jest stała dostępność do informacji o środowisku, i to informacji rzetelnych i podanych w zrozumiałym i atrakcyjnym sposób. Nie wystarczy zorganizować pogadankę - np. o walorach przyrodniczych naszej gminy - trzeba stworzyć takie mechanizmy, by każdy, kto w dowolnym momencie się swoją gminą zainteresuje miał szansę łatwo i szybko dowiedzieć się o niej więcej. Najskuteczniejszą metodą by to osiągnąć jest wciąż publikowanie i rozpowszechnianie wydawnictw: książek, broszurek, ulotek, publikowanie artykułów w gazetkach szkolnych. Muszą one być łatwo dostępne dla każdego zainteresowanego.
2. W większym zakresie należy wykorzystywać nowoczesne techniki komunikacji, co stwarza nowe możliwości edukacyjne: stała informacja telefoniczna, Internet, automatyczne multimedialne systemy informacyjne (multimedialne pakiety edukacyjne).
3. Edukacja ekologiczna nie powinna być nakierowana wyłącznie na dzieci szkolne, jak to się często zdarza. Z reguły właśnie dzieci stanowią grupę odbiorców mało chłonnych tę dziedzinę wiedzy, w przeciwieństwie do starszej młodzieży. Ponadto treści edukacyjne muszą być przekazywane w sposób prosty i zrozumiałym, ale jednocześnie w sposób kompetentny. Praktyka wskazuje, że bardziej potrzebna jest do tego gruntowna wiedza, niż znajomość technik komunikacji. Dlatego do edukacji ekologicznej należy włączać specjalistów z zakresu ekologii.
4. Edukacja ekologiczna nie powinna być organizowana tylko dla dzieci i młodzieży; razem z nią (najlepiej wspólnie) powinni być edukowani dorośli, w tym: nauczyciele wszystkich kierunków, pracownicy i osoby związane z instytucjami odpowiedzialnymi za stan

naszego środowiska. Należy pamiętać, że decyzje, mające wpływ na ochronę środowiska, wyedukowana młodzież będzie podejmowała dopiero za około 15÷20 lat!

Przekazywaniem informacji o środowisku rządzi kilka reguł, które trzeba poznać, by realizowane przez nas formy edukacji ekologicznej były dobre i skuteczne.

1. Istnieje zadziwiająco mocny związek między wiedzą o środowisku a zrozumieniem potrzeby jej ochrony. Nieprzypadkowo najzarliwsi „ekologami” są pracownicy nauki i studenci kierunków przyrodniczych. Nie ma w tym nic dziwnego, aby chcieć chronić różnorodność biologiczną i krajobrazową, trzeba najpierw dostrzec jej złożoność. Większość ludzi, którzy przynajmniej raz w życiu mieli okazję zobaczyć z bliska pustkę, chce żeby te ptaki dalej latały nad ich miastem. Aby to osiągnąć do procesu edukacji należy włączyć większą ilość lokalnych przyrodników (miłośników i pasjonatów), naukowców oraz studentów nauk biologicznych, przyrodniczych, rolniczych czy inżynierii środowiskowej.
2. Drugą ważną metodą przekonywania o sensowności ochrony naszego środowiska jest wykazywanie korzyści, jakie można osiągnąć w ten sposób. Dla społeczności lokalnych najważniejszą z takich korzyści jest wzrost atrakcyjności turystycznej każdego terenu, który w świadomości potencjalnych turystów jest odbierany jako przyrodniczo wartościowy. Wskazywanie obiektów cennych i obszarów chronionych, a także uwzględnienie zasad ochrony różnorodności biologicznej w planowaniu przestrzennym i codziennej gospodarce zasobami gminy wymaga wprawdzie pewnych kosztów i wyrzeczeń, jednak jest bardzo skutecznym mechanizmem kreowania takiego obrazu. Istnieje kilka mechanizmów decydujących o tym zjawisku:
  - „przyrodnicza cennaść” jakiegoś terenu jest w powszechnej świadomości społecznej certyfikatem faktu, że jest on dobrym miejscem do wypoczynku i że „woda jest tam czysta, a trawa zielona”;
  - na przykład ścieżka przyrodnicza dokoła miejscowego jeziora jest bardzo dobrą lokalną atrakcją turystyczną; przy odrobinie pomysłowości, pamiętając, że „przyroda jest wszędzie”, można stworzyć taki obiekt nawet na terenie o umiarkowanych walorach – wystarczy zrobić kładkę udostępniającą miejscowe bagienko i postawić przy nim tablice informacyjną;
  - elementy przyrody mogą znaleźć zastosowanie w promocji i kreowaniu obrazu powiatu lub gminy.
3. Duże znaczenie ma również prowadzenie takich działań jak:
  - organizowanie zajęć dydaktycznych dla dzieci i młodzieży,
  - inicjowanie warsztatów tematycznych dla dzieci i młodzieży,
  - organizowanie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych.

5.3. Propozycje edukacji formalnej i nieformalnej w zakresie edukacji ekologicznej w gminie Przybiernów

Edukacja formalna (szkolna):

- opracowanie ekologicznych programów dla gimnazjów i dla szkół podstawowych;
- wytyczenie ekologicznych ścieżek międzyprzedmiotowych;
- powoływanie kółek ekologicznych w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych;

- korzystanie z Powiatowego Centrum Edukacji Ekologicznej;
- udział w konkursach gminnych i powiatowych o tematyce ekologicznej;
- współpraca z instytucjami zajmującymi się ochroną środowiska.

Edukacja nieformalna (pozaszkolna):

Placówki dydaktyczne działające w zakresie ochrony środowiska powinny być objęte patronatem Rady i Wójta Gminy. Należy stworzyć w Urzędzie Gminy bazę danych tych placówek. Szkoły powinny być włączone w program całorocznych działań z zakresu ochrony środowiska, koordynowanych przez Gminny Punkt Edukacji Ekologicznej (punkt taki może być powołany Zarządzeniem Wójta).

Program działań edukacyjnych takiego punktu może przykładowo obejmować:

- uroczyste obchody Dnia Ziemi - 22 kwietnia;
Święto Ziemi jest dniem w praktyce w całości poświęconym ekologii w szkole. W tym dniu odbywają się liczne konkursy, w tym: na najciekawszy plakat, prozę, wiersz, piosenkę, ekologiczny strój, produkt i konkursy wiedzy o środowisku. Młodzież bierze udział w sadzeniu drzew i sprzątaniu wyznaczonych terenów.
- wiosenne porządki w gminie (kwiecień-maj);
Akcja kierowana jest do wszystkich mieszkańców gminy. Urząd Gminy w Przybiernowie zakupuje worki (czarne na odpady zmieszane i zielone na plastik) i rękawice (średnio około 1,5 tyś. - liczba wszystkich mieszkańców 5 tyś.) i rozprowadza je po sołectwach. W tym czasie porządkowane są również dzikie wysypiska, ustawia się tablice zakazujące nielegalnego deponowania odpadów, a także stwarza się mieszkańcom możliwość nieodpłatnego, legalnego pozbycia się odpadów wielkogabarytowych.
- obchody dni lasu i zadrzewień (czerwiec);
- obchody Dnia Ochrony Środowiska (5 czerwca);
- akcja Sprzątania Świata (wrzesień);
- konkursy
Gminny Punkt Edukacji Ekologicznej kształtuje postawy prośrodowiskowe poprzez organizowanie konkursów wiedzy ekologicznej itp.

5.4. Wskazanie nowych metod budowania ekologicznej świadomości - jako zadania programu na lata 2004-2007

W ramach edukacji formalnej i nieformalnej postuluje się wdrożenie następujących form kształtowania postaw środowiskowych wśród społeczności Gminy Przybiernów.

5.4.1. Ochrona lokalnych siedlisk chronionych gatunków roślin i zwierząt

Ochrona bioróżnorodności przez społeczność lokalną może zostać wykorzystana do promocji miejscowości, w których żyją. Należy przyjąć zasadę budowania poczucia odpowiedzialności za lokalne środowisko i wskazać możliwości wyciągania korzyści, w tym finansowych, z miejsc bogatych przyrodniczo i dzięki temu atrakcyjnych turystycznie. Możliwość stworzenia programów ochrony poszczególnych gatunków i ich siedlisk.

Dodatkowo programy te poświęcone będą wartościom przestrzeni i uwrażliwieniu człowieka na krajobraz (kanon wartości przyrodniczych).

5.4.2. Nauka poprzez zabawę

Organizowanie imprez, akcji i konkursów, które, bawiąc, uczą. Dodatkowo imprezy te mogą być połączone z promocją lokalnych produktów, w tym pochodzących z gospodarstw ekologicznych, a także usług turystycznych i agroturystycznych, a także promocją zdrowego stylu życia. Stworzenie systemu zachęt, nagradzania i wyróżniania szkół i nauczycieli preferujących edukację ekologiczną w szkole i poza nią. Powstanie lokalnej tradycji imprez prośrodowiskowych. Możliwość włączenia w tę organizację i stowarzyszeń zajmujących się statutowo ochroną środowiska, turystyka i promocją gminy.

5.4.3. Edukacja terenowa jako przykład edukacji bezpośredniej

Edukacja terenowa może być propagowana poprzez tworzenie miejsc aktywnego wypoczynku na łonie natury. „Podróże” w krajobraz mają na celu patrzeć i dostrzegać piękno i harmonię otaczającej przyrody. Dają możliwość aktywnego pobytu na świeżym powietrzu. Uczą szacunku dla środowiska i umacniają więzi lokalne. Dodatkowo wzbogacają gminę w miejsca wyposażone w obiekty małej infrastruktury. Możliwość opracowania programów weekendowych spacerów rodzinnych z elementami edukacji konkursami dla dzieci na zakończenie trasy spacerowej.

5.4.4. Oznaczenie tablicami edukacyjnymi miejsc i obiektów objętych ochroną prawną. Wyznaczenie opiekunów tych miejsc.

Współpraca ze społecznością lokalną i włączenie do bezpośredniego działania - opieki stwarza poczucie odpowiedzialności za powierzone dobro, tworzy więzi i sprawia, że działalność człowieka w tej materii staje się bardziej owocna.

6. POLITYKA EKOLOGICZNA, CELE I ZADANIA

6.1. Limity racjonalnego wykorzystania środowiska w powiecie do 2010 roku

Proponuje się, aby limity racjonalnego wykorzystania zasobów środowiska dla powiatu goleniowskiego były na takim poziomie jak limity przyjęte dla województwa zachodniopomorskiego, a mianowicie:

- zasoby wodne – 20% wodochłonność produkcji;

- materiałochłonność – 30% zmniejszenia materiałochłonności w stosunku do 1990 roku;
- energia – 25% zmniejszenia zużycia energii w stosunku do 2000 roku;
- zwiększenie energii elektrycznej wytwarzanej ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych – do 7,5% w 2010 roku;
- odpady przemysłowe – 90 % wykorzystania odpadów przemysłowych do celów gospodarczych;
- surowce wtórne:
  - objęcie selektywną zbiórką odpadów komunalnych – 80% gospodarstw domowych do 2007 roku,
  - odzyskanie i ponowne wykorzystanie surowców wtórnych – 60%;
- ładunki zanieczyszczeń do wód – 93% likwidacja zrzutów ścieków komunalnych i przemysłowych.

Zgodnie z wymaganiami – Prawo wodne, koniecznym jest w zlewni Morza Bałtyckiego (i nie tylko) zapewnienie do 2015 roku 75% redukcji ładunku substancji biogenych ze ścieków komunalnych, ale także zaprzestanie do 2006 roku odprowadzania do Bałtyku substancji niebezpiecznych oraz istotne ograniczenie zrzutów pozostałych substancji tego typu, a także niedopuszczenie do przyrostu ładunku azotu ze źródeł rolniczych.

- Emisja substancji do powietrza:
  - 75% ograniczenia emisji pyłów,
  - 30% ograniczenie emisji dwutlenku siarki,
  - 30% ograniczenie emisji tlenków azotu,
  - 7% ograniczenie emisji lotnych związków organicznych,
  - 8% ograniczenie emisji amoniaku w stosunku do roku 1990.
- Paliwa – wycofanie z użytkowania do końca 2005 roku etyliny i przejście na benzyny bezołowiowe oraz zwiększone stosowanie biopaliw.

6.2. Limity racjonalnego wykorzystania środowiska w gminie do 2010 roku

Zakłada się, że limity racjonalnego w wykorzystania zasobów środowiska będą na takim samym poziomie jak limity przyjęte dla powiatu.

6.3. Zastosowanie okresów przejściowych w obszarze środowiska

Polska w wyniku negocjacji o członkostwo w Unii Europejskiej zamknęła tymczasowo obszar negocjacyjny „środowisko” i zobowiązała się do egzekwowania przepisów unijnych z momentem wejścia w struktury UE. Z uwagi na niemożliwość dostosowania we wszystkich dziedzinach regulowanych przez prawo UE, wynikającą głównie ze zbyt dużych kosztów, Polska wystąpiła o możliwość zastosowania następujących okresów przejściowych:

W zakresie czystości powietrza:

Dyrektywa 99/32/WE sprawie redukcji zawartości siarki w paliwach płynnych 3 letni okres przejściowy (do 31.12.2006), w zakresie art.3 paragraf 1., dotyczącego maksymalnych ilości zawartości siarki w ciężkich olejach opałowych;

Dyrektywa 94/63/WE w sprawie kontrolowania emisji lotnych związków organicznych powstałych w skutek magazynowania benzyn i jej dystrybucji z terminali do stacji obsługi:

- W odniesieniu do art. 3 zawierającego wymagania dotyczące istniejących instalacji do magazynowania benzyn, niezależnie od przepustowości rocznej bazy magazynowej- 2 letni (do 31.12.2005);
- W odniesieniu do art.4 pkt. 2b zawierającego wymagania dotyczące instalacji załadunku i rozładunku cystern na istniejących terminalach o rocznej przepustowości powyżej 150.000 ton benzyn –roczny (do 31.12.2004);
- W odniesieniu do pozostałych przepisów art. 4 zawierającego wymagania dotyczące instalacji i załadunku, rozładunku cystern na istniejących terminalach – 2 letni (do 31.12.2005);
- W odniesieniu do art. 5 zawierającego wymagania dotyczące istniejących cystern do przewozu benzyn – 2 letni okres (od 31.12.2005);
- W odniesieniu do art. 6 zawierającego wymagania dotyczące instalacji do załadowywania zbiorników istniejących stacji paliw – 2 letnich (31.12.2005).

W zakresie gospodarki odpadami:

Dyrektywa 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych

4 letni okres przejściowy (do 31.12.2007) w odniesieniu do art. 6 Dyrektywy, dotyczącego odzysku materiałów z odpadów opakowanych na poziomie, co najmniej 50 % i co najwyżej 65% masy oraz poziomu recyklingu całości materiałów opakowaniowych zawartych w odpadach opakowaniowych na poziomie, co najmniej 25% i co najwyżej 45 % masy i co najmniej 15% masy każdego materiału, zgodnie ze stanowiskiem Wspólnej Unii Europejskiej.

Dyrektywa 99/31/WE w sprawach składowania odpadów

2 letni okres przejściowy (do 01.07.2005) w zakresie art. 14 , który odnosi się o poprawy standardów technologicznych, jakie powinny spełniać składowiska odpadów;

Rozporządzenie 259/93/EWG w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów w obrębie Wspólnoty Europejskiej i po za jej obszar 4 letni okres przejściowy (do 31.12.2007) z założeniem możliwości przedłużenia do 2012 w odniesieniu do tworzyw sztucznych oraz grupy opadów z „listy żółtej” (zgodnie z procedurą art. 18 Dyrektywy 75/44/EWG zmienionej Dyrektywa/156/EWG).

W zakresie jakości wód:

Dyrektywa 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych

W odniesieniu do art. 3 (systemy kanalizacji zbiorczej):

5 lat (do 31.12.2008) dla aglomeracji powyżej 10 000 równoważnej liczby mieszkańców RLM,

12 lat (31.12.2015) dla aglomeracji o RLM od 2000 do 10.000.

W odniesieniu do art. 4 i 5 (oczyszczalnie ścieków):

- dla zrzutów z aglomeracji od 2000 do 10.000 - 12 lat (do 31.12.2015),
- dla zrzutów z aglomeracji o RLM ponad 10.000 - 12 lat (do 31.12.2015),
- dla aglomeracji ponad 100.000 RLM – 7 lat (do 31.12.2010) art. 5.2, art.5.3 i art.5.4,

W odniesieniu do art. 7:

12 lat (do 31.12.2015) dla zrzutów ścieków do wód słodkich i ujść rzek z aglomeracji poniżej 2000 RLM,

12 lat (do 31.12.2015) dla zrzutów ścieków do wód przybrzeżnych z aglomeracji poniżej

10 000 RLM

W odniesieniu do art. 13 (oczyszczalnie ścieków w zakładach sektorów przemysłu rolno-spożywczego):

- 2 lata (31.12.2006) dla wszystkich zrzutów ścieków z zakładów reprezentujących RLM powyżej 4000

Dyrektywa 76/464/EWG w sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre substancje wprowadzanie do środowiska wodnego:

- 4 letni okres przejściowy (31.12.2007);

W zakresie zanieczyszczeń przemysłowych:

Dyrektywa 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń

3 letni okres przejściowy dla 157 instalacji istniejących, dla których pozwolenia zintegrowane wydaje wojewoda i wymagających poważnych, bądź całkowitych zmian technologicznych oraz 235 instalacji istniejących, dla których pozwolenia zintegrowane wydaje starosta. Ponieważ dla tej kategorii zakładów dyrektywa wchodzi w życie w końcu 2007, okres przejściowy dla Polski trwa do końca 2010.

W zakresie ochrony przed promieniowaniem jonizującym:

Dyrektywa 97/43/Euroatom w sprawie ochrony przed promieniowaniem jonizującym pochodzącym ze źródeł medycznych

3 letni okres przejściowy (trwający do 31.12.2006) w zakresie art.8 dyrektywy (dotyczy stanu technicznego sprzętu).

W zakresie ochrony przyrody:

Dyrektywa 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992r., w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. Dyrektywa Siedliskowa.

Dyrektywa 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979r., w sprawie ochrony dziko żyjących ptaków, tzw. Dyrektywa Ptasia.

Dyrektywy mają na celu powstanie wspólnej, europejskiej sieci terenów chronionych, na którą składają się Specjalne Obszary Ochrony (SOO) i Obszary Specjalnej Ochrony (OSO).

Wytycznymi dla tworzenia systemu obszarów chronionych Natura 2000 są załączniki I i II Dyrektywy Siedliskowej oraz załącznik I Dyrektywy Ptasiej.

6.4. Cele polityki ekologicznej powiatu goleniowskiego

Wskazane cele polityki ekologicznej w powiecie goleniowskim koordynowane będą w większości przez powiat, jednak ich realizacja to zadanie gmin.

- CEL 1. ZAOPATRZENIE W WODĘ
- CEL 2. GOSPODARKA ŚCIEKOWA
- CEL 3. GOSPODARKA ODPADAMI
- CEL 4. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA ATMOSFERYCZNEGO
- CEL 5. ROZWÓJ ENERGETYKI OPARTEJ O ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII
- CEL 6. RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH
- CEL 7. EDUKACJA EKOLOGICZNA

CEL 1		ZAOPATRZENIE W WODĘ
Priorytety	1	Budowa nowych i modernizacja istniejących ujęć wody, stacji uzdatniania oraz sieci wodociągowych.
Działania		<ul style="list-style-type: none"> • opracowanie programów gospodarki wodno – ściekowej dla gmin; • opracowanie niezbędnych projektów technicznych; • zbilansowanie w ramach powiatu potrzeb w zakresie zaopatrzenia w wodę pitną, a także dla celów przemysłowych i rolnych; • pozyskiwanie środków finansowych na realizację inwestycji związanych z zaopatrzeniem w wodę; • systematyczna realizacja poszczególnych zadań inwestycyjnych; • prowadzenie akcji informacyjnych i uświadamiających społeczność lokalną o celowości oszczędnego gospodarowania wodą.
Efekty:		<ul style="list-style-type: none"> • poprawa jakości wody pitnej; • zabezpieczenie ilości wody konsumpcyjnej; • zmniejszenie ilości awarii urządzeń służących do zaopatrzenia w wodę; • zmniejszenie zużycia wody; • stosowanie nowoczesnych technologii; • zwiększenie niezawodności dostaw wody; • likwidacja sieci wodociągowych wykonanych z rur azbestowo – cementowych.

CEL 2		GOSPODARKA ŚCIEKOWA
Priorytety	1	• Kompleksowe uporządkowanie gospodarki ściekowej w gminach.
	2	Rozwiązanie problemu gospodarki ściekowej w miejscowościach pozbawionych dostępu do zcentralizowanego systemu oczyszczania ścieków
Działania		<ul style="list-style-type: none"> • opracowanie programów i projektów technicznych dla kompleksowych systemów gospodarki ściekowej w poszczególnych gminach; • systematyczne realizowanie zadań inwestycyjnych z zakresu gospodarki ściekami; • realizacja kompleksowego rozwiązania gospodarki ściekowej w gminach; • pozyskiwanie środków finansowych na realizację inwestycji z zakresu gospodarki ściekowej.
Efekty:		<ul style="list-style-type: none"> • uporządkowanie gospodarki ściekowej w gminach powiatu Goleniów; • osiągnięcie wysokiego stopnia oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych; • zmniejszenie dopływu zanieczyszczeń do poszczególnych odbiorników ścieków oczyszczonych; • zmniejszenie przedostawania się (infiltracji) zanieczyszczeń do wód podziemnych; • zmniejszenie dopływu zanieczyszczeń do Zalewu i wód przybrzeżnych Bałtyku; • stopniowa i trwała poprawa jakości wód, zwłaszcza wód powierzchniowych.
CEL 3		GOSPODARKA ODPADAMI
Priorytety	1	Kompleksowe uporządkowanie w powiecie gospodarki odpadami.
	2	Utylizacja i przerób osadów pościekowych oraz osadów wydobywanych podczas ochrony zbiorników i cieków wodnych.
	3	Rekultywacja nieczynnych składowisk odpadów oraz tzw. dzikich wysypisk znajdujących się na terenie powiatu.

Działania		<ul style="list-style-type: none"> • opracowanie programu zintegrowanej utylizacji i przeróbki osadów pościekowych oraz osadów wydobywanych podczas pogłębiania zbiorników i cieków wodnych; • opracowanie niezbędnych projektów technicznych; • propagowanie i wdrażanie technologii produkcyjnych bezodpadowych i mało odpadowych; • wdrażanie technologii produkcji nawozów z organicznych odpadów komunalnych i osadów pościekowych; • systematyczne prowadzenie działalności informacyjnej i szkoleniowej w zakresie gospodarki odpadami.
Efekty:		<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie się ilości odpadów w procesach produkcyjnych w wyniku wprowadzania technologii bezodpadowych i mało odpadowych; • możliwość gospodarczego wykorzystania (recykling) odpadów między innymi poprzez selektywną zbiórkę u źródeł ich powstawania oraz segregacja na składowiskach; • zmniejszenie ilości zanieczyszczeń wprowadzanych do środowiska w wyniku stosowania nowoczesnych technologii recyklingu i utylizacji odpadów.
CEL 4		POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA ATMOSFERYCZNEGO
Priorytety	1	Utworzenie bazy danych emisji zanieczyszczeń do powietrza na podstawie przeprowadzonej szczegółowej inwentaryzacji.
	2	Realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych mających na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego, między innymi poprzez modernizację nieefektywnych systemów grzewczych.
	3	Przeprowadzenie gazyfikacji we wszystkich miejscowościach, w których zamieszkuje powyżej 300 osób.
	4	Realizacja przedsięwzięć mających na celu ograniczenie zużycia energii, między innymi poprzez modernizację systemów oświetlenia na mniej energochłonne oraz prowadzenie termomodernizacji budynków.
	5	Realizacja przedsięwzięć mających na celu ograniczenie hałasu, w tym hałasu komunikacyjnego.

<p style="text-align: center;">Działania</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadzenie na terenie całego powiatu inwentaryzacji źródeł emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza atmosferycznego; • opracowanie gminnych planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe; • opracowanie gminnych programów modernizacji oświetlenia drogowego; • opracowanie programu ograniczenia lub wyeliminowania emisji hałasu do środowiska oraz ochrony przed hałasem; • wykonanie mapy akustycznej dla obszaru drogowego w miejscowościach Goleniów i Nowogard; • przeprowadzenie badań i oceny zagrożeń w zakresie emisji promieniowania elektromagnetycznego na obszarze powiatu; • opracowanie niezbędnych projektów technicznych; • wprowadzenie stałego monitoringu hałasu; • budowa ekranów akustycznych przy drodze nr 6; • zakładanie pasów zieleni izolacyjnej.
<p style="text-align: center;">Efekty:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie zapotrzebowania na energię ciepłą i elektryczną; • zmniejszenie zużycia nośników energii, zwłaszcza węgla kamiennego; • ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza atmosferycznego; • ograniczenie negatywnego oddziaływania hałasu; • zidentyfikowanie źródeł ponadnormatywnej emisji promieniowania elektromagnetycznego, co pozwoli na zastosowanie środków chroniących przed tym promieniowaniem.

CEL 5	RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH	
Priorytety	1	Zalesianie gruntów o małej przydatności rolniczej.
	2	Utworzenie nowych obszarów chronionych zgodnie z wytycznymi zawartymi w opracowaniach dotyczących waloryzacji przyrodniczej gmin.
	3	Ochrona i powiększanie zasobów leśnych.
	4	Rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych kruszyw mineralnych i torfu.
	5	Ochrona i realizacja przedsięwzięć mających na celu poprawę jakości wód powierzchniowych.
	6	Ochrona ziemi, między innymi poprzez nie przeznaczanie pod budownictwo gruntów I, II i III klasy bonitacyjnej.
	7	Zakładanie lasów ochronno – izolacyjnych w miejscach o dużej uciążliwości dla środowiska (hałas, odory, emisja zanieczyszczeń do atmosfery).
	8	Ochrona złóż kopalin przed trwałym zainwestowaniem i zalesieniem oraz niekontrolowaną eksploatacją.
	9	Ochrona zwierząt oraz roślin.
Działania	<ul style="list-style-type: none"> • wyznaczenie obszarów pod zalesienie; • realizacja niezbędnych przedsięwzięć mających na celu zachowanie funkcji ochronnej lasów; • zakładanie tzw. lasów energetycznych; • opracowanie projektów rekultywacji tzw. dzikich wysypisk znajdujących się na terenie powiatu; • opracowanie programu rekultywacji zanieczyszczonych wód powierzchniowych; • opracowanie programu zadrzewień i zakładania roślinnych pasów ochronnych, zwłaszcza wzdłuż ciągów komunikacyjnych; • ograniczyć stosowanie środków chemicznych w gospodarce leśnej i ochronie lasów; • prowadzić zalesienie pasmowe wzdłuż brzegów Zalewu Szczecińskiego oraz zadrzewianie nieużytków śródpolnych; • ograniczyć liczby polowań w obrębie stref faunistycznych; • upowszechniać zakładanie gospodarstw ekologicznych. 	

Efekty:		<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie lesistości powiatu; • przywracanie naturalnych walorów zwłaszcza na obszarach cennych rolniczo; • ograniczenie degradacji gleby; • ochrona gruntów najwyższej jakości; • przywracanie naturalnych walorów wyrobiskom poeksploatacyjnym; • wyeliminowanie szkodliwego oddziaływania na środowisko „dzikich wysypisk”; • w wyniku ograniczeń w stosowaniu nawozów i środków ochrony roślin nastąpi zmniejszenie zanieczyszczenia gleb i wód; • zmniejszenie uciążliwości powodowanej hałasem, zwłaszcza wzdłuż ciągów komunikacyjnych; • poprawa jakości wód powierzchniowych; • zmniejszenie ładunków zanieczyszczeń wpływających do Zalewu Szczecińskiego i do Bałtyku; • nastąpi intensyfikacja procesów fitosanitarnych w wyniku zwiększenia powierzchni lasów i zadrzewień; • zwiększenie intensywności pochłaniania gazów wydzielanych do atmosfery, zwłaszcza dwutlenku węgla w procesie fotosyntezy.
CEL 6		ROZWÓJ ENERGETYKI OPARTEJ O ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII
Priorytety	1	Uprawa roślin z przeznaczeniem na cele energetyczne.
	2	Wykorzystanie energii wiatru.
	3	Wykorzystanie energii wód płynących do wytwarzania energii elektrycznej w małych elektrowniach wodnych.
	4	Wykorzystanie w przyszłości energii geotermalnej.
	5	Wykorzystanie energii otoczenia, zwłaszcza energii zawartej w jeziorach i w wodach Zalewu Szczecińskiego, poprzez stosowanie pomp ciepła.
	6	Wykorzystanie energii powstającej w wyniku kojarzenia źródeł energii odnawialnej.
	7	Wykorzystanie gazu wysypiskowego do produkcji energii cieplnej i elektrycznej, zwłaszcza na składowisku w Podańsku.
	8	Budowa na terenie powiatu zakładu brykietowania i granulacji drzewa opałowego i odpadowego pochodzącego z eksploatacji lasów oraz z upraw energetycznych.

Działania		<ul style="list-style-type: none"> • opracowanie gminnych programów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwo gazowe, ze szczególnym uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii; • zakładanie plantacji roślin z przeznaczeniem ich na cele energetyczne; • wyznaczenie w miejscowych planach przestrzennego zagospodarowania obszarów, na których mogą być budowane elektrownie wiatrowe; • opracowanie niezbędnych projektów technicznych.
Efekty:		<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie samowystarczalności energetycznej gmin; • zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych, której udział do 2010 r. powinien wynosić 7,5 %, a do 2015 r. około 12 %; • zmniejszenie powstawania szkodliwych i uciążliwych dla środowiska produktów ubocznych, takich jak żużle, pyły czy zanieczyszczenia gazowe; • zmniejszenie opłat z tytułu kar i za korzystanie ze środowiska; • wykorzystanie nieużytków i gleb mało przydatnych rolniczo do uprawy roślin energetycznych; • możliwość wykorzystania i rekultywacji gleb zanieczyszczonych poprzez uprawę na nich roślin z przeznaczeniem na cele energetyczne; • możliwość wykorzystania przerobionych osadów ściekowych i organicznych odpadów komunalnych do nawożenia roślin przeznaczonych na cele energetyczne.
CEL 7		EDUKACJA EKOLOGICZNA
Priorytety	1	Utworzenie w Starostwie Powiatowym i w urzędach poszczególnych gmin systemu gromadzenia i upowszechniania informacji o środowisku.
	2	Organizowanie cyklicznych szkoleń i akcji informacyjnych o stanie środowiska w powiecie.
	3	Stworzenie strony internetowej, na której zamieszczone będą informacje dotyczące ochrony środowiska w powiecie.
	4	Realizowanie idei partnerstwa dla ekorozwoju.
	5	Prowadzenie stałej akcji informacyjno – reklamowej poprzez współpracę z lokalnymi mediami.

<p>Działania</p>	<ul style="list-style-type: none"> • opracowanie programu edukacyjnego; • przygotowanie i rozpowszechnienie informacji o tematyce ekologicznej; • prowadzenie, co najmniej dwa razy w roku, całodziennych zajęć praktyczno – dydaktycznych z wybranymi klasami szkół podstawowych z całego powiatu; • przekazywanie informacji poprzez lokalne środki masowego przekazu, np. redagowanie wkładki o tematyce ekologicznej w lokalnej prasie; • systematyczne umieszczanie informacji o tematyce ekologicznej i stanie środowiska w powiecie na stronie internetowej; • powołanie tzw. Ekoforum (idea partnerstwa dla ekorozwoju) międzysektorowej koalicji, w której udział będą brały przedstawiciele wszystkich organizacji z terenu powiatu; • pozyskiwanie środków finansowych na edukację ekologiczną.
<p>Efekty:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców; • zwiększenie społecznej akceptacji dla realizacji zadań zakresu ochrony środowiska; • poszerzanie wiedzy o świecie, zwłaszcza u dzieci i młodzieży; • kształtowanie odpowiednich postaw w stosunku do przyrody, jak i ludzi; • zwiększenie dbałości o stan środowiska przyrodniczego w gminach; • wzrost aktywności społeczności lokalnych na rzecz realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych z zakresu ochrony środowiska; • zmniejszenie ilości odpadów, zwłaszcza odpadów opakowaniowych; • zmniejszenie zużycia energii i wody; • poprawa stanu środowiska w całym regionie; • efektywniejsze i mniej uciążliwe dla środowiska zagospodarowanie odpadów (między innymi poprzez ich selektywną segregację u źródła) i kompostowanie; • zmiana przyzwyczajeń żywieniowych na korzyść zdrowego odżywiania.

6.5. Cele polityki ekologicznej gminy Przybiernów

CEL 1 GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

CEL 2 GOSPODARKA ODPADAMI

CEL 3 POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA (POWIETRZE, HAŁAS, PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE)

CEL 4 RACJONALIZACJA UŻYTKOWANIA SUROWCÓW

CEL 5 OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI

CEL 6 RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

CEL 7 ZWIĘKSZENIE ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ – EDUKACJA EKOLOGICZNA

CEL 8 MONITORING ŚRODOWISKA

Cel 1 Gospodarka wodno-ściekowa

Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania
Wybudowanie sieci kanalizacji sanitarnej w gminie Przybiernów	➤ Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Zabierzewo, Przybiernów, Rokita, Moracz, Czarnogłowy, Derkacz, Włodzisław i Świętoszewko	Gmina	2004-2006	Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW Fundusze UE,
	➤ Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Miodowice, Rzystnowo, Kartlewo i Brzozowo	Gmina	2005	j.w.
	➤ Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Leszczno, Świętoszewo, Łoźnica, Budzieszewice, Dżisna, Babigoszcz, Sobieszewo, Dżieszkowo i Żychlikowo	Gmina	2006-2008	j.w.

Modernizacja oczyszczalni ścieków w Zabierzewie		Gmina	2004-2006	j.w.
Budowa nowych oczyszczalni ścieków w Leszcznie, Świętoszewie i Łoźnicy		Gmina	2006-2008	j.w.
Wybudowanie wodociągów w gminie Przybiernów	Budowa wodociągów w miejscowościach Łoźnica, Budzieszewice, Sobieszewo, Dzieszkowo, Dzisna, Babigoszcz i Żychlikowo	Gmina	2005-2007	j.w.
Budowa stacji wodociągowych w Łoźnicy i Babigoszczy		Gmina	2005-2007	j.w.

Cel 2 Gospodarka odpadami

Szczegółowe rozwiązania problemów w zakresie gospodarki odpadami w gminie Przybiernów zostały określone w Planie Gospodarki Odpadami dla celowego Związku Gmin R-XXI.

Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania
1	2	3	4	5
Kompleksowa gospodarka odpadami	Zarządzanie systemem zbiórki i przerobu odpadów:	Celowy Związek Gmin R-XXI	2004-2015	
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Edukacja ekologiczna – akcje edukacyjne prowadzone w placówkach oświatowych równolegle z kampanią informacyjną dla mieszkańców, których celem będzie podnoszenie świadomości społecznej w zakresie gospodarki odpadami, 	Celowy Związek Gmin R-XXI	2004-2015	Środki CZG R-XXI, fundusze powiatowe i gminne
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Słaninie, na który docelowo będą wywożone odpady z gminy Przybiernów, 	Celowy Związek Gmin R-XXI	2004-2007	Środki CZG R-XXI, fundusze powiatowe i gminne, środki pomocowe,
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Budowa stacji przeładunkowej z punktem odbioru surowców wtórnych w miejscowości Niemica, Gm. Golczewo, dokąd w pierwszej kolejności będą wywożone odpady z gminy, 	Celowy Związek Gmin R-XXI	2004-2005	Środki CZG R-XXI, fundusze powiatowe i gminne, środki pomocowe
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Selektywna zbiórka odpadów z podziałem na surowce wtórne, w tym zakup zestawu pojemników ustawionych w wybranych punktach miejscowości, odbiór, transport i doczyszczanie surowców, zakup i odbiór worków dla obszarów z rozproszoną zabudową, 	Celowy Związek Gmin R-XXI, Gmina	Ciągły od 2004	Środki CZG R-XXI, fundusze powiatowe i gminne, środki pomocowe

	<p>➤ Zbiórka odpadów niebezpiecznych i problemowych, Realizacja w II etapach:</p> <p>I. Etap – współpraca Związku z: - aptekami, przychodniami – przeterminowane leki dostarczane przez mieszkańców do najbliższej położonej placówki - placówkami oświatowymi – w ramach prowadzonej edukacji ekologicznej, zbiórka zużytych baterii, małych akumulatorów, np. w ramach konkursu – specjalistycznymi firmami, podmiotami gospodarczymi, Organizacjami Odzysku zajmującymi się unieszkodliwianiem i zagospodarowaniem określonych rodzajów odpadów niebezpiecznych.</p> <p>II. Etap wprowadzony przy założeniu, że system zbiórki określony w I etapie nie przyniesie oczekiwanych rezultatów. Planowane jest wtedy zorganizowanie gminnych punktów zbiórki odpadów niebezpiecznych (GPZON), także na terenie gminy Przybiernów (szacowany koszt 200 tys. zł.)</p>	<p>Celowy Związek Gmin R-XXI</p> <p>Celowy Związek Gmin R-XXI</p>	<p>2004-2007</p> <p>2010-2015</p>	<p>Środki CZG R-XXI – nakłady finansowe ponoszone na realizację tego zadania mieszczą się w kosztach edukacji ekologicznej</p> <p>Środki CZG R-XXI, dotacje, fundusze powiatowe i gminne</p>
<p>Likwidacja i zapobieganie powstawaniu „dzikich wysypisk”</p>	<p>Prowadzenie szerokich akcji podnoszenia świadomości społecznej poprzez tworzenie w ramach CZG R-XXI program edukacji ekologicznej dla zapobiegania tworzenia „nowych” nielegalnych wysypisk śmieci.</p>	<p>Celowy Związek Gmin R-XXI, Gmina</p>	<p>2004-2015</p>	<p>Środki gminne sędowane na CZG R-XXI, fundusze powiatowe i gminne</p>

	<p>Teren gminy to dwa dzikie wysypiska w miejscowości Kartlewo i Moracz. Kolejność likwidacji dzikich wysypisk ustalona będzie przez CZG R-XXI w oparciu o posiadane środki i kryteria pozwalające na wypracowanie optymalnych decyzji w tym zakresie (przykładowe kryteria typowania kolejności likwidacji nielegalnych wysypisk) wykazane są w Planie Gospodarki Odpadami dla CZG R-XXI.</p>			
<p>Utylizacja i przerób osadów pościekowych</p>	<p>Osady pościekowe z oczyszczalni obsługujących gminę Przybiernów wywożone na poletka osadowe. Następnie transportowane na składowisko zarządzane przez CZG R-XXI, w celu kompostowania i dalszego zagospodarowania. Zagospodarowanie osadów między innymi przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ponowne wykonanie poprzez recykling substancji biogennych. Dzięki wdrażaniu technologii produkcji nawozów z organicznych odpadów komunalnych i osadów pościekowych w znacznym stopniu będzie można zastąpić nawozy sztuczne stosowane w celach rolniczych oraz do zagospodarowania gruntów takich jak: plantacje, parki, lasy i inne obszary zielone, – propagowanie i wdrażanie technologii produkcyjnych bezodpadowych i mało 	<p>Celowy Związek Gmin R-XXI, Gmina</p> <p>Celowy Związek Gmin R-XXI,</p> <p>Celowy Związek Gmin R-XXI,</p>	<p>2007-2015</p>	<p>Środki CZG R-XXI, dotacje, fundusze powiatowe i gminne</p>

	<p>odpadowych. „Czystsze” metody produkcji w przemyśle prowadzić będą do ograniczenia zrzutu zanieczyszczeń trafiających do oczyszczalni ścieków,</p> <p>– systematyczne prowadzenie działalności informacyjnej i szkoleniowej w tym temacie</p>	<p>Celowy Związek Gmin R-XXI, Powiat Gmina</p>		
--	--	--	--	--

Cel 3 Poprawa jakości środowiska (powietrze, hałas, promieniowanie elektromagnetyczne)

Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania
1	2	3	4	5
Ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych do powietrza atmosferycznego	<p>Realizacja ważniejszych zadań inwestycyjnych z zakresu gazyfikacji gminy mających istotny wpływ na środowisko:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Budowa gazociągu średniego ciśnienia Moracz - Łoźnica ➤ Gazyfikacja miejscowości Świętoszewko, Świętoszewo, Żychlikowo, Łoźnica, Budzieszewice, Dzisna i Babigoszcz 	<p>Gmina</p> <p>Gmina</p>	<p>2007-2009</p> <p>2007-2009</p>	<p>Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW Fundusze UE, Pożyczki, Kredyty j.w</p>

Optymalizacja oświetlenia ulic w Przybiernowie oraz na terenach wiejskich	Usprawnienie oświetlenia dróg oraz ulic z wykorzystaniem rozwiązań energooszczędnych w Przybiernowie oraz na terenach wiejskich	Gmina	2006-2010	Środki budżetowe, Fundusze UE
Ograniczenie emisji hałasu do środowiska	Realizacja ważniejszych drogowych zadań inwestycyjnych mających istotny wpływ na środowisko: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Modernizacja drogi krajowej nr 3 do parametrów drogi ekspresowej ➤ Budowa obejścia miejscowości Brzozowo ➤ Budowa węzłów drogowych częściowo bezkolizyjnych w miejscowościach Brzozowo, Przybiernów, Babigoszcz ➤ Poprawa nawierzchni ulic w miejscowości Przybiernów ➤ Zakładanie pasów zieleni 	GDDKiA ZZDW ZZDW Gmina Gmina	2004-205615 2004-2010 2004-2012 2004-2015 Ciągły do 2015	Środki budżetowe, Fundusze UE j.w. j.w. j.w. Środki budżetowe, Fundusze UE
Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wykonanie termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej oraz usługowych, jak również budynków mieszkalnych w Przybiernowie ➤ Wprowadzenie upraw tzw. roślin energetycznych na terenie gminy docelowo na powierzchni około 400 ha ➤ Modernizacja istniejących systemów grzewczych według najlepszych 	Gmina, Wspólnoty mieszkaniowe, Właściciele obiektów Gmina, Partnerstwo Publiczno-Prywatne, Podmioty gospodarcze Wytwórcy energii cieplnej	2007-2010 2007-2012 2008-2012	Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW, Fundusze prywatne, EKO-fundusz, Fundusze UE, Pożyczki i kredyty Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW, Fundusze prywatne, EKO-fundusz, Fundusze UE, Pożyczki i kredyty Środki budżetowe WFOŚiGW, PFOŚiGW, Fundusze

	<p>dostępnych technologii z wykorzystaniem energii wytwarzanej w skojarzeniu (energia elektryczna razem z energią ciepłą) w oparciu o odnawialne źródła energii (olej rzepakowy, spirytus etylowy)</p> <p>➤ Opracowanie planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa w gminie</p>	Gmina	2004-2005	<p>prywatne, EKO-fundusz, Fundusze UE, Pożyczki i kredyty</p> <p>Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW</p>
Ograniczenie promieniowania elektromagnetycznego	<p>➤ Modernizacja systemu zaopatrzenia w energię elektryczną według najlepszych dostępnych technologii</p> <p>➤ Badanie pola elektromagnetycznego stacji bazowych telefonii komórkowej, wież linii cyfrowej</p>	<p>Operatorzy dystrybucji energii elektrycznej</p> <p>Operatorzy telefonii komórkowej</p>	<p>2007-2012</p> <p>Ciągły do 2015</p>	<p>Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW, Fundusze prywatne, EKO-fundusz, Fundusze UE, Pożyczki i kredyty</p> <p>Fundusze prywatne, WFOŚiGW</p>

Cel 4. Racjonalizacja użytkowania surowców

Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania
1	2	3	4	5
Opracowanie programów rozwoju energetyki opartej o surowce odnawialne	➤ Opracowanie gminnego programu rozwoju energetyki opartej o surowce odnawialne	Gmina	2004-2005	Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW
	➤ Budowa elektrowni wiatrowych o łącznej mocy ok. 10 MW	Gmina	2007-2012	Zainteresowani inwestorzy, WFOŚiGW
	➤ Opracowanie wariantowego programu dla zintegrowanego systemu wykorzystania odnawialnych źródeł energii (energia słoneczna, pompy ciepłe, energia geotermalna, gaz wysypiskowy, biomasa)	Gmina	2007-2010	Środki budżetowe, Fundusze UE, WFOŚiGW

Cel 5 Ochrona powierzchni ziemi

Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania
1	2	3	4	5
Rekultywacja gleb zdegradowanych	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Inwentaryzacja zdegradowanych gleb ➤ Opracowanie programu rekultywacji gleb 	Gmina Gmina	2004-2006 2004-2006	Fundusze UE, ANR, ARiMR Fundusze UE, ANR, ARiMR
Ochrona gleb przed erozją	Program zalesień dla gleb erodowanych	Gmina, Lasy Państwowe	2004-2006	Fundusze UE, ANR

Cel 6 Racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych

Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania
1	2	3	4	5
Zalesienia gruntów wyłączonych z użytkowania rolniczego	Opracowanie zasad dotyczących zalesienia gruntów porolnych z uwzględnieniem potrzeb ochrony różnorodności biologicznej oraz zachowania korytarzy ekologicznych	Gmina, Lasy Państwowe	Ciągły do 2015	WFOŚiGW, Środki własne Lasów Państwowych, PFOŚiGW
Ochrona ziemi między innymi poprzez nie przeznaczanie pod budownictwo	Upowszechnianie stosowania zasad gospodarowania, zawartych w kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej. Upowszechnianie zakładania gospodarstw ekologicznych.	Gmina	Ciągły do 2015	WFOŚiGW, PFOŚiGW, Środki własne Lasów Państwowych, Środki własne właścicieli gruntów

gruntów I, II i III klasy bonitacji				
Zakładanie lasów ochronnych - izolacyjnych w miejscach o dużej uciążliwości dla środowiska (hałas, emisja zanieczyszczeń do atmosfery)	Opracowanie programu zadrzewień i zakładania roślinnych pasów ochrony, zwłaszcza wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Prowadzić zalesienia pasmowe nieużytków śródpolnych	Gmina, Zarządcy dróg, użytkownicy środowiska	Ciągły do 2015	WFOŚiGW, PFOŚiGW, Środki własne Lasów Państwowych, Środki własne właścicieli gruntów
Utworzenie nowych rezerwatów	Na terenie gminy Przybiernów wytypowano następujące tereny rezerwatów pod nazwami: 1. Jezioro Czarne 2. Torfowisko 3. Jezioro Lewino 4. Przełomowa Dolina	Gmina	2005-2015	WFOŚiGW, PFOŚiGW, Środki własne Lasów Państwowych
Utworzenie obszarów chronionego krajobrazu	W gminie Przybiernów proponuje się utworzenie obszarów chronionego krajobrazu pod nazwami: 1. Dolina Gowienicy koło miejscowości Łoźnica 2. Dolina Świdwianki	Gmina	2005-2015	WFOŚiGW, PFOŚiGW, Środki własne Lasów Państwowych

Cel 7 Zwiększenie świadomości ekologicznej – edukacja ekologiczna

Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania
1	2	3	4	5
Powołanie przy Urzędzie Gminy Gminnego Punktu Edukacji Ekologicznej		Gmina	2004	Środki budżetowe
Utworzenie w Urzędzie Gminy elektronicznej bazy danych dotyczącej stanu środowiska w gminie		Gmina	2004-2007	Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW, Fundusze UE, Fundacje
Prowadzenie szkoleń, konkursów w zakresie zasad ochrony środowiska	Organizowanie przez szkoły we współpracy z Kuratorium Oświaty konkursów, prelekcji, wystaw, wycieczek, wystaw dotyczących zapoznania się z praktycznymi zasadami ochrony środowiska	Gmina, Kuratorium Oświaty	Ciągły do 2015	Fundacje i fundusze ekologiczne, WFOŚiGW, Środki budżetowe
Opracowanie programu edukacji ekologicznej	Program powinien być opracowany zgodnie z założeniami dotyczącymi polityki ekologicznej zawartymi w Strategii Edukacji Ekologicznej Państwa i z jej programem wykonawczym – Narodowym Programem Edukacji Ekologicznej (NPEE)	Gmina	2004-2005	Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW

Cel 8 Monitoring środowiska

Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania
1	2	3	4	5
Monitoring hałasu	Opracowanie mapy akustycznej drogi krajowej nr 3 przebiegającej w granicach gminy Przybiernów wraz z jej ciągłą aktualizacją	Gmina, IOŚ i WIOŚ, GDDKiA	2005-2015	Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW, Fundusze UE
Monitoring odczuć społecznych	Systematyczne prowadzenie badań społecznych	Gmina, Organizacje społeczne	Ciągły do 2015	Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW,
Monitoring promieniowania elektromagnetycznego	Systematyczna kontrola wielkości natężenia pól elektromagnetycznych wokół napowietrznych linii przesyłowych oraz wież i stacji telefonii komórkowej	Gmina, Operatorzy telefonii komórkowej	Ciągły do 2015	Środki budżetowe, Operatorzy telefonii komórkowej
Monitoring zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego	Systematyczne wykonywanie analiz stanu czystości powietrza zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5.12.2002 r.	Gmina	Ciągły do 2015	Środki budżetowe
Monitoring przyrody	Systematyczna kontrola wód powierzchniowych, gruntowych oraz podziemnych, a także roślin i użytków ekologicznych będących pod ścisłą ochroną	Gmina, WIOŚ, Lasy Państwowe	Ciągły do 2015	Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW, Fundacje

6.6. Obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska

Podmiotami korzystającymi ze środowiska na obszarze gminy są:

- instytucje publiczne,
- jednostki (podmioty) gospodarcze,
- gospodarstwa domowe.

Obowiązki te dotyczą następujących podstawowych sfer środowiska:

- gospodarki odpadami;
- gospodarki wodno – ściekowej;
- ochrony powietrza atmosferycznego;
- emisji hałasu;
- emisji pól elektromagnetycznych.

6.6.1. Obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska w zakresie gospodarki odpadami

Wytwórca odpadów jest zobowiązany do:

- uzyskanie pozwolenia na wytwarzanie odpadów, jeżeli wytwarza powyżej 1 Mg odpadów niebezpiecznych rocznie lub powyżej 5 tys. Mg rocznie odpadów innych niż niebezpieczne;
- uzyskanie decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami niebezpiecznymi, jeżeli wytwarzane odpady niebezpieczne w ilości powyżej 0,1 Mg rocznie,
- przedłożenie informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami, jeżeli wytwarza się odpady niebezpieczne w ilości do 0,1 Mg rocznie albo powyżej 5 Mg rocznie odpadów innych niż niebezpieczne.

Niezależnie od powyższego wytwórca odpadów jest obowiązany do stosowania takich sposobów produkcji lub usług oraz surowców i materiałów, które zapobiegają powstawaniu odpadów lub pozwalają utrzymać na możliwie najniższym poziomie ich ilość, a także ograniczają negatywne oddziaływanie na środowisko. Posiadacz odpadów jest obowiązany do postępowania z odpadami w sposób zgodny z zasadami gospodarowania odpadami, wymaganiami ochrony środowiska oraz planami gospodarki odpadami.

6.6.2. Podstawowe obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska w sferze gospodarki wodno – ściekowej

Ochrona wód polega na zapewnieniu im jak najlepszej jakości, w tym utrzymania ilości wody na poziomie zapewniającym ochronę równowagi biologicznej, w szczególności przez:

- utrzymanie jakości wód powyżej, albo co najmniej na poziomie wymaganym w przepisach;
- doprowadzenia jakości co najmniej do wymaganego przepisami poziomu, gdy nie jest on osiągnięty (art. 97 Prawa ochrony środowiska).

Wody podziemne i obszary ich zasilania podlegają ochronie polegającej w szczególności na:

- zmniejszaniu ryzyka zanieczyszczenia tych wód poprzez ograniczenie oddziaływania na obszary ich zasilania;
- utrzymywaniu równowagi zasobów tych wód.

Ustawowo na terenie ochrony bezpośredniej ujęć wód podziemnych oraz powierzchniowych zabronione jest użytkowanie gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody. Zasada ta oznacza podjęcie określonych czynności dotyczących zagospodarowania tego terenu. Na terenie ochrony bezpośredniej ujęć wód należy również odprowadzać wody opadowe w sposób uniemożliwiający przedostanie się ich do urządzeń służących do poboru wody.

Poza strefą ochrony bezpośredniej może być zabronione lub ograniczone wykonywanie robót oraz innych czynności powodujących zmniejszenie przydatności ujmowanej wody lub wydajności ujęcia.

Na terenie strefy można ograniczyć bądź zabronić:

- wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi,
- rolniczego wykorzystania ścieków,
- przechowywania lub składowania odpadów promieniotwórczych,
- stosowania nawozów oraz środków ochrony roślin,
- budowy autostrad, dróg oraz torów kolejowych,
- wykonywania robót melioracyjnych oraz wykopów ziemnych,
- lokalizowania zakładów oraz ferm i chowu lub hodowli zwierząt,
- lokalizowania magazynów produktów ropopochodnych oraz innych substancji, a także rurociągów do ich transportu,
- lokalizowania składowisk odpadów komunalnych lub przemysłowych,
- mycia pojazdów mechanicznych,
- urządzenia parkingów, obozowisk oraz kąpielisk,
- lokalizowania nowych ujęć wody,
- lokalizowania cmentarzy oraz grzebanie zwłok zwierzęcych,
- wydobywania kopaliny,
- wykonywania odwodnień budowlanych lub górniczych,
- lokalizowania budownictwa mieszkalnego oraz turystycznego,
- używania samolotów do przeprowadzania zabiegów rolniczych,
- wykonywania pryzm kiszonkowych,
- chowu lub hodowli ryb, ich dokarmiania lub zanęcania,
- pojenia oraz wypasania zwierząt,
- wydobywania kamienia, żwiru, piasku oraz innych materiałów, a także wycinania roślin,

- z wód lub brzegu,
- uprawiania sportów wodnych,
- użytkowania statków o napędzie spalinowym.

Na właścicieli gruntów położonych na terenie ochrony pośredniej może być nałożony obowiązek stosowania odpowiednich upraw rolnych lub leśnych, a także zlikwidowania nieczynnych studni oraz, na ich koszt, ognisk zanieczyszczeń wody.

Celem zapewnienia ochrony środowiska przyrodniczego zabrania się wprowadzania ścieków:

- bezpośrednio do poziomów wodonośnych wód podziemnych;
- do wód powierzchniowych oraz do ziemi:
  - jeżeli byłoby to sprzeczne z warunkami wynikającymi z utworzenia obszarów chronionych, ustanowionych na podstawie ustawy z dnia 16 października 1991 r.
  - ochronie przyrody, stref oraz ustanowionych obszarów ochronnych;
  - w obrębie kąpielisk, plaż publicznych nad wodami oraz w odległości mniejszej niż 1 km od ich granic;
- do wód stojących;
- do jezior oraz do ich dopływów, jeżeli czas dopływu ścieków do jeziora byłby krótszy niż jedna doba;
- do ziemi, jeżeli stopień oczyszczenia ścieków lub miąższość warstwy gruntu nad zwierciadłem wód podziemnych nie stanowi zabezpieczenia tych wód przed zanieczyszczeniem.

Dostawca ścieków przemysłowych wprowadzanych do urządzeń kanalizacyjnych jest obowiązany do:

- niezwłocznego powiadomienia właściciela urządzeń kanalizacyjnych o awarii powodującej zrzut niebezpiecznych substancji do urządzeń kanalizacyjnych, w celu podjęcia odpowiednich przedsięwzięć zmniejszających skutki awarii;
- instalowania niezbędnych urządzeń podczyszczających ścieki przemysłowe i prawidłowej eksploatacji tych urządzeń;
- umożliwienia właścicielowi urządzeń kanalizacyjnych dostępu w każdym czasie do miejsc kontroli ilości i jakości ścieków przemysłowych wprowadzanych do tych urządzeń oraz przeprowadzania kontroli sieci i urządzeń do podczyszczania ścieków będących własnością odbiorcy usług;
- wewnętrznej kontroli przestrzegania dopuszczalnych ilości i natężeń dopływu ścieków przemysłowych oraz ich wskaźników zanieczyszczenia, w szczególności gdy wprowadzane ścieki przemysłowe stanowią więcej niż 10% wszystkich ścieków komunalnych dopływających do oczyszczalni oraz gdy zanieczyszczenie w ściekach przemysłowych może stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa lub zdrowia osób obsługujących urządzenia kanalizacyjne lub bezpieczeństwa konstrukcji budowlanych i wyposażenia technicznego urządzeń kanalizacyjnych lub procesu oczyszczania ścieków;

- udostępniania wyników wewnętrznej kontroli właścicielowi urządzeń kanalizacyjnych oraz informacji na temat posiadanych urządzeń podczyszczających ścieki, a także rodzaju i źródeł substancji niebezpiecznych wprowadzanych do ścieków;
- zainstalowania urządzeń pomiarowych służących do określania ilości i jakości ścieków przemysłowych na żądanie właściciela urządzeń kanalizacyjnych, jeżeli takie wymaganie jest uzasadnione możliwością wystąpienia zagrożenia dla bezpieczeństwa lub zdrowia osób obsługujących urządzenia kanalizacyjne lub bezpieczeństwa konstrukcji budowlanych i wyposażenia technicznego urządzeń kanalizacyjnych lub procesu oczyszczania ścieków.

6.6.3. Podstawowe obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska w sferze emisji zanieczyszczeń do atmosfery

Ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości, w szczególności przez:

- utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów lub co najmniej na tych poziomach;
- zmniejszenie poziomów substancji w powietrzu, co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane (art. 85 Prawo ochrony środowiska).

Rozporządzenie z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie wprowadzenia do powietrza substancji zanieczyszczających z procesów technologicznych i operacji technicznych określa:

- dopuszczalne do wprowadzenia do powietrza ilości i rodzaje substancji zanieczyszczających z procesów technologicznych i operacji technicznych;
- warunki uznawania dopuszczalnych ilości i rodzajów substancji zanieczyszczających za dotrzymane;
- czas obowiązywania do wprowadzenia do powietrza ilości i rodzajów substancji zanieczyszczających z procesów technologicznych i operacji technicznych oraz warunków uznawania dopuszczalnych ilości i rodzajów substancji zanieczyszczających za dotrzymane;
- postępowanie w przypadku zakłóceń w procesach technologicznych i operacji technicznych;
- urządzenia techniczne konieczne ze względu na wymagania środowiska;
- przypadki, w których niezbędne jest prowadzenie pomiarów stężeń substancji zanieczyszczających w gazach odlotowych i zakres tych pomiarów.

Wprowadzenie do powietrza gazów lub pyłów z instalacji wymaga pozwolenia. Obowiązek uzyskania pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza nie dotyczy m.in. następujących instalacji (art. 220 Prawa ochrony środowiska):

- z których wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza odbywa się w sposób nieorganizowany, bez pośrednictwa przeznaczonych do tego celu środków technicznych;
- wentylacji grawitacyjnych;
- energetycznych:
  - opalanych węglem kamiennym o łącznej nominalnej mocy do MWt,

- opalanych koksem, drewnem, słomą, olejem napędowym i opałowymi o łącznej nominalnej mocy do 10 MWt;
- opalanych paliwem gazowym o łącznej nominalnej mocy do 15 MWt;
- innych niż energetyczne o łącznej nominalnej mocy do 1 MWt, opalanych węglem kamiennym, koksem;
- stosowanych na fermach hodowlanych, z wyłączeniem instalacji zaliczonych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
- stosowanych w młynach spożywczych.

6.6.4. Podstawowe obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska w sferze emisji hałasu

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez:

- utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie;
- zmniejszenia poziomu hałasu, co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany (art. 112 Prawa ochrony środowiska).

Zgodnie z przepisami Prawa ochrony środowiska podstawowym obowiązkiem użytkowników środowiska jest zaniechanie czynności powodujących hałas bądź stosowanie odpowiednich środków technicznych lub organizacyjnych zapobiegających powstawaniu i przenikaniu hałasu do środowiska. Oceny warunków akustycznych środowiska dokonuje na podstawie pomiarów hałasu starosta powiatu.

Szczególne znaczenie dla oceny hałasu w środowisku mają przepisy prawa miejscowego, w tym głównie ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które winny uwzględniać potrzeby ochrony przed hałasem. Rozstrzygnięcia organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego nie mogą bowiem naruszać ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczących ochrony środowiska.

Zgodnie z art. 13 Ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska, wojewódzki inspektor ochrony środowiska może:

- nałożyć obowiązek podjęcia działań zmierzających do usunięcia w określonym terminie przyczyn szkodliwego oddziaływania na środowisko;
- wymierzyć karę pieniężną;
- wstrzymać działalność powodującą naruszenie wymagań ochrony środowiska.

Pozwolenie na emitowanie hałasu do środowiska jest wymagane, gdy hałas przekracza dopuszczalny poziom. Pozwolenie to nie jest wymagane, gdy hałas powstaje w związku z eksploatacją dróg, linii kolejowych, linii tramwajowych, lotnisk oraz portów lub z działalnością osoby fizycznej nie będącej przedsiębiorcą (art. 230 Prawa ochrony środowiska).

Ocena stanu akustycznego środowiska i obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska. Na potrzeby oceny stanu akustycznego środowiska starosta sporządza, co 5 lat mapy akustyczne, które pozwolą wyodrębnić tereny zagrożone hałasem. Pierwsze mapy winny być sporządzone do końca 2004 r. Dla terenów zagrożonych hałasem będą uchwalane przez rady powiatu programy ochrony środowiska przed hałasem, określające przedsięwzięcia, których celem będzie dostosowanie poziomu hałasu do dopuszczalnego.

6.6.5 Podstawowe obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska w sferze emisji pól elektromagnetycznych

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez:

- utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach;
- zmniejszenie poziomów pól elektromagnetycznych, co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane (art. 121 Prawa ochrony środowiska).

Pola i fale elektromagnetyczne oraz smog elektromagnetyczny (SEM) otacza środowisko przyrodnicze zewsząd. Wytwarzają je urządzenia domowe, telefony komórkowe, kable energetyczne, a zwłaszcza linie wysokiego napięcia, stacje transformatorowe, stacje nadawcze, itp.

Smog elektromagnetyczny to różnego rodzaju pola nakładające się na siebie. Wielu naukowców twierdzi, że szkodliwe działanie smogu elektromagnetycznego jest takie, jak suma wszystkich innych zanieczyszczeń emitowanych do środowiska. Panuje wśród nich przekonanie, że to właśnie smog elektromagnetyczny odpowiada za większość tzw. chorób cywilizacyjnych.

W krajach Unii Europejskiej wydano akty prawne, które nakazują pracodawcy ochronę pracowników obsługujących komputery przed pulsującym promieniowaniem elektromagnetycznym (PPEM) – emitowanym przez lampy w nich zainstalowane. Przed PPEM powinno się zabezpieczać (stosowanie obudowy ekranującej oraz anten pochłaniających) w pierwszej kolejności te miejsca, gdzie z monitorów można korzystać w dzień. Największe zagrożenia są ze strony pola elektromagnetycznego wielkiej częstotliwości, dlatego powinno się stosować skuteczną ochronę przed nimi. W strefie dużego promieniowania powinna być określona przestrzeń, w której przebywanie ludzi jest zabronione lub dozwolone w ograniczonym czasie.

7. MONITORING I ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM ORAZ PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA

Na szczeblu gmin zarządzanie środowiskiem i programem ochrony środowiska odbywać się będzie poprzez samorząd gminy oraz przez instytucje mu podlegające.

Realizację założonych celów i zadań (priorytetów) w programie można, między innymi, uzyskać poprzez:

- eksploatację instalacji i urządzeń zgodnie z wymaganiami ochrony środowiska;
- przestrzeganie wymagań dotyczących ochrony środowiska;
- eksploatowanie instalacji i urządzeń w taki sposób, aby nie następowało przekroczenie standardów emisyjnych;
- modernizowanie istniejących instalacji i urządzeń w celu dostosowania ich do obowiązujących standardów;
- stosowanie technologii w nowo uruchomionych lub zmienionych w sposób istotny instalacjach i urządzeniach spełniających wymagania dotyczące ochrony środowiska;
- wdrażanie technologii bezodpadowych i mało odpadowych;
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska;
- stosowanie zasady zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska do sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz planów przestrzennego zagospodarowania terenu;
- kontrolowanie w zakresie gospodarczego wykorzystania środowiska;
- edukację ekologiczną;
- stałe badania z zakresu ochrony środowiska;
- informowanie oraz kształtowanie, zwłaszcza przez środki masowego, przekazu pozytywnego stosunku społeczeństwa do ochrony środowiska.

Oddziaływanie Gminy na środowisko naturalne może być:

Bezpośrednie, jak w przypadku:

- zużycia energii, wody i innych materiałów przez pracowników urzędu,
- recyklingu odpadów biurowych,
- transport pracowników,
- emisja zanieczyszczeń do atmosfery

Pośrednie, jak w przypadku:

- gospodarki komunalnej i mieszkaniowej,
- zaopatrzenia mieszkańców w wodę,
- odprowadzania ścieków,
- gospodarki odpadami,
- edukacji ekologicznej,

Na szczeblu gminy zarządzanie i gospodarowanie środowiskiem może odbywać się takim instrumentem jak:

- uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- uchwalanie budżetu gminy,
- uchwalanie planów gospodarczych i rozwojowych mikroregionu,
- ustalanie zakresu działań pomocniczych jednostek gminnych,

- uchwalanie podatków i opłat lokalnych w tym, np. stawek za usuwanie i unieszkodliwianie odpadów,
- podejmowanie decyzji odnośnie współpracy z innymi jednostkami jak, np. tworzenie związku gmin, itp.,
- nakazywanie czynności ograniczających uciążliwość dla środowiska,
- kary pieniężne za samowolne usuwanie drzew i krzewów,
- wydawanie zezwoleń na usuwanie drzew i krzewów,
- ustanawianie ograniczeń czasu pracy lub korzystania z urządzeń uciążliwych dla środowiska,
- określanie warunków i wymagań wobec osób hodujących zwierzęta domowe w zakresie bezpieczeństwa i czystości w miejscach publicznych,
- nakazywanie wykonania zabezpieczeń wody przed zanieczyszczeniem i zakaz odprowadzania ścieków bez pozwolenia wodnoprawnego.

7.1 Instrumenty zarządzania środowiskiem

7.1.1. Instrumenty prawne

Jednym z podstawowych instrumentów prawnych są pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii.

Zgodnie z art. 180 ustawy Prawo ochrony środowiska eksploatacja instalacji powodująca:

- wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza;
- wprowadzanie ścieków do wód lub ziemi;
- wytwarzanie odpadów;
- emitowanie hałasu;
- emitowanie pól elektromagnetycznych;

jest dozwolona po uzyskaniu pozwolenia, jeżeli jest ono wymagane.

Udzielanie większości pozwoleń jest w kompetencji starosty. Udzielane mogą być także pozwolenia zintegrowane. Pozwolenia zintegrowane wymaga instalacja, której funkcjonowanie, ze względu na rodzaj i skalę prowadzonej w niej działalności, może powodować znaczne zanieczyszczenia poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska w całości (art. 201).

Innymi instrumentami prawnymi są:

- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- oceny oddziaływania na środowisko (projekty strategii, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystania terenu);
- raporty oddziaływania przedsięwzięcia inwestycyjnego na środowisko;
- przeglądy ekologiczne;
- decyzje zatwierdzające program gospodarki odpadami;

- koncesje geologiczne wydawane na rozpoznanie i eksploatację surowców mineralnych,
- pozwolenia na korzystanie ze środowiska, np. pozwolenia wodno – prawne;
- ograniczanie sposobu korzystania z nieruchomości;
- monitoring środowiska;
- stosowanie szczególnych instrumentów prawnych wobec zakładów stwarzających zagrożenia wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (art. 248 – 271).

7.1.2. Instrumenty finansowo - prawne

Zgodnie z art. 272 ustawy Prawo ochrony środowiska, środki finansowo – prawne ochrony środowiska stanowią w szczególności:

- opłata za korzystanie ze środowiska;
- administracyjna kara pieniężna;
- zróżnicowanie stawki podatków i innych danin publicznych służące celom ochrony środowiska.

Opłata za korzystanie ze środowiska jest ponoszona za (art. 273):

- wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza;
- wprowadzanie ścieków do wód lub ziemi;
- pobór wód;
- składowanie odpadów.

Inne instrumenty finansowe, które pozwalają na właściwe zarządzanie środowiskiem to:

- środki z budżetu państwa i samorządów;
- pożyczki i dotacje z funduszy ochrony środowiska,
- pożyczki i dotacje z innych funduszy działających na rzecz ochrony środowiska, np. Ekofunduszu;
- ulgi w podatkach i opłatach;
- opłaty podwyższone nakładane na użytkowników środowiska np. w przypadku braku wymaganego pozwolenia;
- administracyjne kary pieniężne, które wymierza, w drodze decyzji, wojewódzki inspektor ochrony środowiska np. za przekroczenie określonych w pozwoleniach ilości pyłów wprowadzonych do powietrza;
- odraczanie, zmniejszanie oraz umarzanie podwyższonej opłaty za korzystanie ze środowiska oraz administracyjnych kar pieniężnych, np. gdy usunięte zostały przyczyny ponoszenia opłat i kar;
- odpowiedzialność cywilna, np. gdy poprzez bezprawne oddziaływanie na środowisko spowodowane zostały szkody w tym środowisku;
- odpowiedzialność karna, np. za nieprzestrzeganie ograniczeń, nakazów lub zakazów;
- odpowiedzialność administracyjna, np. jeżeli podmiot korzystający ze środowiska negatywnie oddziałuje na to środowisko.

7.1.3. Instrumenty społeczne

Ogólna charakterystyka instrumentów społecznych zarządzania i kształtowania ochrony środowiska zawarta jest w art. 31 Prawa ochrony środowiska, w którym stwierdza się, że każdy ma prawo składania uwag i wniosków w postępowaniu prowadzonym z udziałem społeczeństwa. Organizacje ekologiczne, jednostki pomocnicze samorządu gminnego, samorząd pracowniczy, jednostki ochotniczych straży pożarnych oraz związki zawodowe mogą współdziałać w dziedzinie ochrony środowiska z organami administracji (art. 38).

W „Agendzie 21” zaleca się między innymi:

- zapewnienie akceptacji społecznej dla realizowania polityki środowiskowej;
- udział społeczności lokalnej w podejmowaniu decyzji.

Realizując ideę zrównoważonego rozwoju, przede wszystkim należy zwrócić uwagę na:

- umożliwienie podejmowania istotnych dla społeczności decyzji na szczeblu lokalnym, przy wspieraniu tych działań przez władze powiatu;
- umożliwienie szerszego współuczestniczenia społeczności lokalnej w zarządzaniu gminą i powiatem;
- rozszerzanie współpracy sektora publicznego i prywatnego w celu rozwoju infrastruktury związanej z ochroną środowiska.

Bardzo ważne instrumenty społeczne w zarządzaniu środowiskiem to także:

- komunikacja ze społeczeństwem;
- tworzenie partnerstwa dla zrównoważonego (ekorozwoju) powiatu;
- edukacja ekologiczna;
- monitoring społeczny.

Właściwe zarządzanie środowiskiem, przy wykorzystaniu instrumentów społecznych, wymaga możliwie jak najszerszej współpracy władz samorządowych gminy ze społeczeństwem. Dotyczy to głównie uczestnictwa społeczeństwa w podejmowaniu kluczowych decyzji, w tym decyzji mogących mieć znaczący wpływ na środowisko przyrodnicze. Jednymi ze skuteczniejszych form komunikowania się władz samorządowych ze społeczeństwem jest prowadzenie szeroko pojętej kampanii informacyjnej oraz bezpośrednia aktywność przedstawicieli życia społecznego w budowaniu partnerstwa dla zrównoważonego rozwoju powiatu.

Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju to rodzaj społecznego lobby, działającego w obszarze związanym z ochroną środowiska. Władze gminy powinny dla tego rodzaju partnerstwa pełnić rolę inicjującą, koordynującą i wdrażającą.

Działania edukacyjne realizowane mogą być w różnych formach i na różnych poziomach. Edukacja ta powinna być prowadzona w szczególności dla:

- lokalnych liderów;
- pracowników administracji samorządowej;
- nauczycieli;
- członków pozarządowych organizacji ekologicznych;
- młodzieży szkolnej;
- kadry kierowniczej i pracowników administracji zakładów produkcyjnych;
- pracowników lokalnych mediów.

Monitorowanie odczuć społecznych jest trudne do oceny i niewymierne. Podstawowymi miernikami tych odczuć są przede wszystkim badania opinii społecznej. Mogą też być prowadzone specjalistyczne badania dotyczące udziału społeczności lokalnej w działaniach w zakresie zarządzania i poprawy stanu środowiska. Jedną z metod zbierania ocen dotyczących efektów wynikających z realizacji programu mogą być spotkania organizowane w formie tzw. warsztatów, które powinny być prowadzone przez doświadczonych trenerów.

Wskaźnikami odczuć społecznych może także być:

- aktywny udział społeczności lokalnej, głównie liderów lokalnych w działaniach na rzecz ochrony środowiska;
- ilość i poziom interwencji dotyczących spraw związanych z ochroną środowiska;
- liczba i aktywność obywateli w szkoleniach edukacyjnych.

Zgodnie z art. 18 ustawy Prawo ochrony środowiska Rada Gminy uchwała Program ochrony środowiska, przyjmując go na 4 lata, z tym, że przewidziane w nim działania w perspektywie obejmują kolejne 4 lata (art. 14 ust. 2). Projekt programu ochrony środowiska jest opiniowany przez Starostwo Powiatowe. Z wykonania Programu Zarząd gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia Radzie Gminy. W raporcie powinien być przedstawiony stan zaawansowania z realizacji przyjętych w programie priorytetów (zadań) oraz efekty rzeczowe i efekty w postaci zmniejszenia obciążenia zanieczyszczenia środowiska na obszarze gminy. Ponadto powinna być zawarta w nim ocena zmian zachodzących w środowisku w wyniku realizacji programu. Powinny być także określone zagrożenia w jego realizacji i ewentualne wynikające stąd zagrożenia dla środowiska przyrodniczego.

7.2. Monitoring programu

Monitorowanie stanu środowiska dostarczać będzie podstawowych informacji o wynikach wdrażania Programu. Cele mogą być zestawione z wynikami, co daje możliwości oceny osiągnięcia postępów realizacji celi nadrzędnych.

Najważniejszym wskaźnikiem osiągnięć władz jest monitorowanie stopnia realizacji zadań. Co roku przygotowany powinien być plan działań. Pod koniec każdego roku konieczne będzie monitorowanie postępu ich wdrażania. W przypadku braku realizacji zadań, należy znaleźć tego przyczynę i próbować ją wyeliminować, bądź przeformułować cel w oparciu o

nabyte doświadczenia i nowe uwarunkowania. Pomiar stopnia realizacji celów Programu będzie odbywał się poprzez mierniki. Będą to mierniki związane z poszczególnymi celami (tabela poniżej). Niektóre z mierników będą parametrami stanu środowiska w sytuacji, gdy cel Programu odnosi się do zasobu środowiskowego.

7.2.1. Mierniki realizacji programu dla gminy Przybiernów

CEL	MIERNIKI
Cel 1. Gospodarka wodno – ściekowa	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wody pitnej, ➤ poprawa niezawodności dostaw, ➤ zmniejszenie zużycia wody, ➤ zmniejszenie ilości awaryjności urządzeń dostarczających wodę, ➤ zwiększenie ilości odbiorców wody pitnej dostarczanej systemem sieci wodociągowej, ➤ osiągnięcie wysokiego stopnia oczyszczania, ➤ zmniejszenie dopływu zanieczyszczeń do zbiorników, ➤ poprawa jakości wód powierzchniowych, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ jakość wody pitnej i przeznaczonej dla celów przemysłowych oraz rolnych, ➤ jakość wód powierzchniowych, ➤ ilość (odsetek do ogółu mieszkańców) odbiorców korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, ➤ zanieczyszczenia z produkcji rolnej, np. badanie zanieczyszczeń gleb i wód w rowach melioracyjnych, ➤ procent redukcji związków biogenych w ściekach odprowadzanych z oczyszczalni,
Cel 2. Gospodarka odpadami	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ ograniczenie ilości powstających odpadów, <ul style="list-style-type: none"> - objęcie do końca 2006 roku zorganizowanego odbioru odpadów wszystkich mieszkańców gminy, ➤ rozwój selektywnej zbiórki odpadów u źródła powstawania, ➤ edukacja ekologiczna w zakresie gospodarki odpadami, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ilość wytwarzanych odpadów komunalnych, w tym w przeliczeniu na jednego mieszkańca (ton/rok/mieszkańcy), ➤ ilość miejscowości gdzie stosuje się selektywną zbiórkę odpadów komunalnych u źródła, ➤ ilość odpadów odzyskanych z selekcji u źródła, ➤ ilość odpadów wykorzystywanych gospodarczo, ➤ ilość wytwarzanych odpadów przemysłowych, ➤ ilość wykorzystywanych i składowanych odpadów przemysłowych, ➤ ilość wytworzonych odpadów niebezpiecznych,
Cel 3. Poprawa jakości środowiska (powietrze, hałas, promieniowanie elektromagnetyczne)	

<ul style="list-style-type: none"> ➤ zmniejszenie nośników energii, zwłaszcza węgla kamiennego poprzez jego spalanie, ➤ ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza atmosferycznego, ➤ ograniczenie negatywnego oddziaływania hałasu, ➤ ochrona przed ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym, zwłaszcza wzdłuż linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ poziom zanieczyszczenia powietrza, oceniany zwłaszcza w Będzinie, ➤ poziom emisji hałasu w Będzinie przy drodze krajowej nr 11 ➤ poziom promieniowania elektromagnetycznego wzdłuż linii wysokiego napięcia , ➤ ilość (powierzchnia) zakładanych pasów zieleni izolacyjnej, zwłaszcza wzdłuż drogi krajowej Nr 11,
Cel 4. Racjonalizacja użytkowania surowców	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ zaniechanie poszukiwania złóż na obszarach cennych ze względu na walory przyrodnicze, ➤ zwiększenie lesistości gminy, ➤ zakładanie na użytkach rolnych plantacji roślin przeznaczonych na cele energetyczne, ➤ rozwój energetyki opartej o odnawialne źródła energii, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rodzaj i ilość eksploatowanych złóż, ➤ ilość (powierzchniowo) nasadzeń leśnych, ➤ ilość (powierzchniowo) zakładanych lasów na użytkach rolnych, ➤ rodzaj i ilość zakładanych plantacji roślin z przeznaczeniem na cele energetyczne, ➤ ilość energii wytworzonej ze źródeł odnawialnych i jej udział w ogólnym bilansie energii,
Cel 5. Ochrona powierzchni ziemi	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ ochrona gleb przed erozją, ➤ rekultywacja gleb i terenów zdegradowanych, ➤ ochrona gleb przed nadmierną intensyfikacją produkcji, m.in. poprzez stosowanie znacznej ilości nawozów i środków ochrony roślin, ➤ ochrona gleb przed niewłaściwym stosowaniem nawozów płynnych, zwłaszcza gnojowicy świńskiej, ➤ przywracanie naturalnych walorów wyrobiskom poeksploatacyjnym, ➤ przywracanie naturalnych walorów wyrobiskom poeksploatacyjnym, ➤ utworzenie nowych obszarów chronionych, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ilość (powierzchnia) gleb narażonych na erozję, ➤ ilość (powierzchnia) nasadzeń drzew i krzewów na terenach gdzie gleby narażone są na erozję, ➤ powierzchnia zdegradowanych gleb, ➤ powierzchnia gleb zrekultywowanych, ➤ udział powierzchni zdegradowanej do zrekultywowanej w ciągu roku, ➤ ilość stosowanych nawozów w przeliczeniu na powierzchnię, w gospodarstwach rolnych, ➤ ilość zużywanych środków ochrony roślin w gospodarstwach rolnych, ➤ powierzchnia zrekultywowanych wyrobisk, ➤ powierzchnia zrekultywowanych nieczynnych składowisk odpadów, ➤ powierzchnia obszarów chronionych i ich udział w powierzchni ogólnej,

Cel 6. Racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ zwiększenie obszarów chronionych, ➤ zwiększenie lesistości gminy, ➤ dostosowanie ochrony przyrody do przepisów UE, ➤ przywracanie naturalnych walorów, zwłaszcza na obszarach cennych rolniczo, ➤ ograniczenie degradacji gleb, ➤ ochrona gatunków najwyższej jakości, ➤ zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ udział obszarów chronionych do powierzchni ogółem, ➤ wielkość powierzchni lasów, w tym struktura gatunkowa, ➤ stan zdrowotności lasów oceniany przez służbę leśną, ➤ wielkość powierzchni lasów zakładanych na użytkach rolnych, ➤ wielkość powierzchni zalesień pasmowych wzdłuż rzek w gminie, ➤ wielkość powierzchni zadrzewień nieużytków śródpolnych,
Cel 7. Edukacja świadomości ekologicznej – edukacja ekologiczna	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wzrost świadomości ekologicznej wśród mieszkańców gminy, ➤ zwiększenie społecznej akceptacji dla realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska, ➤ kształtowanie odpowiednich postaw w stosunku do przyrody i ludzi, ➤ zwiększenie dbałości o stan środowiska w gminie, ➤ wzrost aktywności społeczności lokalnych na rzecz realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych z zakresu ochrony środowiska, ➤ poprawa stanu środowiska przyrodniczego w gminie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ liczba prowadzonych szkoleń i ilość uczestników, ➤ liczba zajęć praktyczno – dydaktycznych z wybranymi klasami szkół podstawowych, ➤ nakład materiałów informacyjnych (broszur, ulotek), ➤ wielkość nakładów finansowych na edukację ekologiczną, ➤ badanie opinii społecznej, ➤ liczba zajęć praktyczno – dydaktycznych z wybranymi klasami szkół podstawowych,

8. PLAN DZIAŁAŃ I SZACUNKOWE KOSZTY REALIZACJI „PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY PRZYBIERNÓW W LATACH 2004-2007” ORAZ PLAN DZIAŁAŃ DO ROKU 2015

Szacunek kosztów związanych z planowaną realizacją programu ochrony środowiska przeprowadzono na podstawie dostępnych dokumentów planistycznych oraz analizy:

- poniesionych nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska w latach ubiegłych,
- gminnego planu inwestycyjnego,

- strategii rozwoju gminy

W szacunku kosztów realizacji programu nie uwzględniono nakładów na zadania o charakterze ponadgminnych i ponadpowiatowym, m.in. takie jak inwestycje komunikacyjne czy inwestycje przeciwpowodziowe.

Szacunkowe koszty realizacji programu w latach 2004-2007 przedstawiono w poniższej tabeli

8.1. Plan działań w okresie krótkoterminowym 2004 – 2007

Lp.	Nazwa działania	Okres realizacji	Szacunkowy koszt	Jednostki i podmioty realizujące	Źródła finansowania
1.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Zabierzewo, Przybiernów, Rokita, Moracz, Czarnogłowy, Derkacz, Włodzisław i Świątoszówko	2004-2006	20 mln	Gmina	Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW Fundusze UE, Pożyczki, Kredyty
2.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Miodowice, Rzysztowo, Kartlewo i Brzozowo	2005	11 mln	Gmina	j.w.
3.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Leszczna, Świątoszewa, Łoźnica, Budzieszewice, Dżisnej, Babigoszczy, Sobieszewo, Dżieszkowo i Żychlikowo	2006-2008	8 mln	Gmina	j.w.
4.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Zabierzewie	2004-2006	750 tys.	Gmina	j.w.
5.	Budowa nowych oczyszczalni ścieków w Leszcznie, Świątoszewie i Łoźnicy	2006-2008	1400 tys.	Gmina	j.w.
6.	Budowa wodociągów w miejscowościach Łoźnica, Budzieszewice, Sobieszewo, Dżieszkowo, Dżisna, Babigoszcz i Żychlikowo	2005-2007	1200 tys.	Gmina	j.w.

7.	Budowa stacji wodociągowych w Łoźnicy i Babigoszcz	2005-2007	900 tys.	Gmina	j.w.
8.	Utworzenie Gminnego Punktu Zbioru Odpadów Niebezpiecznych (GPOZN)	2004-2006	500 tys.	Gmina	Środki budżetowe, WFOŚiGW
9.	Opracowanie planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa w gminie	2004-2005	50 tys.	Gmina	Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW
10.	Opracowanie gminnego programu rozwoju energetyki opartej o surowce odnawialne	2004-2005	20 tys.	Gmina	Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW
11.	Inwentaryzacja zdegradowanych gleb	2004-2006	10 tys.	Gmina	Fundusze UE, ANR, ARiMR
12.	Opracowanie programu rekultywacji gleb	2004-2006	30 tys.	Gmina	Fundusze UE, ANR, ARiMR
13.	Program zalesień dla gleb erodowanych	2004-2006	30 tys.	Gmina, Lasy Państwowe	Fundusze UE, ANR
14.	Powołanie przy Urzędzie Gminy Gminnego Punktu Edukacji Ekologicznej	2004	10 tys.	Gmina	Środki budżetowe
15.	Utworzenie w Urzędzie Gminy elektronicznej bazy danych dotyczącej stanu środowiska w gminie	2004-2007	10 tys.	Gmina	Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW, Fundusze UE, Fundacje
16.	Opracowanie programu edukacji ekologicznej	2004-2005	30 tys.	Gmina	Środki budżetowe, WFOŚiGW, PFOŚiGW

8.2. Plan działań w okresie długoterminowym 2004 – 2015

Rok	Zadanie	Jednostka Odpowiedzialna
2007-2009	Budowa gazociągu średniego ciśnienia Moracz – Łoźnica	Gmina
2007-2009	Gazyfikacja miejscowości Świętoszewko, Świętoszewo, Żychlikowo, Łoźnica, Budzieszewice, Dżisna i	j.w.

	Babigoszcz	
2004-2015	Modernizacja drogi krajowej nr 3 do parametrów drogi ekspresowej	GDDKiA
2004-2010	Budowa obejścia miejscowości Brzozowo	ZZDW
2004-2012	Budowa węzłów drogowych częściowo bezkolizyjnych w miejscowościach Brzozowo, Przybiernów, Babigoszcz	ZZDW
2004-2015	Poprawa nawierzchni ulic w miejscowości Przybiernów	Gmina
Ciągły do 2015	Zakładanie pasów zieleni	Gmina
2006-2010	Usprawnienie oświetlenia dróg oraz ulic z wykorzystaniem rozwiązań energooszczędnych w Przybiernowie oraz na terenach wiejskich	Gmina
2007-2010	Wykonanie termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej oraz usługowych, jak również budynków mieszkalnych w Przybiernowie	Gmina, Wspólnoty mieszkaniowe, Właściciele obiektów
2007-2012	Wprowadzenie upraw tzw. roślin energetycznych na terenie gminy docelowo na powierzchni około 400 ha	Gmina, Partnerstwo Publiczno-Prywatne, Podmioty gospodarcze
2008-2012	Modernizacja istniejących systemów grzewczych według najlepszych dostępnych technologii z wykorzystaniem energii wytwarzanej w skojarzeniu (energia elektryczna razem z energią cieplną) w oparciu o odnawialne źródła energii	Wytwórcy energii cieplnej
2007-2012	Modernizacja systemu zaopatrzenia w energię elektryczną według najlepszych dostępnych technologii	Operatorzy dystrybucji energii elektrycznej
Ciągły do 2015	Badanie pola elektromagnetycznego stacji bazowych telefonii komórkowej, wież linii cyfrowej	Operatorzy telefonii komórkowej
2007-2012	Budowa elektrowni wiatrowych o łącznej mocy ok. 10 MW	Gmina
2007-2010	Opracowanie wariantowego programu dla zintegrowanego systemu wykorzystania odnawialnych źródeł energii (energia słoneczna, pompy ciepłe, energia geotermalna, gaz wysypiskowy, biomasa)	Gmina
Ciągły do 2015	Opracowanie zasad dotyczących zalesienia gruntów porolnych z uwzględnieniem potrzeb ochrony różnorodności biologicznej oraz zachowania korytarzy ekologicznych	Gmina, Lasy Państwowe

Ciągły do 2015	Upowszechnianie stosowania zasad gospodarowania, zawartych w kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej. Upowszechnianie zakładania gospodarstw ekologicznych.	Gmina
Ciągły do 2015	Opracowanie programu zadrzewień i zakładania roślinnych pasów ochrony, zwłaszcza wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Prowadzić zalesienia pasmowe nieużytków śródpolnych	Gmina, Zarządcydróg, użytkownicy środowiska
2005-2015	Utworzenie nowych rezerwatów	Gmina
2005-2015	Utworzenie obszarów chronionego krajobrazu	Gmina
Ciągły do 2015	Organizowanie przez szkoły we współpracy z Kuratorium Oświaty konkursów, prelekcji, wystaw, wycieczek, wystaw dotyczących zapoznania się z praktycznymi zasadami ochrony środowiska	Gmina, Kuratorium Oświaty
2005-2015	Opracowanie mapy akustycznej drogi krajowej nr 3 przebiegającej w granicach gminy Przybiernów wraz z jej ciągłą aktualizacją	Gmina, IOŚ i WIOŚ, GDDKiA
Ciągły do 2015	Systematyczne prowadzenie badań społecznych	Gmina, Organizacje społeczne
Ciągły do 2015	Systematyczna kontrola wielkości natężenia pól elektromagnetycznych wokół napowietrznych linii przesyłowych oraz wież i stacji telefonii komórkowej	Gmina, Operatorzy telefonii komórkowej
Ciągły do 2015	Systematyczne wykonywanie analiz stanu czystości powietrza zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5.12.2002 r.	Gmina
Ciągły do 2015	Systematyczna kontrola wód powierzchniowych, gruntowych oraz podziemnych, a także roślin i użytków ekologicznych będących pod ścisłą ochroną	Gmina, WIOŚ, Lasy Państwowe

9. LITERATURA

Akty prawne

- Ustawa z 16 kwietnia 2004 r., o ochronie przyrody (Dz. U. Z 2004, Nr 92, poz. 880);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627) wraz z późniejszymi zmianami;
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628);
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085) wraz z późniejszymi zmianami;
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229);
- Ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o zmianie ustawy - Prawo ochrony środowiska i ustawy - Prawo wodne (Dz. U. Nr 233, poz. 1957);

- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu porządku i czystości w gminach (Dz. U. Nr 132, poz. 622);
- Dyrektywa Rady 75/442/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. w sprawie odpadów ze zmianami (tzw. dyrektywa ramowa);
- Decyzja Komisji 94/3/WE z dnia 20 grudnia 1993 r. ustanawiająca listę odpadów;
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994, Prawo geologiczne i górnicze wg stanu prawnego na 1 stycznia 2002 r. (Dz. U. Nr 100, poz. 1190);
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2002 r. w sprawie sposobu udostępniania informacji o środowisku. (Dz. U. Nr 176, poz. 1453);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lutego 2001 r. w sprawie stawek opłat za udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie. (Dz. U. Nr 16, poz. 183);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001 r. w sprawie złóż wód podziemnych zaliczonych do solanek, wód leczniczych i termalnych oraz innych złóż kopali leczniczych, a także zaliczenia kopalin pospolitych z określonych złóż lub jednostek geologicznych do kopali podstawowych (Dz. U. Nr 156, poz. 1815);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie projektów prac geologicznych (Dz. U. Nr 153, poz. 1777);
- Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 marca 1997 r. w sprawie badań statystycznych dotyczących ochrony środowiska, gospodarki wodnej i geologii (M.P. Nr 25, poz. 242);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 10 grudnia 2001 r. w sprawie rejestru obszarów górniczych. (Dz. U. Nr 148, poz. 1660).
- Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 15 października 2002 r. w sprawie wysokości stawek opłat za korzystanie ze środowiska na rok 2003. (M.P. Nr 49, poz. 715).
- Rezolucja Sejmu Rzeczypospolitej z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie wzrostu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych (M.P. Nr 25, poz. 365).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. (Dz. U. Nr 230, poz. 1934);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych, albo środowiska jako całości (Dz. U. Nr 122, poz. 1055);
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 maja 2003 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku zakupu energii elektrycznej i ciepła z odnawialnych źródeł energii oraz energii elektrycznej wytwarzanej w skojarzeniu z wytwarzaniem ciepła (Dz. U. Nr 104, poz. 971),
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. w zakresie ustalenia kategorii obszarów proponowanych do ochrony;
- Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska z dnia 6 kwietnia 1995 r. w sprawie określenia listy gatunków rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową (Dz.

U. Nr 130/01, poz. 1232 – ANEKS);

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z 14 sierpnia 2001 r. w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie (Dz. U. Nr 92, poz. 1029 z 3 września 2001 r. – ANEKS);
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. Nr 49 z 1994 r., poz. 196, ostatnie zmiany Dz. U. Nr 100, poz. 1085 z 2001 r.);
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78 ostatnie zmiany z 2001 r. Dz. U. Nr 86, poz. 875, Nr 100, poz. 1085 – ANEKS);
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. Nr 101, poz. 444; ostatnie zmiany z 2000 r. Dz. U. Nr 86, poz. 958, Nr 122, poz. 1268);
- Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z 26 lipca 2001 r. o ogłoszeniu Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju (MP nr 26 z 2001 r., poz. 432);

Dokumenty i opracowania:

- Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce wg stanu na 31 XII 2001 r. PIG, Warszawa 2002;
- Głowaciński Z. (red.), Polska czerwona księga zwierząt, PWRiL, Warszawa, 1992;
- Harmonizacja polskiego prawa ochrony środowiska ze standardami europejskimi, Dyrektywa azotanowa, RCDRRiOW, Przysiek 2001;
- II Polityka ekologiczna państwa przyjęta przez Radę Ministrów RP 01.08.2002 r., Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002-2010, Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010;
- Karl i Klaus R. Imhoff, Kanalizacja miast i oczyszczanie ścieków, poradnik;
- Kleczkowski A. S., Mapa obszarów głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) w Polsce wymagających szczególnej ochrony, Instytut Hydrologii i Geologii Inż., AGH Kraków, 1990;
- Kodeks dobrej praktyki rolniczej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2002;
- Kondracki J., Geografia fizyczna Polski, PWN Warszawa, 1980;
- Maciak F., Ochrona i rekultywacja środowiska, Wydawnictwo SGGW, 1999;
- Materiały konferencyjne: „Odnawialne źródła energii u progu XXI wieku”, Warszawa 10-11 grudnia 2001, Organizator: Europejskie Centrum Energii Odnawialnej, Instytut Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa, World Renewable Energy Network;
- Materiały konferencyjne: „Rozwój obszarów chronionych w kontekście wymogów wynikających z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej” Ekspert-SITR Koszalin, Arłamów, 2002;
- Materiały szkoleniowe: „Odnawialne źródła energii”, Ekspert-SITR, Koszalin 2003;
- Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej, Warszawa, 1999;
- Nowe regulacje prawne ochrony środowiska w Polsce dostosowane do wymagań Unii Europejskiej, Centrum Prawa Ekologicznego, Wrocław 2001;
- Ochrona środowiska przyrodniczego i zasobów mineralnych, red. A. Paulo, CPPGSMiE PAN, Kraków 1995;

- Plan Gospodarki Odpadami w Województwie Zachodniopomorskim, Szczecin, czerwiec 2003;
- Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin, październik 2002;
- Raport o stanie środowiska w województwie zachodniopomorskim w roku 2001, WIOŚ, Szczecin 2002;
- Raport o stanie środowiska w województwie zachodniopomorskim w roku 2000 r., WIOŚ, Szczecin 2001;
- Strategia rozwoju energetyki odnawialnej, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, wrzesień 2000;
- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015, Szczecin 2000;
- Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym - projekt, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2002;
- Zarzycki K., Wojewoda W., Heinrich Z. (red.), Lista roślin zagrożonych w Polsce, Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków 1992;
- Żukowski W., Jackowiak B. (red.), Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 1995.

10. INDEKS SKRÓTÓW

BZT₅ – Biologiczne Zapotrzebowanie Tlenu
 GDDKiA – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
 GFOŚiGW – Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej / PFOŚiGW – Powiatowy..... / WFOŚiGW – Wojewódzki..... / NFOŚiGW – Narodowy.....
 GUS – Główny Urząd Statystyczny
 GZWP – Główny Zbiornik Wód Podziemnych
 KDPR – Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej
 LP – Lasy Państwowe
 MOSZNiL – Ministerstwo Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa
 NDS – Najwyższe Dopuszczalne Stężenia
 n.o.n. – nie odpowiadające normatywom
 NSEE – Narodowy Program Edukacji Ekologicznej
 OSO – Obszary Specjalnej Ochrony
 PiG – Państwowy Instytut Geologiczny
 PM10 – oznaczenie ilości pyłu zawieszonego
 POŚWZ – Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego
 PPEM – Pulsujące Promieniowanie Elektromagnetyczne
 PZPWZ – „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego”
 RLM – Równoważna Liczba Mieszkańców
 RZGW – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
 SEM – Smog Elektromagnetyczny
 SOO – Specjalne Obszary Ochrony

111

111

TSP - toksyczne środki przemysłowe

UE – Unia Europejska

UR – Użytki Rolne

WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

WSSE – Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna

ZZMiUW – Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych